10 Cur vno videre oculo impatibilius? An quia minùs animo, qui ita cernit, afficitur: quo fit vt minus affectionis contrahatur?

11 Cur distracta conspectuum societate, res vna geminari videatur? An propterea quòd oculi vtriusque radius non ad punctũ idem deuenit? ergo quod bis noster animus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat. Proximũ euenit, cũ digitos mutatis vicibus implicamus, itaq; aliquid tãgimus: duo nãque sentimus, eo quòd vnum bis tangimus.

12 Cur sensus dextri nihilo sinistris præstantiores sint, cùm in cæteris omnibus dextra sinistris commodiora habeamus? Vtrùm ex consuetudine ita fiat? Statim enim, cùm nati sumus, vtrumque sensum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione insuescere, inque frugem euadere meliorem videtur: effici namque vtrinque dextri per consuetudinem possunt. An quia sentire, affici est? Pars autem dextra præstantior propterea est, quòd efficacior, & affici peruicacior, quàm sinistra, est.

13 Cur in cæteris dextra suis sinistris præstãtiora sunt, sensus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiendi vtraq; pariter vti à primo natali die consuescimus? Adde tamen quòd ratio sentiendi, affectio quædam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo non patiendo sita est.

14 Cur exercitatio corporis incommoda oculorum acumini est? An quia exercitatio sanguinem efficiat sicciorem, sicut etiam reliquum corpus? Siccitas autem totam cutem indurat: ergo vel eam, qua pupilla integitur. Quapropter homines natu iam grandes, obtusius vident. Oculi namque senum tunica dura simulq; rugosa teguntur: itaq; vis illa cõspiciendi cooperitur, & delitescit.

15 Cur homines luscii cognominati, qui obtusè vidẽt, literas scribere minutissimas possint, cùm rem minutã perspicere illi valeant qui acumine oculorum præstant? An quia conspectu sunt imbecilli, palpebras contrahãt in angustum? Cùm enim radius profluit vniuersus, acutiùs explorare potest: contrà, laxo diductoque oculo diffunditur, ob eamque rem hebetescit. Ergo imbecillitas facit vt palpebras contrahant in angustum: quòd cùm ex angusto inspiciant, exiguam magnitudinem videant, quantaque vident, tanta perscribant necesse est.

16 Sed cur iidem illi contractis palpebris videant? An propter sui conspectus imbecillitatem? Vt enim manum rebus sepositis admouent, sic palpebras iuxta positis perinde quasi manum, adiiciunt. Quod sanè faciunt, vt radius per locum sese depromens angustiorem, congestior profluat, ne protinus ex patulo proficiscens distrahatur. Videt autem is acutiùs, qui frequentior collectiorque prodierit.

A ι Διὰ τί τῇ μιᾷ ὄψει ἀπαθέστερον; ἢ διότι ἔλαττον ἡ ψυχὴ πάσχει; ὥστε ἔλαττον τὸ πάθος.

ια Διὰ τί τοῖς διεστραμμένοις δύο φαίνεται; ἢ διότι οὐκ ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἑκατέρου τῶν ὀμμάτων ἡ κίνησις; ὥσπερ οὖν δύο ὁρᾶν, τὸ δὶς ὁρᾶν οἴεται ἡ ψυχή· ὅμοιον καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων τῆς ἐπαλλάξεως. δύο γὰρ τὸ ἓν δοκεῖ, ὡς δὶς ἁπτομένῳ ἑνί. Inf 18. & 35. 10.

ιβ Διὰ τί οὐ διαφέρουσιν αἱ αἰσθήσεις αἱ ἐν τοῖς δεξιοῖς τῶν ἀριστερῶν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις Inf. 18. & 30. B πᾶσι κρείττω τὰ δεξιά; πότερον διὰ τὸ ἔθος, ὅτι εὐθὺς ὁμοίως ἀμφοῖν ἐθιζόμεθα αἰσθάνεσθαι; τὰ δὲ δεξιά, ᾧ ἔτι δοκεῖ διαφέρειν, ἐπεὶ ἐθισθεῖσιν, ἀμφιδέξιοι γίνονται. ἢ ὅτι τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι, πάσχειν τί ἐστιν· τὰ δὲ δεξιὰ διαφέρει τῷ ποιητικώτερα εἶναι καὶ ἀπαθέστερα τῶν ἀριστερῶν;

ιγ Διὰ τί ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις, κρείττω τὰ δεξιά· ἐν δὲ ταῖς αἰσθήσεσιν, ὅμοια; ἢ διότι C ταῦτα μὲν ἐθιζόμεθα ὁμοίως κατ' ἀμφότερα τῷ ἔθει; ἔτι τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι, πάσχειν τί ἐστιν· ἡ δὲ τῶν δεξιῶν διαφορά, ᾧ εἰς τὸ ποιεῖν * καὶ εἰς τὸ πάσχειν. G. οὐκ εἰς τὸ

ιδ Διὰ τί τὸ γυμνάζεσθαι ἀσύμφορον πρὸς ὀξυωπίαν; ἢ ὅτι ξηρὸν ποιεῖ τὸ αἷμα ἡ γυμνασία, ὥσπερ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα; ἡ δὲ * ξηρότης, σκληρύνει τὸ δέρμα πᾶν· ὥστε καὶ τὸ ἐπὶ τῇ κόρῃ. διὸ καὶ οἱ πρεσβῦται οὐκ ὀξὺ ὁρῶσι. καὶ γὰρ τῶν γερόντων σκληρόδερμα, D ἅμα δὲ καὶ ῥυσά. ὥστε ἐπικαλύπτεται ἡ ὄψις. γρ. κωλύε... της

ιε Διὰ τί οἱ μύωπες βλέπουσι μὲν οὐκ ὀξύ, γράφουσι δὲ μικρά; καίτοι τὸ μικρὸν ὀξὺ βλέποντος καθορᾶν ἐστιν. ἢ διότι ἀσθενῆ ἔχοντες τὴν ὄψιν, συνάγουσι τὰ βλέφαρα εἰς μικρόν; ἀθρόα γὰρ ἐξιοῦσα ἡ ὄψις, μᾶλλον ὁρᾷ· ἀναπεπταμένου δὲ τοῦ ὄμματος, διασπᾶται. διὰ μὲν οὖν τὴν ἀσθένειαν, συνάγουσι [εἰς μικρὸν] τὸ βλέφαρον· διὰ δὲ τὸ ἐκ μικροῦ ὁρᾶν, μικρὸν μέ- E γεθος ὁρῶσιν. ὅσον δὲ ὁρῶσι μέγεθος, τοσοῦτον καὶ γράφουσι. Supra, 8.

ις Διὰ τί οἱ μύωπες, συνάγοντες τὰ βλέφαρα ὁρῶσιν; ἢ δι' ἀσθένειαν τῆς ὄψεως, ὥσπερ καὶ οἱ πρὸς τὰ πόρρω τὴν χεῖρα προσάγοντες, οὕτω καὶ τὰ βλέφαρα πρὸς τὰ ἐγγὺς προστίθενται ὥσπερ χεῖρα; τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, ἵνα ἀθροωτέρα ἡ ὄψις ἐξίῃ, δι' ἐλάττονος ἐξιοῦσα, καὶ μὴ εὐθὺς ἐξ ἀναπεπταμένου διεξιοῦσα διασπᾶται· ὁρᾷ δὲ ἡ πλείων, μεῖζον.

ιζ Διὰ τί εἰς τὸ πλάγιον κινοῦσι τὸν ὀφθαλμὸν, οὐ φαίνεται δύο τὸ ἕν; ἢ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς γὰρ γραμμῆς ἡ ἀρχή; δύο δὲ φαίνεται ταύτης μεταβαλλούσης ἄνω ἢ κάτω. εἰς δὲ πλάγιον, οὐδὲν διαφέρει, * ἐὰν μὴ κάτω καὶ ἄνω. A

γρ. ἐ. μὴ ἅμα ἢ ἄ.

Sup. 12. ιη [Διὰ] τί δὲ ἐπὶ μὲν τῆς ὄψεώς ἐστιν ὥστε φαίνεσθαι τὸ ἓν δύο, ἄν πως τεθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς ἀλλήλους· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων οὐκ ἔστι; ἢ καὶ ἐπὶ τῆς ἁφῆς γίνεται τῇ * ἐξαλλάξει τῶν δακτύλων τὸ ἓν δύο; B ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ γίνεται, ὅτι οὔτε ἔξω ἀποτεινομένων αἰσθάνεται, οὐδὲ δύο. γίνεται δὲ διὰ τοῦτο, διόπερ καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων· μιμεῖται γὰρ τὴν ὄψιν.

γρ. ἐπαλλάξει

ιθ Διὰ τί τοῦ μὲν ἄλλου σώματος τὰ ἀριστερὰ, ἀσθενέστερα· τῶν δὲ ὀφθαλμῶν, οὔ, ἀλλ' ὁμοίως ὀξύ; ἢ ὅτι τὰ μὲν δεξιὰ, τῷ ποιητικὰ εἶναι διαφέρουσιν· τῷ δὲ παθητικὰ, οὐ διαφέρουσιν; αἱ δὲ ὄψεις, παθητικαί; C

κ Διὰ τί τῇ ὄψει πρὸς μὲν τὰ ἄλλα ἀτενίζοντες, χεῖρον διατιθέμεθα· πρὸς δὲ τὰ χλωρὰ καὶ ποώδη, οἷον λάχανα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, βέλτιον; ἢ ὅτι πρὸς μὲν τὸ λευκὸν καὶ μέλαν, ἥκιστα δυνάμεθα ἀτενίζειν· (ἄμφω γὰρ λυμαίνεται τὴν ὄψιν) τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν χρωμάτων, μέσον ἔχει τούτων. διὸ μετρίως τῆς ὄψεως διατιθεμένης, οὐδὲν ἐξαδυνατοῦμεν αὐτῇ, βέλτιον δὲ διατιθέμεθα. D τάχα δὲ ἴσως καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων σφοδρότερον πονοῦντες, χεῖρον ἔχομεν· τὸ μέσον δὲ, βέλτιστα διατίθησι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν ὄψιν. πρὸς μὲν γὰρ στερεὰ ἀτενίζοντες, πονοῦμεν αὐτήν· πρὸς δὲ τὰ ὑγρὰ, μηδενὸς ἀντιφράττοντος, οὐ διαπονοῦμεν. τὰ δὲ * χλωρὰ, στερεά τε μετρίως, καὶ ὑγρὸν ἐν αὐτοῖς ἱκανόν· δι' ὃ βλάπτεταί τε οὐθὲν, καὶ διαναγκάζει E τὴν ὄψιν πρὸς τούτοις εἶναι, διὰ τὸ τὴν τοῦ χρώματος κρᾶσιν, σύμμετρον ἔχειν πρὸς τὴν ὄψιν.

κ. χλοερά,

κα Διὰ τί τὰ μὲν ἄλλα, ἀμφοτέροις τοῖς ὀφθαλμοῖς μᾶλλον ὁρῶμεν· τὸ δὲ εὐθὺ τὸ ἐπὶ τῶν στίχων, τῷ ἑνὶ προσάγοντες πρὸς τὰ γράμματα, μᾶλλον καθορῶμεν; ἢ ἀμφότεραι μὲν αἱ ὄψεις συμπίπτουσαι, καθάπερ λέγουσιν οἱ περὶ τὰ ὀπτικὰ, ταραχὴν παρέχουσιν; ἐπειδὰν δὲ τῇ μιᾷ θεωρῶμεν, πρὸς εὐθεῖαν τὴν ὄψιν, ὥσπερ πρὸς κανόνα, μᾶλλον (φαίνεται) τὸ εὐθύ.

17 Cur non res vna geminari videtur, cùm in latus oculum vertimus? An quia conspiciendi primordium eadem item in linea situm est: tũc enim res geminari videtur, cùm illud mutatum sursum deorsumve est: in latus verò nil refert, nisi vnà etiam sursum moueat.

18 Cur in ratione videndi tantũ fieri possit, vt res vna geminari videatur, si quodã modo inuicem oculi locentur: in cæteris sentiendi generibus fieri identidem nequeat? An etiam in ratione tangendi, cùm digitos mutatis vicibus implicauimus, fit vt res vna duæ sentiatur: in cæteris hoc idem fieri nequit, quia cętera mẽbra quibus sensio administratur, neq; foras versus deducta, neq; bina tam inter se apta colligataq; suo funguntur officio: fit itaq; in ratione vidẽdi, eadem de causa, qua in tangendo perplexis, vt dictum est, digitis. Tactus enim visum æmulatur, & sequitur. 19 Cur oculus sinister nihilo imbecillior est, sed æquo modo atque dexter videre potest, cùm reliquæ corporis partes omnes sinistræ inualidiores quã dextræ sint? An quia pars dextra in eo discrepat à sinistra, quòd efficacior est, nõ in eo, quòd affici aptior? Vidẽdi autem vires non vt afficerent, sed vt afficerentur, comparatæ à natura sunt. 20 Quam ob causam cùm cæteras intuemur res, conspectus noster fatiscit, atq; deterior redditur: cũ ad virides & herbescentes inspicimus, vt olera cæteraq; his similia, recreatur, meliorque euadit? An cõspectum in alba nigrave intendere minimè possumus, propterea quòd vtrumque id genus coloris videndi viribus officit? Colores autem illi, quibus oculi acquiescunt, mediũ albi nigrive obtinent. Itaque aspectus cùm mediocri leuique obuio afficiatur, nihil debilitatur, imò verò corroboratur, atque reficitur. Et forsan, quemadmodum cùm corpora nostra vehementer laborant, deterius habent: cùm mediocriter, optimè afficiuntur: ita etiam oculi, cùm ad res solidas contendunt, laborant, lassanturque: cùm ad humidas mollesque, quòd nil sibi obstat, passim oberrant, & licentia perliquescunt: cùm ad virides, quòd istæ vt solidæ mediocriter sunt, ita satis humoris continent, neque vllo detrimento afficiuntur, & ad immorandum in hisce amplius innituntur, eo quòd coloris huiusmodi habitus modicè se conspectui offert. 21 Cur cætera meliùs vtroque oculo cernimus, rectam versuum virgulam vniliteris admouentes inspicimus exquisitiùs? An quia radii oculi vtriusque non sine perturbatione in idem concidunt, vt authores rationum conspiciendi affirmant? Itaque cùm vno inspicimus, ad rectum conspectum, tanquam regulam, meliùs quod rectum est deprehendere iudicaréque habemus.

22 Cur

22 Cur fumus oculos potiùs infestat? An quia infirmissimi sunt? Infirmissima namque omnia quæ corpori interserta occuluntur. Indicium, quòd acetum, & quodque acre, carnem non exteriorem, sed interiorē, demordet. An quia laxiores refertiq; meatibus sunt? Conspectus enim per quosdam meatus protruduntur, & excidunt. Itaque quòd his mordacissimum est, cæteris corporis partibus obuium subire densiora non potest: sed perreptat, & decidit: æquo modo & cepe, & quæcunque talia oculos mordēt. Oleum omnium maximè humorū id facit, quia tenuissimum est, ob eamque rem meatibus se expeditè insinuat: acetum reliquis partibus corporis pro medicamento est.

23 Cur oculus solus omnium membrorum non rigeat, cùm infirmissimus sit? An quia opimus est, nec carnis quicquam in se continet? Quod autem tale est, securum manere à frigore potest. Haud enim audiendi sunt illi, qui propterea rigere oculos negant, quia vis illa conspiciendi ignis est: non enim talis in oculo ignis est, vt calfacere valeat.

24 Cur lacrymæ, quas mœrendo emittimus, calidæ sunt, quas oculis laborando, frigidæ? An quia frigidum, quod incoctū crudumque est: calidum, quod concoctū? Languorem autem omnem ex cruditate proficisci, nullum dubium est. Quòd cùm lacryma cruda eorum sit, qui valetudine oculorum laborant, non immeritò frigida est. Hinc medici sudorem frigidum, argumentum grauis esse morbi existimant: calidum cōtra, decretorium esse, & salutarem. Cùm enim vacans materia multa est, satis à calore interiori concoqui minimè potest; itaque frigidam esse necesse est. Cùm pauca est, penè à calore victa concoquitur: morbos autem copia vacantis materiæ confici certum est.

25 Quare cùm partes corporis nostri dextræ mobiliores sint, oculus sinister expeditiùs quàm dexter, contrahitur? An propterea, quòd omnia sinistra dextris humidiora sunt: humidiora autem contrahi pleniùs possunt? An dexter ampliùs efficere possit: sinister vel ex se, vt humidior, obsequentior sit?

26 Quam ob causam cùm & senex & lusciosus per imbecillitatem parum oculis valeant; alter proximè admouet, si quid inspicere vult, alter procul abducit? An quia dissimilis eorum imbecillitas est? Senex enim quia videre non potest, vbi minùs radii coëunt, rem videndam eò abducit, vbi visurus maximè est: procul enim coire radii solent. Lusciosus ille videre quidem rem isthic potest, sed quænam rei conspectæ caua sint, quæve excedant, discernere nequit; itaq; in his fallitur: caua quippe & excedentia splendore discerni maximè possunt:

Tom. IV.

A κβ Διὰ τί ὁ καπνὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς μᾶλλον δάκνει; ἢ ὅτι μόνοι ἀσθενέστατοι; ἀεὶ γὰρ τὰ ἔσω τοῦ σώματος ἀσθενέστατα. σημεῖον δέ, ὅτι καὶ τὸ ὄξος καὶ ἕκαστον τῶν δριμέων, τὴν μὲν ἔξω σάρκα οὐ δάκνει, τὴν δὲ ἐντός, ὅτι* ἀραιοτάτη τοῦ σώματος, καὶ μάλιστ᾽ ἔχει πόρους. αἱ γὰρ ὄψεις διά τινων ἐκπίπτουσιν. ὥστε* τὸ ἔσω δηκτικώτατον ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἀποπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κρόμμυον, καὶ ὅσα ἄλλα δάκνει τοὺς ὀφθαλμούς. B τὸ δ᾽ ἔλαιον, μάλιστα τῶν ὑγρῶν, ὅτι λεπτομερέστατον· τοιοῦτον δ᾽ ὂν εἰσδύνει διὰ τῶν πόρων· τὸ δ᾽ ὄξος ἐν φαρμάκῳ τῇ ἄλλῃ σαρκί.

κ. ἀραιότατον

γρ. τὸ ἔξω. Gaz. melioribus hic cod. vsus.

κγ Διὰ τί ὁ ὀφθαλμὸς μόνος τοῦ σώματος, ἀσθενέστατος ὤν, οὐ ῥιγοῖ; ἢ ὅτι πίων ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός, σαρκὸς δὲ οὐθέν; τὰ δὲ τοιαῦτα, ἄρριγά ἐστιν. οὐ γὰρ δὴ ὅτι γε πῦρ ἐστιν ἡ ὄψις, διὰ τοῦτο οὐ ῥιγοῖ. οὐ γὰρ τοιοῦτόν γέ ἐστι τὸ πῦρ, ὥστε θερμαίνειν.

C κδ Διὰ τί δάκρυα, ἐὰν μὲν κλαίοντες ἀφίωμεν, θερμά ἐστιν· ἐὰν δὲ πονοῦντες τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύωμεν, ψυχρά; ἢ ὅτι τὸ μὲν ἄπεπτον, ψυχρόν· τὸ δὲ πεπεμμένον, θερμόν; ἡ δὲ μαλακία ὅλως (πᾶσα) ἐξ ἀπεψίας ἐστίν· ἐκ τῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς πονούντων ἄπεπτόν ἐστι τὸ δάκρυον· διὸ ψυχρόν. διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἰατροὶ οἴονται σημεῖον εἶναι μεγάλης νόσου τοὺς ψυχροὺς ἱδρῶτας· τοὺς δὲ θερμούς, τοὐναντίον ἀπαλλακτικούς. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ περίττωμα πολύ, οὐ δύναται τὸ ἐντὸς θερμὸν πέττειν· (ὥστε ἀνάγκη ψυχρὸν εἶναι), ὅταν δὲ ὀλίγον, κρατεῖ. γίνονται δὲ D ἐκ τῶν περιττωμάτων αἱ ἀρρωστίαι.

κε Διὰ τί ποτε εὐκινήτων ὄντων τῶν δεξιῶν μερῶν, ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ἀριστερὸς μᾶλλον τοῦ δεξιοῦ συνάγεται; ἢ ὅτι τὰ ἀριστερὰ πάντα ὑγρότερα τῶν δεξιῶν ἐστί; τὰ δὲ ὑγρότερα, μᾶλλον συνάγεσθαι πέφυκεν; εἶτα εἰς τὸ δεξιὸν μᾶλλον ἀποτελεῖν δύναται, τοῦ ἀριστεροῦ δυναμένου καὶ καθ᾽ αὑτό.

κϛ Διὰ τί ἀμφότεροι κατ᾽ ἀσθένειάν τινα τῶν ὀφθαλμῶν διακείμενοι, ὅ, τε μύωψ καὶ ὁ E πρεσβύτης, ὁ μέν, ἐγγὺς προσάγει, ἄν τι βούληται ἰδεῖν· ὁ δέ, πόρρω ἀπάγει; ἢ ὅτι οὐχ ὁμοία ἡ ἀσθένεια πρέπηται αὐτοῖς; ὁ μὲν γὰρ πρεσβύτης, ὅτι ἰδεῖν ἀδύνατός ἐστιν, οὗ μὴ συμπίπτει ἡ ὄψις αὐτοῦ, ἀπάγει τὸ θεώμενον, ἅτε καὶ μάλιστα μέλλων* ὄψεσθαι· πόρρω δὲ συμπίπτει. ὁ δέ, αὐτὸ μὲν ὁρᾷ· ποῖα δὲ κοῖλα, καὶ ποῖα ἐξέχοντα τοῦ ὁρωμένου, οὐκ ἔτι δύναται κρίνειν, ἀλλὰ περὶ ταῦτα ἀπατᾶται. τὰ δὲ κοῖλα καὶ τὰ ἐξέχοντα, μάλιστα τῇ αὐγῇ κρίνεται.

γρ. ἔψεσθαι.

X

πόρρωθεν μὲν οὐκ [οὐ] δύναται τῇ αὐγῇ καταμαθεῖν, πῶς ἐπιβάλλει ἐπὶ τὸ ὁρατόν· ἐγγύθεν δέ, μᾶλλον καταφανής ἐστι.

κζ Διὰ τί τῶν ζώων ἄνθρωπος ἢ μόνον, ἢ μάλιστα διαστρέφεται; ἢ ὅτι ἢ μόνον, ἢ μάλιστα ἐπίληπτον ἐν τῇ νεότητι γίνεται· ὅτε καὶ διαστρέφεσθαι συμβαίνει πᾶσι;

κ. Διὰ τί τῶν ἀνθρώπων μόνων τῶν ἄλλων ζώων τὰ ὄμματα διαστρέφεται;

κη Διὰ τί οἱ ἄνθρωποι μόνοι τῶν ἄλλων ζώων τὰ ὄμματα διαστρέφουσι; πότερον διὰ τὸ ἐλάχιστον διάστημα εἶναι τῶν ὀμμάτων, καὶ ἐπ' εὐθείας; ὥστε εὔδηλον σφόδρα γίνεται τὸ μὴ κατωρθωμένον. ἢ διότι τῶν ἄλλων μονόχροα τὰ ὄμματά ἐστι μᾶλλον; εἰ δ' ἦν ἐν χρώματί τι τοῦ ὄμματος, οὐκ ἦν διαστροφή. ἢ διότι* μόνοι ἐν τῇ φύσει ἐπίληπτοι γίνονται τῶν ζώων; ἡ δ' ἐπίληψις, διαστροφὴν ποιεῖ ὅταν γένηται, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μορίων· ἀλλ' ἐνίοις ὀψὲ παντελῶς γίνεται ἡ διαστροφή, ὅσοις τὸ ἀρρώστημα.

Vide Mercurial. Var. l. 4. c. 9.

κθ Διὰ τί πρὸς τὸν λύχνον καὶ πρὸς τὸν ἥλιον προστησάμενοι τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ φωτός, μᾶλλον ὁρῶμεν; ἢ ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ λύχνου φῶς προσπῖπτον μὲν ἡμῶν πρὸς τὴν ὄψιν, ἀσθενεστέραν ποιεῖ δι' ὑπερβολήν; φθείρει γὰρ αὐτὰ καὶ τὰ συγγενῆ τῇ ὑπερβολῇ· εἰρχθέντα δὲ ὑπὸ τῆς χειρός, τὴν μὲν ὄψιν οὐ λυμαίνει· τὸ δὲ ὁρώμενον, ὁμοίως ἐστὶν ἐν φωτί. διὸ ὁ ἡ μέν, μᾶλλον δρᾷ· τὸ δὲ ὁρώμενον, οὐδὲν ἧττον ὁρᾶται.

κ. διάφορον. Supr. 12.

λ Διὰ τί χεὶρ μὲν καὶ πούς* διαφορὰν ἔχει πρὸς τὰ δεξιὰ [καὶ] τὰ ἀριστερά· ὄμματα δὲ καὶ ἀκοή, οὔ; ἢ ὅτι τὰ στοιχεῖα τὰ εἰλικρινῆ, ἀδιάφορα· ἐν δὲ τοῖς ἐκ τῶν στοιχείων, ἡ διαφορά; αὗται δὲ αἱ αἰσθήσεις εἰσὶν ἐξ εἰλικρινῶν· ἡ μὲν ὄψις, πυρός· ἡ δ' ἀκοή, ἀέρος.

A quem, quoniam procul percipere, quemadmodum rei obuiæ ingruat, nequeant, proximè adducunt.

27 Cur homo solus, aut certè maximè animantium omnium, oculis deprauetur per limitatem? An quia vel solus, vel maximè comitiali morbo in tenera ætate laborat, cùm deprauari omnibus accidit?

28 Cur vni animantium homini transuerti deprauarique per limitatem oculi possint? Vtrùm quòd oculos minimo interstitio discretos, è directoque positos homo habet, perspici idcirco menda in eo maximè possit? B An quia cæterorum animantium oculi vnicolores maximè sunt? Nec deprauatio sequeretur, si vno quolibet colore præditus oculus esset. An quia solus ex omnium animantium genere morbo comitiali rapitur: quod genus morbi transvertere oculos, sicut cætera etiam membra potest? Nonnullis tamen, vt serò eo morbo vexari incepere, sic lumina serò deprauantur.

29 Quam ob causam manu præ lucerna aut Sole obiecta, meliùs inspicere possumus? C An quia lucernæ Solisve lux nostris occurrens luminibus, reddit suam ob nimietatem infirmiora: quippe quæ rem etiam sibi cognatam interimere præ sua possit exuperantia: at verò manu ita arcente, nec luminum acies offici potest, & res visui obuia nihilo minùs in luce posita est: vnde fit vt & acies plenius agat, & res inspectanda nihilo minùs videatur?

30 Cur manus dextra & pes dexter à suis sinistris differunt, oculus & auditus nullo discrimine distant? An quia immista synceraque elementa susque deque sunt? D Discrimen verò situm in his est, quæ elementorum coitu constant. Sunt autem sensus isti è synceris illis immistisque: visus scilicet ex igne, auditus ex aëre.

Ὅσα περὶ ὦτα. λβ'.

Infrà, 12.

ΔΙΑ τί τὰ ὦτα, ὄντα ἀναιμότατα τοῦ προσώπου, ὅταν αἰσχύνωνται, ἐρυθριᾷ μάλιστα; πότερον ὅτι εἰς τὸ κενὸν μάλιστα πορεύεσθαι πέφυκε τὸ ἀλλότριον ὑγρόν· ὥστε ὅταν διαλυθῇ ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἢ γὰρ αἰσχυνομένοις, συνέρχεται εἰς ταῦτα; ἢ διότι ἐπὶ τοῖς κροτάφοις ἐπίκεινται, εἰς οὓς τὸ ὑγρὸν ἀθροίζεται μάλιστα; αἰσχυνομένων δέ, εἰς τὸ πρόσωπον ἔρχεται ἡ ὑγρότης· διὸ καὶ ἐρυθριῶσι. τοῦ δὲ προσώπου ἥκιστα βάθος ἔχει τὰ ὦτα·

Eorum quæ ad aures pertinent, Sectio XXXII. *cuius quæstiones* XIII.

E CVr aures, quæ omnium maximè partium nostræ faciei exangues sunt, rubore magis afficiuntur, vbi nos pudor apprehenderit? Vtrùm quòd peregrinus humor partem adire inanem aptus natus est: itaque cùm calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit? An quia temporibus appositæ sunt, quo versus maximè humor confluit? Cùm enim hominem pudet, calor se in faciem recipit, itaque ruborem adducit: aures verò minimo in ea profundo extant, naturaque calidissimæ sunt,

& coloratæ, nisi longè frigoris rigore obtorpuerunt: ideo hæc particula omnium faciei particularum coloris est optimi. Quamobrem passus dispersusque calor, quòd per summa res tenet, rubicundas reddere potest.

2 Cur vrinantibus, aures, dum intra mare sunt, rumpi soleant? Vtrùm quia retentus spiritus impetu cogit vehementiori? An si causam hoc haberet, idem vel in aëre fieri posset? An quod nõ cedit, disrumpi ocyus potest, & à duriori quàm molliori, faciliùs? Quòd itaque inflatum est, minùs cedit: aures verò, vt dictum iam est, spiritu retento inflantur: itaque ab aqua, quæ aëre durior est, obtunduntur offensæ, atque rumpuntur.

3 Cur vrinantes spongias alligare auribus consueuere? An ne mare per vim occurrens, aures rumpat? haud enim ita stipatæ impleri, vt inanes, exemptis spongiis, possunt.

4 Cur sordes aurium amaræ? An quia putri sudore contrahuntur, qui salsus amarusque est?

5 Cur spongiarii suas dissecant aures, & nares? An vt spiritum commodiùs reddant? hæc enim esse spirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate spirandi eos affirmant, dum foras emittere animam non possunt, leuarique, cùm propellẽtes extrudunt. Mirum tamen si respirandi assequi facultatem refrigerationis gratia nequeant, sed esse id necessarium magis videatur. An meritò plus in retinendo laboris fit, cùm corpus extumeat distendaturque: spiritus verò foras sponte efferri posse videtur? An intus etiam tendere ita possit, cogitandum tamen æquè videtur. Plerique verò lebete demisso, respirandi viam vrinatoribus moliuntur: haud enim aquæ lebes impletur, sed aëra seruat ad demersum hominem vsque: quippe qui erectus per vim dimittatur, vt vndique æquali nutu descendat: nam si quantumlibet inclinauit, humore protinus interrumpente impleatur, necesse est.

6 Cur nonnulli, cùm suas inscalpunt aures, tussiunt? An quia sensus audiendi foramen cum pulmone canalique asperitudine cognominato sortitur? indicium, quod his ipsis repletis obseptisque homo surdescit. Humoris itaque aliquid è frictione ista aurium liquescit, atque in canalem, quem modò diximus, per foramen illabitur, quod tussim mouere potest.

7 Cur sinistra auris ocyus magna ex parte perforata consolidari, quàm dextera potest? quocirca mulieres alteram marem vocant, alteram fœminam.

A καὶ φύσει θερμότατα καὶ εὔχροα, ἐὰν μὴ ἀπερτημένα πόῤῥωθεν ᾖ τῷ ψύχει. διὸ καὶ εὐχρούστατον τῶν ἐν τῷ προσώπῳ μορίων. ὥστε ὅταν σκεδασθῇ ἡ θερμότης, μάλιστα ἐπιπολῆς οὖσα, ἐν τούτοις ποιεῖ* ἐρυθριᾶν. γρ. ἐρυθρ[illegible]

β Διὰ τί τὰ ὦτα ἐν τῇ θαλάττῃ ῥήγνυται τοῖς κολυμβῶσι; πότερον διὰ τὸ κατέχειν τὸ πνεῦμα* πληρούμενον βιάζεται; ἢ εἰ τοῦτ' αἴτιον, ἔδει καὶ ἐν τῷ ἀέρι; ἢ ὅτι μὴ ὑπεῖκον γρ. [illegible] B διακόπτεται θᾶττον, καὶ ὑπὸ σκληροτέρου ἢ μαλακοῦ; τὸ οὖν πεφυσημένον, ἧττον ὑπείκει· τὰ δὲ ὦτα, ὥσπερ εἴρηται, ὑπὸ τοῦ κατέχεσθαι τὸ πνεῦμα ἐμφυσᾶται. ὥστε τὸ ὕδωρ, σκληρότερον ὂν τοῦ ἀέρος, προσπίπτον διακόπτει.

γ Διὰ τί κολυμβηταὶ σπόγγους περὶ τὰ ὦτα καταδοῦνται; ἢ ἵνα ἡ θάλαττα βίᾳ ἰοῦσα, μὴ ῥηγνύῃ τὰ ὦτα; οὕτω μὲν γὰρ, οὐ γίνεται, ὥσπερ C ἀφῃρημένων, πλήρη.

δ Διὰ τί ὁ ἐν τοῖς ὠσὶ ῥύπος πικρός ἐστιν; ἢ διότι* ἱδρώς ἐστι σαπρός; ἔστιν οὖν ἁλμυρὸν, σαπρόν. τὸ δὲ σαπρὸν ἁλμυρὸν, πικρόν. γρ. ὁ ἱδρ.

ε Διὰ τί οἱ σπογγεῖς διατέμνονται τὰ ὦτα καὶ τοὺς μυκτῆρας; ἢ ὅπως εὐπνούστεροι ὦσι; ταύτῃ γὰρ ἐξιέναι δοκεῖ τὸ πνεῦμα, ἀναπέμπουσι δὲ ταῦτα καὶ πρὸς εὔπνοιαν. πονεῖν γὰρ δή φασι μᾶλλον αὐτοὺς ἐν τῇ δυσπνοίᾳ, τῷ μὴ δύνασθαι προΐεσθαι θύραζε· ὅταν δὲ ὥσπερ ἐξεράσωσι, κουφίζονται. ἄτοπον οὖν εἰ μὴ δύνανται τυγχάνειν ἀναπνοῆς, καταψύ- D ξεως χάριν, ἀλλ' ἔοικε τοῦτο ἀναγκαιότερον εἶναι. ἢ εὐλόγως ὁ πόνος πλείων κατέχουσιν, ὀγκουμένων καὶ διατεινομένων; φαίνεται δὲ καὶ αὐτόματός τις εἶναι φορὰ τοῦ πνεύματος ἔξω. εἰ δὲ καὶ εἴσω, σκεπτέον. ἔοικε δέ· ὁμοίως [γὰρ] ἀναπνοὴν ποιοῦσι τοῖς κολυμβηταῖς λέβητα* καταφέντες.* οὐ πίμπλαται γὰρ ἐκ τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ τηρεῖ τὸν ἀέρα. μετὰ βίας γὰρ ἡ κάθεσις. ὀρθὸν γὰρ ὁτιοῦν παρεγκλιθὲν εἰσρεῖ. Infrà, 11. Qu. συγ. καταφ. Gaza aliter legit.

ϛ Διὰ τί ἔνιοι τὰ ὦτα σκαλεύοντες βήττου- E σιν; ἢ ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πόρου τῷ πνεύμονι καὶ τῇ ἀρτηρίᾳ ἡ ἀκοή; σημεῖον δὲ, ὅτι ἀναπηροῦνται καὶ γίνονται ἐνεοί. θερμαινομένου οὖν τῇ τρίψει, συντήκεται ἐπὶ τὴν ἀρτηρίαν ἀπὸ τοῦ πόρου κάτωθεν ὑγρόν· ὃ ποιεῖ τὴν βῆχα.

ζ Διὰ τί τὸ ἀριστερὸν οὖς θᾶττον συμφύεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὅταν τρυπηθῇ; διὸ καὶ αἱ γυναῖκες τὸ μὲν, ἄρρεν τὸ δὲ, θῆλυ καλοῦσι τῶν ὤτων.

ἢ ὅτι τὰ ἀριστερὰ ὑγρὰ καὶ θερμὰ μᾶλλον; συμφύεται δὲ τὰ τοιαῦτα μάλιστα. διὸ καὶ ἐν φυτοῖς τοῖς χλωροῖς ἡ σύμφυσις· καὶ τὰ τῶν νέων δὲ ἕλκη [μᾶλλον συμφύεται.] ἢ τὰ τῶν πρεσβυτέρων. σημεῖον δὲ, ὅτι ὑγρὰ μᾶλλον, τὸ ὅλως θηλυκώτερα τὰ ἀριστερά. A

η Διὰ τί τοῖς μὲν αἰσχυνομένοις, ἄκρα τὰ ὦτα ἐπιφοινίσσεται· τοῖς δὲ ὀργιζομένοις, οἱ ὀφθαλμοί; ἢ ὅτι ἡ μὲν αἰδὼς, ἐν ὀφθαλμοῖς κατάψυξίς τις μετὰ φόβου (ὥστε εἰκότως ἀπολείπει τὸ θερμὸν τοὺς ὀφθαλμούς· χωριζόμενον δὲ, εἰς τὸν δεκτικώτατον φέρεται τόπον. τοιοῦτος δὲ, ὁ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὤτων· ὁ γὰρ ἄλλος, ὀστώδης·) ὀργιζομένοις δὲ, ἐπανέρχεται τὸ θερμόν. μάλιστα δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τὴν χρόαν οὖσαν λευκήν. B

θ Διὰ τί ὁ ἦχος ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν, ἐάν τις ψοφήσῃ, παύεται; ἢ ὅτι ὁ μείζων ψόφος τὸν ἐλάττω ἐκκρούεται;

ι Διὰ τί ἐὰν εἰς τὸ οὖς ὕδωρ ἐγχυθῇ, ἔλαιον * προσεγχέονται, οὐ δυναμένου * τοῦ ἐντὸς ὑγροῦ ἐξελθεῖν δι' ἄλλου ὑγροῦ; πότερον διὰ τὸ ἐπιπολῆς γίνεσθαι τὸ ἔλαιον τοῦ ὕδατος, καὶ διὰ γλισχρότητα αὐτοῦ ἔχεσθαι τὸ ὕδωρ ἐξιόντος τοῦ ἐλαίου, ἵνα συνεξίῃ τὸ ὕδωρ; ἢ ἵνα ὀλισθηροῦ τοῦ ὠτὸς γινομένου, ἐξέλθῃ τὸ ὕδωρ; τὸ γὰρ ἔλαιον, λεῖον ὂν, ποιεῖ ὀλισθαίνειν. C

(γρ. προσεγχέουσι. κ. τοῦ ἐντὸς ὑγροῦ)

Sup. 5. ια Διὰ τί ἧττον τὰ ὦτα ῥήγνυται τοῖς κολυμβῶσιν, ἐὰν προσεγχέωσιν εἰς τὰ ὦτα ἔλαιον; ἢ τοῦ μὲν ῥήγνυσθαι τὰ ὦτα, εἴρηται πρότερον ἡ αἰτία. τὸ δὲ ἔλαιον, ἐγχυθὲν εἰς τὰ ὦτα, τὴν ὑγρὰν θάλατταν ὀλισθαίνειν ποιεῖ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔξω τοῦ σώματος συμβαίνει τοῖς ἀληλιμμένοις. ὀλισθαίνουσα δὲ, πληγὴν οὐ ποιεῖ εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ ὠτός· διόπερ οὐ ῥήγνυσι. D

ιβ Διὰ τί τῶν ὤτων ἀναίμων ὄντων, μάλιστα οἱ αἰσχυνόμενοι ἐρυθριῶσιν; ἢ ἕκαστον εἰς τὸ κενὸν ἑκάστου μάλιστα φέρεται; * δοκεῖ δὲ τοῦ αἰσχυνομένου ἄνω θερμὸν φέρεσθαι τὸ αἷμα. εἰς οὖν τὸ κενώτατον ἐρυθριᾶν ποιεῖ. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν γνάθων. ἔτι δὲ καὶ ὅτι λεπτότατον τὸ δέρμα τὸ περιτεταμένον, μάλιστα δὴ φαίνεται δι' αὐτῶν. E

(Gaza legisse videtur, ἐπιπολῆς δὲ καὶ τὸ θερμὸν ἄνω φέρεσθαι αἷμα, εἰς τὰ ὦτα μάλιστα, ὡς τὸ κενώτατον φέρεσθαι. διὸ καὶ)

ιγ Διὰ τί οὐδεὶς χασμώμενος τὸ οὖς σκαλεύει; ἢ ὅτι ὅτε χασμᾶται, ἐμφυσᾶται καὶ ἡ μῆνιγξ, * δι' ἧς ἀκούει; [σημεῖον δέ.] ἥκιστα γὰρ ἀκούουσι χασμώμενοι. τὸ γὰρ πνεῦμα, ὥσπερ καὶ κατὰ τὸ στόμα, καὶ εἰς τὰ ὦτα ἐντὸς πο-

(γρ. σ. χ. δι' ἧς ἀκ.)

An quia partes finistræ humidiores calidioresque sint: quæ autem habitu huiusce-modi sunt, consolidari possint faciliùs? Vnde in plantis etiam tenellis, atque viridibus, coitus, concorporandique vnio faciliùs agitur. Et verò vlcera iuniorum promptiùs compaginantur, quàm seniorum. Argumentum, partes sinistras esse humidiores, quòd molliores sunt atque effœminatiores.

8 Quam ob causam pudefactis aures summæ rubescant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cum timore est: itaque calor iure oculos deserit: quòd cùm inde secedendum sit, locum sui capacissimum petat necesse est, quales certò summæ sunt aures. Cæteræ namque partes longæ ossibus omnes compactæ sunt. Iratis contrà, calor in oculos totamque faciem reuocatur, sed conspectior in oculis est, videlicet albi eorum coloris ratione.

9 Cur aurium sonitus accito strepitu cesset? an quia minorem strepitus amplior pellit & eruit?

10 Cur si aqua lapsa in aurem sit, oleum, quo humor effluat, instillamus? nullo namque humore alio effluere potest. Vtrùm, vt quoniam oleum per summa aquæ innatat, eique aqua præ lentitate adhæret, effluente oleo aqua etiam ipsa effluat? An vt per lubricam aurem labens aqua excurrat? oleum enim, vtpote leue, facit vt properè labescere possit.

11 Cur minùs aures vrinantibus rumpantur, si oleum sibi instillatum habentes, in mare interrumpant? An ratio cur rumpi aures possint, antè exposita est? Oleum verò in aures instillatum, facit vt mare superueniens relabi faciliùs possit: quomodo in parte corporis exteriori perunctа fieri nouimus. Labens autem ictum parti interiori auris nullum inuehit, itaque disrumpere non potest.

12 Quam ob causam aures cùm exangues adeò sint, pudore erubescere possint? An res quæque ferri in eum soleat locum, qui sui vacuus est? Cum ergo sanguis efferri sursum calidus videatur, aures maximè, partemque inanissimam adit: itaque rubore inibi afficit. Quod idem intelligendum de genis etiam est. Adde quòd tenuissima cutis, quæ distenta est, ita fit vt rubor percipi in auribus præcipuè possit.

13 Cur nemo oscitans aurem inscalpere suam audeat? an quia membrana etiam, per quam audimus, inflatur, cùm oscitamus? indicium, quòd audiendi facultas tollitur, cùm oscitamus. Spiritus enim vt in os, ita etiam in aures in-

terrumpens, membranam expellit, ac prohibet quominus sonus ingrediatur. Quod cùm ita sit, si sedem audiendi, cùm oscitamus, auriscalpo tetigerimus, plurimùm membranam lædemus. Ictus enim ad obiicientem renitentemque spiritum, non ad cedentem inferetur, & membranam abiunctam solidis esse, certum est: quare dolor ita moueri, vulnusque excipi facilè potest.

Eorum quæ ad nares pertinent, Sectio XXXIII. *cuius quæstiones* XVIII.

CVr singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat? An quia non partis eiusdem vtraque ista affectio est: sed ructus, ventriculi: singultus verò, refrigeratio cruditasque spiritus, atque humoris pulmoni coniunctissimi est: sedes autem cerebri rem cum pulmone communem sortita est? Quod quidem ratione constat aurium: interdum enim surditas accidit, simul & morbus ipse aurium in pulmonis vitium transit, & nonnullis tussis statim mouetur suas scalpentibus aures. Locum autem sternutandi rem naribus esse cum pulmone communem, respiratio docet, quæ communis vtique est. Sternuimus itaque loco eo ipso calfacto. Calorem autem eius locus sentit inferior, cuius singultus est, calor verò vim obtinet & concoquendi. Quãobrem aceto etiam retentionéque spiritus finiri singultus leuior potest: spiritus enim retentus satis concalfacit. Vnde fit etiam inter sternutandum, vt spirandi retentio idem obducta efficiat, & conuenienter quoque expirantia superiori de loco educitur: quippe cùm fieri nequeat vt quis sternutet, nisi expiret: impetus itaque spiritum interclusum rumpit, dispellitque, qui singultum ciere potest.

2 Cur si quis sternuiturus, oculum perfricauerit, minùs sternutet? An propterea quòd sternutamentum à quodam excitatur calore: fricatio autem calorem ciere potest? qui calor, quoniam locus, quo sternutamus, oculis in propinquo est, alterum sternuendi calorem tollit, quemadmodum minor ignis ab ampliori emarcescit, atque absumitur.

3 Cur bis sternuere magna ex parte solemus, non semel, aut sæpius? An quia binis naribus sumus: per vtramque itaque narem venula partita discurrit, qua spiritus solet permanare.

4 Quam ob causam, qui Solem aspexerint, sternutare magis consueuerunt? An quia Sol calfaciens mouet, perinde atque qui nares penna sollicitant.

A ρευόμενον, ἐξωθεῖται τὸν ὑμένα, καὶ κωλύει τὸν ψόφον εἰσιέναι. ἐὰν οὖν οὕτως ἐχόντων ἅπτηται τῆς ἀκοῆς ὡς σκαλεύειν, μάλιστα βλάψειε. πρὸς ἀντίτυπον γὰρ ἡ πληγὴ γίνεται, καὶ οὐ πρὸς ὑπεῖκον τὸ τοῦ πνεύματος. τὸ δὲ δέρμα καὶ τὴν μήνιγγα ἀφεστάναι τῶν στερεῶν [δῆλον.] ὥστε πόνον μάλιστα οὕτω ποιεῖ, καὶ τραυματίζοι ἄν.

B

Ὅσα περὶ μυκτῆρα. λγ.

ΔΙΑ τί ὁ πταρμὸς λυγμὸν μὲν παύει, ἐρυγμὸν δὲ οὐ παύει; ἢ διότι οὐ τοῦ αὐτοῦ τόπου τὸ πάθος ἑκάτερον· ἀλλ' ὁ μὲν ἐρυγμὸς, κοιλίας· ὁ δὲ λυγμὸς, τοῦ περὶ τὸν πνεύμονα κατάψυξις, καὶ ἀπεψία πνεύματος καὶ ὑγροῦ; κοινωνοῦσι δὲ οἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλον τόποι τῷ πνεύμονι, ὥσπερ τοῖς ὠσί. φανερὸν δέ. ἅμα γὰρ ἐνεοὶ καὶ κωφοὶ γίνονται, καὶ αἱ νόσοι ἀποπεριΐστανται αἱ τοῦ ὠτὸς C εἰς τὰ τοῦ πνεύμονος πάθη. ἐνίοις δὲ σκαλεύουσι τὸ οὖς, βῆχες ἐγγίνονται. τὸ δέ, περὶ τὸν πταρνύμενον τόπον εἶναι τῆς ῥινὸς κοινωνίαν τῷ πνεύμονι, δηλοῖ ἡ ἀναπνοὴ οὖσα. ὥστε πτάρνυνται μὲν θερμαινομένου αὐτοῦ· τῷ δὲ συμπάσχειν, ὁ κάτω τόπος, ἐν ᾧ ἐστιν ὁ λυγμός· ἡ δὲ θερμασία πέττει. διὸ ὄξος τε παύει λυγμόν, καὶ ἡ ἀπνευστία, ἐὰν* ἠρεμαία ᾖ ἡ λύγξ. ἐκθερμαίνει γὰρ τὸ πνεῦμα κατε- γρ. ἠρεμία D χόμενον. ὥστε καὶ ἐν τῷ πταρμῷ ἡ ἀντικατάσχεσις γινομένη τοῦ πνεύματος, τοῦτο ποιεῖ, καὶ οἰκείως ἡ ἔκπνευσις γίνεται, καὶ ἐκ τοῦ ἄνω τόπου. ἀδύνατον γὰρ πταρεῖν μὴ ἐκπνέοντα. τὸ οὖν ὁρμὴ ῥήγνυσι τὸ ἐγκατειλημμένον πνεῦμα, ὃ ποιεῖ τὸν λυγμόν.

Inf. 5. & 17.

β Διὰ τί ἐάν τις μέλλων πτάρνυσθαι τρίψῃ τὸν ὀφθαλμόν, ἧττον πτάρνυται; ἢ διότι τὸ ποιοῦν τὸν πταρμὸν, θερμότης τίς ἐστιν; ἡ δὲ E τρίψις, θερμότητα ποιεῖ, ἣ διὰ τὸ πλησίον εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν τὸν τόπον ᾧ πτάρνυται, ἀφανίζει τὴν ἑτέραν, ὥσπερ τὸ ἔλαττον πῦρ ὑπὸ τοῦ πλείονος μαραινόμενον;

Suprà, 31. 1. & infrà, 8.

γ Διὰ τί δὶς πτάρνυνται ὡς ἐπιτοπολὺ, καὶ οὐχ ἅπαξ, ἢ πλεονάκις; ἢ ὅτι δύο εἰσὶ μυκτῆρες; καθ' ἑκάτερον οὖν διέσχισται τὸ φλεβίον, δι' οὗ πνεῦμα ῥεῖ.

δ Διὰ τί πρὸς τὸν ἥλιον βλέψαντες πτάρνυνται μᾶλλον; ἢ διότι κινεῖ θερμαίνων· καθάπερ οὖν πτεροῖς θιγγάνοντες.

ἀμφότεροι γὰρ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. τῇ γὰρ κινήσει θερμαίνοντες, ἐκ τοῦ ὑγροῦ θᾶττον πνεῦμα ποιοῦσι· τούτου δὲ ἡ ἔξοδος πταρμός. A

Suprà, 1. ε Διὰ τί λύγγα παύει πταρμός, καὶ πνεύματος ἐπίσχεσις, καὶ ὄξος; ἢ ὁ μὲν πταρμός, διότι ἀντισπᾷ τὸ κάτω πνεῦμα, ὥσπερ αἱ ἄνω φαρμακεῖαι πρὸς τὴν κάτω κοιλίαν; ἡ δὲ ἀπνευστία * τὰς ἀσθενεῖς λύγγας, ὅτι ἡ μικρὰ ὁρμὴ τοῦ πνεύματος κάτω ἀνιοῦσα, ὥσπερ περὶ τὴν βῆχα, ἐάν τις κατάσχῃ, παύεται, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, [καὶ κατέσπασε] καὶ κατέπνιξε καὶ συναπεβιάσατο. τὸ δὲ ὄξος παύει, ὅτι τὸ περιεστὼς ὑγρὸν καὶ κωλῦον ἀναφυσᾶν, ἐπνευμάτωσε τῇ θερμασίᾳ. ἔστι γὰρ ἐρυγμὸς μὲν, ὅταν πνευματωθῇ τὸ ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ ὑγρόν, καὶ πεφθῇ· ἡ δὲ λύγξ, ὅταν ὑπὸ ὑγροῦ κατέχηται πνεῦμα περιττὸν περὶ τὸν πνευματικὸν τόπον. τοῦτο γὰρ ὁρμῶν καὶ μὴ δυνάμενον διεξελθεῖν, σπασμὸν ποιεῖ· ὁ δὲ σπασμὸς οὗτός ἐστι, καλεῖται λύγξ. καὶ διὰ τοῦτο ῥιγώσαντας λύγξ λαμβάνει, ὅτι τὸ ψῦχος τὸ ὑγρὸν ποιεῖ συστὰν ἐκ τοῦ πνεύματος ἔτι περιλαμβανόμενον δὲ τὸ ἄλλο, πηδᾷ· οὗ ἡ κίνησις, λυγμός ἐστι.

κ. πνίγεσθαι.

B

C

ς Διὰ τί ἐνίοις ὕδωρ ψυχρὸν προσχεόμενον [καὶ] πρὸς τὸ πρόσωπον, ὅταν αἷμα ῥεῖ ἐκ τῶν μυκτήρων; ἢ ἀντιπερίστασθαι εἴσω τὸ θερμόν; ἂν οὖν ἐπιπολῆς τύχῃ αἷμα, ὀξυχραίνει μᾶλλον.

ζ Διὰ τί τὸν [μὲν] πταρμὸν, θεὸν ἡγούμεθα εἶναι· τὴν δὲ βῆχα, ἢ τὴν κόρυζαν, οὔ; ἢ διὰ τὸ ἐκ τοῦ θειοτάτου τῶν περὶ ἡμᾶς τῆς κεφαλῆς, ὅθεν ὁ λογισμός ἐστι, γίγνεσθαι; ἢ ὅτι τὰ μὲν ἄλλα, ἀπὸ νοσούντων γίγνεται· τοῦτο δὲ, οὔ; D

Sup. 2. η Διὰ τί οἱ τρίψαντες τὸν ὀφθαλμὸν, παυόμεθα τῶν πταρμῶν; ἢ ὅτι ἀνάπνοια αὕτη γίνεται τοῦ ὑγροῦ; δακρύει γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς μετὰ τρίψιν. ὁ δὲ πταρμὸς, διὰ πλῆθος ὑγρότητος. ἢ ὅτι τὸ ἔλαττον θερμὸν φθείρεται ὑπὸ τοῦ πλείονος· ὁ δὲ ὀφθαλμὸς τριφθεὶς, πλείω λαμβάνει θερμότητα τῆς ἐν τῇ ῥινί; διὰ ταῦτα δὲ κἄν τις αὐτὴν τὴν ῥῖνα τρίψῃ, παύεται ὁ πταρμός. F

θ Διὰ τί μὲν ἄλλων πνευμάτων αἱ ἔξοδοι, οἷον φύσης καὶ ἐρυγμοῦ, οὐχ ἱεραί· ἡ δὲ τοῦ πταρμοῦ, ἱερά; πότερον ὅτι τριῶν τόπων ὄντων, κεφαλῆς καὶ θώρακος καὶ τῆς κάτω κοιλίας, ἡ κεφαλὴ * θειοτάτη; ἔστι δὲ φῦσα μὲν,

κ. θειότατον,

Idem enim vtrique agunt, quippe qui per motum calfacientes ocyus ſpiritum ex humore eliciant, cuius excurſio ſpiritus ſternutatio eſt.

5 Cur ſingultus ſternutamento finitur, & retentione ſpiritus, & aceto? An ſternutamento, quia ſpiritus cohibetur inferior, atque circumobſiſtit? quemadmodum medicina parti ſuperiori adhibita aluus ſentit, ac immutatur, ſpiritus retentione leuiores tolluntur ſingultus, eo quòd exiguus ſpirandi impetus, ſi pauliſper retinuimus, vt in tuſſi deſiſtit, ſic etiam in ſingultu reprimitur, cogitur, ſtrangulatur? Aceto idcirco ſedatur, quia humor circumſtans, ac prohibens eructandi licentiam, in ſpiritum per vim aceti calfactoriam extenuatur. Fit enim ructus, cùm ventriculi humor recaleſcens inflatur, atque concoquitur: ſingultus verò, quoties ſpiritus vacans ab humore in loco ſpiritui deputato retinetur. Hinc enim dum enititur, nec erumpere poteſt, diſtentionem inducit, quæ diſtentio appellata ſingultus eſt. Inde fit vt ſingultus vbi inalguimus, oriatur. Frigus enim humorem ſpiritui obductum coangit, ſpiritus circumuentus exilit, cuius commotio non niſi ſingultus eſt.

6 Cur aquam nonnullis frigidam in faciem fundimus, cùm è naribus, ſanguis effluit? An ita calor intus ſe colligit, atque circumobſiſtit, qui ſanguinem ſummum reddit liquidiorem?

7 Cur ſternutamentum pro numine habetur, non tuſſis, neque grauedo? An quia de capite membrorum præcipuè omnium diuino, vnde cogitatio eſt, ſuum ducit principium? An quia cæteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic ſecus exultat?

8 Cur oculo perfricato ſternutamenta deſiſtunt? An quia humor ſic reſpirat? lacrymam quippe oculus poſt frictionem emittit: ſternutamentum autem humoris copia excitatur. An quia minor calor corripi ab ampliori, conſumique poteſt: Oculus autem perfricatus, plus caloris ſibi acquirit, quàm ſit, quem naſus complectitur. Hinc etiam fit, vt ſi naſum quis perfricet, ipſum ſternutamentum deſiſtat.

9 Cur eruptio cæterorum, vt flatus, vt ructus, ſacra haudquaquam habetur, ſternutamenti ſacra habita eſt? Vtrùm quoniam cùm tres partes principes ſint noſtri corporis, caput, thorax, & aluus, flatuſque alui expiratio ſit, ructus ventriculi,

sternutamentum capitis, quæ pars sacra præcipuè est, spiritum hinc exeuntem, vt sacrum veneramur, & adoramus? An quia spiritus omnis eruptio, partes, quas modò dixi, meliùs sese habere significat? Cùm enim minùs sternuere queunt, spiritus erumpens leuat, ac mitigat. Ergo sternutamentum quoque bene caput valere, posséque concoquere, indicio est. Cùm enim capitis calor humorem spiritumve conuincit, tunc moueri sternutamentum solitum est. Quamobrem moribundos interdum sternutatorio excitamus, tanquam si hoc affici nequeant, spes nulla salutis sit. Perinde igitur quasi bonæ indicium valetudinis partis optimæ, atque sacerrimæ, sternutamentum adorant, benéque augurantur.

10 Cur homo omnium maximè animantium sternutare solitus est? An quia foramina sui corporis obtinet latiora, per quæ spiritus interrumpere potest? his enim spiritu impletis sternuimus. Latiora autem esse indiciū est, quòd omnium minimè animantium homo olfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiunt exquisitiùs. Quod si latiores meatus plus humoris, ac sæpius subeat, necesse est, quo inflato sternutamentum moueri solet, talesque homo maximè animantium habet, meritò sæpissimè sternutat, præsertim qui naribus breuissimis est. Sic enim humor concalfactus celeriùs effluere conuersus in spiritum potest. Cæteris verò præ longitudine narium antè refrigeratur, quàm effluat.

11 Cur sternutamenta, quæ de medio noctis ad meridiem vsque moueantur, damnemus: quæ de meridie ad noctis medium, approbemus? An quia cùm rem aliquam exordimur, tunc sternutamentum potiùs obseruandum sit? Itaque cùm rem agere pergimus, atque inter initia sternuisse acciderit, amouemur, remque inceptam prosequi temperandum censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsque noctis quasi initium quoddam est: itaque ominosum tantisper sternutamentum esse putamus, temperamusque sternutare, ne pergentem quempiam ad agendum reuocemus: post meridiem verò, adque medium vsque noctis, finis veluti quidam est, tempusque illi contrarium: itaque contrà tunc & existimatur, & agitur.

12 Cur senes laboriosiùs sternutant? Vtrùm quòd his foramina, per quæ spiritus permanare solet, adducta, atque coniuncta sunt? An quia senes facilè eleuare nequeunt, per vim demittunt, atque conquassant?

13 Cur si spiritum quis retineat, singultus desistat? An quia refrigeratio est, quæ singultum inducat? quamobrem & qui timent, & qui algent, singultiunt.

A ἀπὸ τῆς κάτω κοιλίας πνεῦμα· ἐρυγμὸς δὲ, τῆς ἄνω· ὁ δὲ πταρμὸς, τῆς κεφαλῆς. διὰ τὸ ἱερώτατον οὖν εἶναι τὸν τόπον, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐντεῦθεν ὡς ἱερὸν προσκυνοῦσιν. ἢ ὅτι ἁπάντων τῶν πνευμάτων σημαίνει τοὺς εἰρημένους τόπους βέλτιον ἔχειν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ; μὴ διαχωρούντων * δὲ, κουφίζει τὸ πνεῦμα διεξιόν· γρ. γὰ ὥστε καὶ ὁ πταρμὸς τὸν περὶ τὴν κεφαλὴν τόπον, ὅτι ὑγιαίνει καὶ δύναται πέττειν. ὅταν γὰρ B κρατήσῃ ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ θερμότης τὴν ὑγρότητα, τὸ πνεῦμα τότε γίνεται πταρμός. διὸ καὶ τοὺς ἐκθνήσκοντας κινοῦσι πταρμικῷ· ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο δύνωνται παθεῖν, ἀσώτους ὄντας. ὥστε ὡς σημεῖον ὑγιείας τοῦ ἀρρώστου καὶ ἱερωτάτου τόπου, προσκυνοῦσιν ὡς ἱερὸν, καὶ φήμην ἀγαθὴν ποιοῦνται.

ι Διὰ τί ἄνθρωπος πτάρνυται μάλιστα τῶν Sup. 10. ἄλλων ζώων; πότερον ὅτι τοὺς πόρους εὐρεῖς 11. C ἔχει, δι' ὧν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ῥύμη εἰσέρχεται; τούτοις γὰρ πληρουμένοις πνεύματος, πτάρνυται. ὅτι δ' εὐρεῖς, σημεῖον ὅτι ἥκιστα ὀσφραντικὸν τῶν ζώων. ἀκριβέστεροι δὲ οἱ λεπτοὶ πόροι. εἰ οὖν εἰς μὲν τοὺς εὐρεῖς πλεῖον καὶ πλεονάκις εἰσέρχεται τὸ ὑγρόν, οὗ πνευματουμένου ὁ πταρμὸς γίνεται, τοιούτους δὲ μάλιστα τῶν ζώων οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι, πλειστάκις ἂν πτάρνυνται εἰκότως, ὅσοις ἐλάχιστοι οἱ μυκτῆρες. ὥστε τὸ θερμανθὲν ὑγρὸν ταχὺ ἐξιέναι δύνασθαι πνεῦμα γινόμενον· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, διὰ μῆκος καταψύχεται πρότερον.

ια Διὰ D τί οἱ μὲν ἀπὸ μέσων νυκτῶν ἄχρι μέσης ἡμέρας, οὐκ ἀγαθοὶ πταρμοί· οἱ δὲ ἀπὸ μέσης ἡμέρας, ἄχρι μέσων νυκτῶν; ἢ ὅτι ὁ μὲν πταρμὸς, μᾶλλον δοκεῖ ἐπισχεῖν τοὺς ἀρχομένους, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ; διὸ ὅταν μελλήσωσιν ἀρχομένοις συμβῆναι, μάλιστα ἀποτρεπόμεθα τοῦ πράττειν. ἡ μὲν οὖν ἠὼς, καὶ τὸ ἀπὸ μέσων νυκτῶν, οἷον ἀρχή τις· διὸ εὐλαβούμεθα πταρεῖν, μὴ κωλύσωμεν ὡρμημένον. πρὸς δείλης δὲ καὶ ἐπὶ μέσας νύκτας, οἷον τελευτή τις καὶ ἐναν- E τίον ἐκείνῳ· ὥστε ἐν τῷ ἐναντίῳ ταὐτὸν αἱρετέον.

β Διὰ τί οἱ πρεσβῦται χαλεπῶς πτάρνυνται; πότερον οἱ πόροι συμπεπτώκασι δι' ὧν τὸ πνεῦμα; ἢ ὅτι αἴρειν τὰ ἄνω οὐκέτι δυνάμενοι ῥᾳδίως, εἶτα βίᾳ ἀφιᾶσι κάτω;

ιγ Διὰ τί ἐάν τις ἀπνευστιάζῃ, ἡ λύγξ παύεται; ἢ διότι ἡ μὲν, ὑπὸ καταψύξεως γίνεται; (διὸ καὶ οἱ φοβούμενοι καὶ οἱ ῥιγοῦντες,

λύζουσι) κατεχόμενον δὲ τὸ πνεῦμα, ἐκθερμαίνει τὸν ἐντὸς τόπον;

ιδ. Διὰ τί οἱ κωφοὶ ἐκ τῶν μυκτήρων διαλέγονται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ; ἢ ὅτι ὁ πνεύμων ἐστὶ τούτοις πεπονηκώς; τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ κωφότης, πλήρωσις τοῦ τόπου τοῦ πνευμονικοῦ. οὐκ οὖν ῥᾳδίως ἡ φωνὴ φέρεται, ἀλλ' ὥσπερ τὸ πνεῦμα τῶν πνευστιώντων, καὶ ἀσθμαινόντων δι' ἀδυναμίαν ἀθρόον, οὕτως ἐκείνοις ἡ φωνή. βιάζεται οὖν καὶ διὰ τῶν μυκτήρων· βιαζομένη δὲ τῇ τρίψει, ποιεῖ τὸν ἦχον. ἔστι γὰρ ἡ διὰ τῶν ῥινῶν διάλεκτος γινομένη, ὅταν τὸ ἄνω τῆς ῥινὸς εἰς τὸν * οὐρανίσκον, ᾗ συντέτρηται, κοῖλον γένηται. ὥσπερ κώδων γὰρ ὑπηχεῖ, τοῦ κάτωθεν στενοῦ ὄντος. A B

γρ. ἔσχατον,

ιε. Διὰ τί μόνον ὁ πταρμὸς ἡμῖν καθεύδουσιν οὐ γίνεται, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν * ἅπαντα ἐγρηγορόσιν; ἢ ὅτι ὁ μὲν πταρμὸς, γίνεται καὶ ὑπὸ θερμοῦ τινος κινήσαντος τὸν τόπον τοῦτον ἀφ' οὗ γίνεται· διὸ καὶ ἀνακύπτομεν πρὸς τὸν ἥλιον ὅταν βουλώμεθα πταρεῖν· ὅτι καθευδόντων ἡμῶν, ἀντιπερίισταται τὸ θερμὸν ἐντός. διὸ καὶ γίνεται τὰ κάτω θερμὰ τῶν καθευδόντων, καὶ τὸ πνεῦμα πολύ· αἴτιον ἐστὶ τοῦ ἐξονειρώττειν ἡμᾶς. εἰκότως οὖν οὐ πταρνύμεθα. ἀπαλλαγέντος γὰρ τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὃ κινεῖν πέφυκε τὸ ἐνταῦθα ὑγρὸν, (οὗ ἐξαερουμένου, γίνεται ὁ πταρμὸς,) καὶ τὸ συμβαῖνον πάθος, εἰκὸς μὴ γίνεσθαι. ἀποψοφοῦσι δὲ μᾶλλον ἢ πταρνύνται, καὶ ἐρυγγάνονται καθεύδοντες ἢ ἐγρηγορότες· ὅτι ἐκθερμαινομένου τοῦ περὶ τὴν κοιλίαν τόπου, ἐν τοῖς ὕπνοις μᾶλλον ἐκπνευματοῦσθαι συμβαίνει τὰ περὶ αὐτὴν ὑγρά· πνευματούμενα δὲ, εἰς τοὺς ἔγγιστα τόπους φέρεσθαι. ἐνταῦθα γὰρ καὶ συναπωθεῖται ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ ὕπνῳ γινομένου πνεύματος. καθεκτικώτερος γάρ ἐστιν, ἢ προετικώτερος ὁ καθεύδων τοῦ πνεύματος. διὸ καὶ συστέλλει τὸ θερμὸν ἐντός. ὁ δὲ κατέχων τὸ πνεῦμα, ὠθεῖ κάτω αὐτό. παρὰ φύσιν γάρ ἐστι τῷ πνεύματι ἡ κάτω φορά. διὸ καὶ χαλεπόν ἐστι κατέχειν τὸ πνεῦμα. τὸ αὐτὸ δ' αἴτιον καὶ τοῦ καθεύδειν ἡμῖν ἐστιν. οὔσης γὰρ τῆς ἐγρηγόρσεως κινήσεως, ταύτης δ' ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ἡμῶν γινομένης, μάλιστα ἐν τῷ ἐγρηγορέναι ἡμᾶς, δῆλον ὡς καὶ ἠρεμούντων ἡμῶν, καθεύδοιμεν ἄν. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν πῦρ, κινητικόν ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν μορίων· τοῦτο δ', ἐν τῷ ὕπνῳ ἐντὸς περιίσταται, λοιπὸν τὴν C D E

γρ. ἐπίπαν

Spiritus verò retentus, partem corporis calfacit interiorem.

14 Cur homines surdi è naribus magna parte loqui consueuerunt? An quia pulmo eorum vitiatus est? Surditas enim detrimentum pulmonis est. Vox itaque ferri expeditè non potest: sed quemadmodum qui spirandi laborant difficultate, spiritum vniuersum suam ob imbecillitatem reddunt, sic vocem illi emittunt. Nituntur itaque naribus, etiam dum loquuntur, qua vox protrudens sese, sono per attritum rancido illo profertur. Fit enim vt verba per nares efformentur, cùm pars nasi superior, qua per palatum foramina patent, caua est: resonant enim tintinnabuli instar, ob claustri inferioris angustiam.

15 Cur sternutamentum solùm non dormientibus, sed propè dixerim, semper vigilantibus fiat? An quia fieri sternutamentum non potest, nisi à calore, qui partem eam commoueat, qua effici solet? ex quo faciem Soli obiicimus, cùm sternuere placet. Dormientibus autem calor intus circumobsistit. Quamobrem imæ dormientium partes calidiores redduntur, spiritusque abundat: quæ quidem res causam habet, cur genitura in somnis præ libidine profluat. Meritò igitur dormientes non sternutamus. Cùm enim calor secedat capitis, qui eius partis humorem natus mouere aptus est, (quo in aëra extenuato, sternutamentum exultat,) affectionem consequentem illam obuenire non posse, consentaneum est. Crepitus tamen inferiùs, ructusque superiùs, dormientes magis quàm vigilantes, extrudimus. Quòd enim venter inflari in somnis ampliùs solet, accidit vt eius inflati humores loca sibi proxima adeant: eò namque vel à spiritu per quietem excito compelluntur. Retinere enim potiùs quàm emittere potest, qui sopitus est: itaque intus calorem contrahit. At qui spiritum retinet, deorsum impellat necesse est, quippe cum in imum deferri spiritum præter suam naturam sit. Vnde fit etiam vt perdifficile sit spiritum retinere. Quinetiam cur dormiamus, hæc eadem ratio est: cum enim vigilia motus sit, qui membra sentiendi officio accommodata magis cum vigilamus exercet, constat, somnum posse accedere, cum eadem illa membra quiescunt. Cum verò vis ignea sit, quæ membra corporis nostri mouere possit, & hæc intus se contrahat, circumsistatque, in

somnis caput relinquens, quod sensus retinet omnes, tunc maximè sensuum sedes quiescere possint; quæ quidem res causam afferat dormiendi.

16 Quam ob causam vbi sternutauimus, aut minximus, membra nostra inhorrescere solent? An quia vtraque re illa venæ aëris inanes redduntur, quem calidum antè continebant? Inanes aër extrinsecùs alius subit illo frigidior, qui antè in venis fuerat, quàm sternutaremus, aut mingeremus. Quòd cùm talis subeat aër, meritò facit vt membra inhorrescant.

17 Cur singultus sternutamento desistere potest? An propterea quòd singultus non, quemadmodum ructus, à ventre, qui cibi conceptaculum est, sed à pulmone proficiscuntur? Quòd maximè refrigeratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione superiore accidere solet. Quòd enim membrum id calidum sua natura est, quoties refrigeratũ sit, totum admittere spiritum non potest, sed bullas quodam modo excitat: quamobrem retento etiam spiritu, singultus finitur. Sic enim pars ista recalescere incipit, & aceto quoque hausto desistit, quoniã vis aceti calfactoria est. Cùm itaque calidũ quodque concalfactum reddatur, sedesque cerebri foraminibus peruia pulmoni respõdeat, efficitur vt retentio spiritus, quæ sternutationi antecessit, repressusque desuper illatus, affectionem istam pulmonis membri calidi abigere valeat.

18 Cur homines capillo crispo, & tortili, magna ex parte resimiores sint? An si crispitudo sita in crassitudine est, & crassitudo non sine duritia constat, & durus sanguis calidior est, & calor materiam excrescere inutilem minùs patitur, & os ex vacante materia consistit, & cartilago non nisi os est, meritò diminutio nasi consequatur? Indicium ætas adhibet puerilis: sunt enim pueri omnes naso resimato.

Eorum quæ ad os, & ad ea quæ in eo sunt, pertinent, Sectio XXXIV. *cuius quæstiones* XII.

Cvr homines, qui raris dentibus sunt, vitam longè agere nequeant? An quia longè animantia viuunt, quæ dentium ordine prædita sunt numerosiore, vt mares quàm fœminæ longiùs, viri namque diutiùs quàm mulieres, atque in pecudum genere cæterorumque animalium, perspici identidem licet. Qui itaque raris dentibus sunt, habere quasi pauciores iudicantur.

2 Cur dentes, qui longè solidiores quàm caro, sunt, frigus ampliùs sentiant, quàm caro? An quia meatibus nituntur infixi tenuibus, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincitur, mouetque dolorem?

A περὶ τὴν κεφαλὴν τόποι οὗ ἐστι τὸ αἰσθητήριον, ἠρεμοίη ἂν μάλιστα ἡνίκα τότε τὰ αἰσθητήρια· ὃ εἴη ἂν αἴτιον τοῦ καθεύδειν.

ιϛ Διὰ τί πταρόντες καὶ οὐρήσαντες φρίττουσιν; ἢ ὅτι κενοῦνται αἱ φλέβες ἀμφοτέροις τούτοις, τοῦ προτέρου ἐνυπάρχοντος ἀέρος θερμοῦ, κενωθέντων δὲ, ἄλλος ἀὴρ ἔξωθεν εἰσέρχεται ψυχρότερος τοῦ προϋπάρχοντος ἐν ταῖς φλεψί· τοιοῦτος δ' εἰσιὼν, ποιεῖ B φρίττειν. Sup. 8.8.

ιζ Διὰ τί τοὺς λυγμοὺς οἱ πταρμοὶ παύουσιν; ἢ ὅτι ὁ λυγμὸς οὐχ ὡς οἱ ἐρυγμοὶ ἀπὸ τῆς τὰ σιτία δεχομένης κοιλίας ἐστίν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πνεύματος;] συμβαίνει δὲ μάλιστα ἀπὸ καταψύξεως, ἐκ ῥίγους καὶ λύπης καὶ φαρμακείας τῆς ἄνω μάλιστα γίνεσθαι. θερμὸς γὰρ ὢν φύσει ὁ τόπος, ὅταν καταψυχθῇ, οὐ προσίεται τὸ πνεῦμα πᾶν, ἀλλ' ὥσπερ πομφόλυγας ποιεῖ· δι' ὃ καὶ τὸ πνεῦμα κατασχοῦσι C παύεται· ἐκθερμαίνεται γὰρ ὁ τόπος· καὶ τὸ ὄξος, θερμαντικὸν ὂν, προσφερόμενον. τοῦ δὴ θερμοῦ συμβαίνοντος ἀπὸ θερμασίας καὶ τοῦ ἐγκεφάλου, τῶν ἄνω τόπων εἰς τὸν πνεύμονα συντετρημένων, θερμοῦ τοῦ πνεύμονος ὄντος, ἥ τε περὶ τοῦ πταρμοῦ κατοχὴ, καὶ ἡ ἄνωθεν κατάκρουσις λύει τὸ πάθος. Supra, 1.

ιη Διὰ τί οἱ οὐλότριχες, καὶ οἷς ἐπέστραπται τὸ τριχίον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σιμότεροι; D ἢ εἴπερ ἡ οὐλότης ἐν παχύτητι· ἡ δὲ παχύτης, μετὰ σκληρότητος· σκληρὸν δ' ὂν τὸ αἷμα, θερμόν· ἡ δὲ θερμότης, οὐ ποιεῖ περίττωσιν· τὸ δὲ ὀστοῦν, ἐκ περιττώματος· ὁ δὲ χόνδρος, ὀστοῦν· εὐλόγως ἂν ἔκλειψις εἴη τοῦ μορίου; σημεῖον δὲ, τὸ τὰ παιδία πάντα εἶναι σιμά.

E

Ὅσα περὶ τὸ στόμα καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

λδ'.

ΔΙΑ τί οἱ μανοὺς ἔχοντες τοὺς ὀδόντας, οὐ μακρόβιοι; ἢ ὅτι τὰ μακρόβια πλείους ἔχουσιν; οἷον τὰ ἄρρενα, τῶν θηλειῶν· ἄνδρες, γυναικῶν· πρόβατα, προβάτων. οἱ οὖν ἀραιόδοντες, ὥσπερ ἂν ἐλάττονας ἔχωσιν ὀδόντας, ἐοίκασι.

β Διὰ τί οἱ ὀδόντες ἰσχυρότεροι τῶν σαρκῶν ὄντες, ὅμως ψυχροῦ αἰσθάνονται μᾶλλον; ἢ Supt. 10. 4. ὅτι ἐπὶ τοὺς πόρους προσπεφύκασιν· ἐν οἷς ὀλίγον ὂν τὸ θερμὸν, ταχὺ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ κρατούμενον, ποιεῖ τὴν ἀλγηδόνα;

γ Διὰ τί τοῦ ψυχροῦ μᾶλλον αἰσθάνονται οἱ ὀδόντες, ἢ τοῦ θερμοῦ· ἡ δὲ σὰρξ, τοὐναντίον; πότερον ὅτι ἡ μὲν σὰρξ, τοῦ μέσου, καὶ εὔκρατος· οἱ δὲ ὀδόντες, ψυχροί· ὥστε τοῦ ἐναντίου μᾶλλον αἰσθητικοί; ἢ διὰ τὸ λεπτῶν πόρων εἰσίν· ἐν οἷς μικρὸν τὸ θερμόν· ὥστε ταχὺ πάσχουσιν ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; ἡ δὲ σὰρξ, * θερμόν· ὥστε οὐδὲν πάσχει ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· τοῦ δὲ θερμοῦ ταχὺ αἰσθάνεται. ὥσπερ γὰρ πῦρ ἐπὶ πυρὶ γίνεται. A

γρ. θερμή.

B

δ Διὰ τί * ἡ γλῶττα σημαντικὸν πολλῶν. καὶ γὰρ τῶν πυρετῶν, ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. καὶ ἐὰν χάλαζαι ἐνῶσι. καὶ τῶν ποικίλων προβάτων ποικίλαι. ἢ ὅτι ὑγρότητος δεκτικόν, καὶ ἐπὶ τῷ [πνεύμονι] ἐπίκειται, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τῶν πυρετῶν. πολύχροα δὲ πάντα, διὰ τὴν πολυχροίαν τῶν ὑγρῶν. * βάπτεται δὲ [τὸ] πρῶτον, δι᾽ οὗ πρώτου ἠθεῖται. ἡ δὲ γλῶττα, τοιοῦτον. αἵ τε χάλαζαι, διὰ τὸ σομφὴν εἶναι, συλλέγονται· ἔστι γὰρ ἡ χάλαζα οἱονεὶ ἴονθος ἄπεπτος ἐν τοῖς ἐντός. C

γρ. αἱ γλῶτται. γρ. βάπτονται.

ε Διὰ τί ἡ γλῶττα γλυκεῖα μὲν οὐ γίνεται, πικρὰ δὲ καὶ ἁλμυρὰ καὶ ὀξεῖα; ἢ ὅτι * διαφθοραὶ ταῦτ᾽ ἐστί· τῆς δὲ φύσεως οὐκ αἰσθάνεται;

γρ. διαφοραί

Supr. 25. 50. ς Διὰ τί ὅσας ἂν χρόας ἔχῃ τὸ δέρμα, τοσαύτας ἔχει καὶ ἡ γλῶττα; πότερον ὅτι ἐν μέρος ἐστὶν ὥσπερ ἄλλο τι τῶν ἔξωθεν, ἀλλ᾽ ἐντὸς περιείληπται; διὰ δὲ τὸ λεπτὸν εἶναι ταύτῃ τὸ δέρμα, καὶ ἡ μικρὰ ποικιλία ἐμφαίνεται. ἢ διότι τὸ ὕδωρ ἐστὶν ὃ ποιεῖ μεταβάλλειν τὰς χρόας· ἡ δὲ γλῶττα μάλιστα πάσχει ὑπὸ τοῦ πόματος; D

ζ Διὰ τί ἐκ τοῦ στόματος καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν πνέουσι; φυσῶσι μὲν γάρ, ψυχρόν. ἀάζουσι δέ, θερμόν. σημεῖον δέ, ὅτι θερμαίνει ἐὰν πλησίον προσαγάγῃ τις τὴν χεῖρα τοῦ στόματος. ἢ ἀμφοτέρως ὁ ἀὴρ κινούμενος ψυχρός· ὁ δὲ φυσῶν, κινεῖ τὸν ἀέρα οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ διὰ στενοῦ τοῦ στόματος; ὀλίγον οὖν ἐκπνέων, πολὺ κινεῖ τὸ θύραθεν, ἐν ᾧ τὸ θερμὸν ὂν τὸ ἐκ τοῦ στόματος, φαίνεται δι᾽ ὀλιγότητα. ὁ δὲ ἀάζων, ἀθρόον ἐκπνεῖ· διὸ θερμόν. ἔστι γὰρ * φυσασμοῦ, τῷ διαφέρειν τῇ συστροφῇ· ὁ δὴ ἀασμός, ἀθρόου ἔκπνευσις. F

Sylb. φυσασμοῦ τὸ διαφ. vel πνεῖν.

η Διὰ τί ἐὰν σφόδρα καὶ ἀθρόον ἐκπνεύσωσιν, ἀδυνατοῦσι πάλιν ἐκπνεῦσαι; ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναπνεῦσαι. ἀδυνατοῦσι γὰρ δὶς ἐφεξῆς ποιεῖν αὐτό.

3 Cur dentes frigidum ampliùs quàm calidum ſentiant: caro è contrario? Vtrùm propterea quòd mediocri temperatoque habitu eſt, dentes verò perfrigidi ſunt, itaque rem frigidam ſentire pleniùs poſſunt? An quoniam meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus eſt: itaque re aduerſa potiùs patiuntur? caro, quia calida eſt, vt nihil affici à frigido poteſt, ita calidum compendio ſentit. Ignis enim quaſi igni adiicitur.

4 Cur lingua rerum index plurium eſſe poteſt? Nam & febris ardentioris, & grandinum, ſi quæ inſunt, & pecoris verſicoloris varia eſt. An quia humoris capiens eſt, & ſuper pulmone poſita, vnde febrium principium ducitur? Verſicolorum autem ratio inferri ad humorum varietatem debet. Inficitur tamen id primùm, per quod humor primùm manat, colaturque: cuius generis lingua eſt. Grandines verò lingua propterea contrahit, quòd inanis ſpongioſaque eſt; quippe cùm grando veluti panis incoctus cruduſque, parte interiore corporis naſci ſoleat.

5 Cur lingua amara, ſalſa, & acida fieri poteſt, dulcis non poteſt? An quòd naturæ corruptionis iſthæc ſunt? Conſtantiam verò ipſam naturamque ſentire nequaquam fieri poteſt.

6 Cur totidem coloribus lingua euariat, quot cutis? Vtrùm quòd ea quoque in membrorum numero exteriorum recipitur, quamquam in ore abdita eſt? Verùm quia prætenui cute integitur, vel minima in ea varietas deprehendi poteſt. An quòd aquæ ratio eſt, quæ facit vt colores mutentur: lingua autem affici ex potione maximè poteſt?

7 Cur halitum ex ore tum calidum tum refrigidum reddere poſſumus? quippe qui frigidum efflemus, calidum verò exhalemus: indicium, quòd manus ori admota exhalanti calfieri poteſt. An vtroque modo aër commotus calidus eſt? Sed quoniam qui efflat, non vniuerſum aëra mouet, ſed ore anguſtiori extringit, paucum expirat, quod multum externi aëris excitat. itaque calor ore profectus, paſſus in eo ſuam ob exiguitatem deliteſcit. At qui exhalat, vniuerſum, ob eamque rem, calidiorem expirat. Eſt enim efflatio, ſpiritus ſtrictim protruſus: exhalatio verò ſpiritus vniuerſim profuſus.

8 Cur ſi vehementer vniuerſimque expirarimus, iterum expirare nequeamus? quod idem in reſpirando etiam accidit: bis enim ex ordine id facere nequimus.

An quoniam alterum dilatatio, alterum contractio loci est: idcirco quadamtenus, non vsquequaque possunt? Constat igitur ambo vicissim fieri necessum: bis verò ex ordine posse neutrum.

9 Quam ob causam cùm alius locus sit, quà cibus potusque transeunt, alius quà spiramus; vbi grandiorem buccellam deuorauimus, strangulemur? An nihil absurdum id est? non modò enim si alicuius interuentu locus spirandi stipatus sit, verùm etsi adductus sit extrinsecus, æquè, imò magis, abstrangulamur. Isthæc verò proxima inter sese posita sunt, quo cibum excipimus, & quo spiramus: quare vbi iusto amplius frustum incidit, locum spirandi proximum adducit, instringitque, vt via spiritui omnis denegetur.

10 Cur homines, qui virgulam suæ palmæ ductam per totam latitudinem habent, vitæ longissimæ esse possunt? An quia breuis ætatis imbecillaque sunt, quæ artuum beneficio carent? Imbecillitatis indicium ætas prima atque tenerrima affert: vitæ autem breuis testimonium dat genus omne aquatile: quæ cùm ita sint coarctata compactaque, omnia contra sese habere liquido est: quo in genere illa etiam sunt, quæ cùm ex natura artubus maximè careant, articulari tamen contigerit: palmæ autem partem interiorem penitus carere articulo certum est.

11 Quam ob causam dum longè spiramus, venter trahentibus adducitur: reddentibus diducitur, atque repletur? Veri enim simile dixeris esse, vt contrà veniat. An quia cùm respiramus, venter adductis costis in imum comprimitur: idcirco distendi in ampliorem molem follium instar appareat?

12 Quam ob causam spirare necesse habeamus? An quemadmodum humor dissolui in spiritum potest, sic spiritus transire potest in ignem? Calor itaque naturalis vbi bonam spiritus partem in ignem conuertit, dolorem admouet, atque etiam meatus diducit, & ampliat. Quamobrem ignem cum spiritu expellere cogimur: quibus extrusis meatus contrahuntur, atque refrigerantur: itaque dolor iterum tentat. Rursum igitur aërem trahimus, atque vbi post hac spirandi meatus patefecimus, vocemque reddidimus, ignis iterum oritur atque iterum præ dolore spiritum reddimus, idque vicissim ordine perpetuo agimus: sicuti etiam palpebras agitare solemus, vt corpus oculorum refrigeretur, afficiceturque. Et verò cùm ambulamus, ingressui nostro attendimus, scilicet ex ordine gubernandi atque regendi, quem vis nostra intelligendi percommodè astruit. Hunc ergo in modum spirandi quoque vsum exequimur. ingenio quippe trahendi aëris reddimus, atque illico rursum attrahimus.

A ἢ ὅτι τὸ μὲν, δίωσίς τίς ἐστι· τὸ δὲ, συναγωγὴ τόπου· ἃ ἄχρι τινός ἐστι δυνατὰ γίνεσθαι; φανερὸν οὖν ὅτι ἐναλλὰξ ἀνάγκη ἄμφω γίνεσθαι, καὶ ἀδύνατον δὶς ἐφεξῆς.

θ Διὰ τί ἑτέρου τόπου ὄντος ᾗ τὰ σιτία καὶ τὸ ποτὸν διεξέρχεται, καὶ ᾗ ἀναπνέομεν, ἐὰν μείζω ψωμὸν καταπίωμεν, πνιγόμεθα; οὐδὲν δὴ ἄτοπον. οὐ γὰρ μόνον ἐὰν τι ἐμπέσῃ εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἀλλὰ κἂν ἐπιφραχθῇ, οὕτω μᾶλλον πνιγόμεθα. ταῦτα δὲ παράλληλά ἐστι, καθ' ὅ, τε τὰ σιτία δεχόμεθα, καὶ καθ' ὃ B ἀναπνέομεν. ὅταν οὖν ἐμπέσῃ μείζων ψωμὸς, καὶ ἡ ἀναπνοὴ συμφράττει· ὥστε μὴ εἶναι τῷ πνεύματι ἔξοδον.

ι Διὰ τί ὅσοι τὴν διὰ χειρὸς τομὴν ἔχουσι δι' ὅλης, μακροβιώτατοι; ἢ διότι τὰ ἄναρθρα, βραχύβια καὶ ἀσθενῆ· σημεῖον δὲ τῆς μὲν ἀσθενείας, τὰ νέα· τῆς δὲ βραχυβιότητος, τὰ ἔνυδρα. δῆλον ἄρα ὅτι τὰ ἠρθρωμένα τοὐναντίον. C τοιαῦτα δὲ, ὧν καὶ τὰ φύσει ἄναρθρα, μάλιστα ἤρθρωται. τῆς δὲ χειρὸς τὸ ἔσω, ἀναρθρότατον. Sup. 10. 42.

ια Διὰ τί ἐν τῷ μακρὸν ἀναπνεῖν, ἑλκόντων μὲν εἴσω τὸ πνεῦμα, συμπίπτει ἡ κοιλία· ἐκπνεόντων δὲ, πληροῦται; πιθανὸν δ' ἐστὶν τοὐναντίον συμβαίνειν. ἢ ὅτι τῶν μὲν ἀναπνεόντων, συμπιεζομένη ταῖς πλευραῖς κάτω, καθάπερ αἱ φῦσαι, * προσογκεῖν φαίνεται; (γρ. προσόγκη καὶ φ.) D

ιβ Διὰ τί ἀναπνέομεν; ἢ καθάπερ τὸ ὑγρὸν εἰς πνεῦμα διαλύεται, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα εἰς τὸ πῦρ; τὸ τῆς φύσεως οὖν θερμὸν, ὅταν τὸ πολὺ τοῦ πνεύματος πῦρ ποιήσῃ, ἀλγηδόνα ἐμποιεῖ, τοῖς δὲ πόροις καὶ ὄγκον· διόπερ ἐξωθούμεθα τὸ πῦρ μετὰ τοῦ πνεύματος· ὅταν δὲ ἐξέλθῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ πῦρ, συμπιπτόντων τῶν πόρων καὶ καταψυχομένων, ἀλγηδόνες γίνονται. ἕλκομεν οὖν τὸ πνεῦμα πάλιν· εἶτα ἀνοίξαντες E τοῦ * στόματος τοὺς πόρους καὶ * βοηθήσαντες, πάλιν γὰρ τὸ πῦρ, καὶ πάλιν ἀλγοῦντες ἐκπέμπομεν, καὶ διὰ τέλους τοῦτο πράττομεν, καθάπερ καὶ σκαρδαμύττομεν, κατὰ τὸ καταψύχεσθαι τὸ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν σῶμα, καὶ ξηραίνεσθαι, καὶ βαδίζομεν οὖν * προσέχοντες τῇ βαδίσει τὸν νοῦν, κυβερνώμενοι δὲ τῆς διανοίας [αὖθις ····] τοῦτον οὖν τὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ τὴν ἀναπνοὴν ποιοῦμεν. μηχανώμενοι γὰρ τὸν ἀέρα ἕλκειν, ἀναπνέομεν, καὶ πάλιν ἕλκομεν. (γρ. πνεύματος; γρ. βοηθοῦντες; γρ. προσέχοντες)

A

Ὅσα περὶ τὰ ἀπὸ τὴν ἁφήν. λε΄.

ΔΙΑ τί μᾶλλον φρίττομεν ἑτέρου θιγόντος πως, ἢ αὐτοὶ ἡμῶν; ἢ ὅτι αἰσθητικωτέρα ἡ ἁφὴ τοῦ ἀλλοτρίου, ἢ ἡ τοῦ οἰκείου; τὸ γὰρ συμφυές, ἀναίσθητον· καὶ φοβερώτερον, τὸ λάθρα καὶ ἐξαπιναίως γινόμενον· ὁ δὲ φόβος, κατάψυξις. ἡ δὲ ἀλλοτρία ἁφή, πρὸς τὴν οἰκείαν ἄμφω ταῦτα ἔχει. καὶ ὅλως δέ, παθητικὸν ἕκαστον πέφυκεν, ἢ μόνον ἢ μᾶλλον ὑπ᾽ ἄλλου, ἢ ὑφ᾽ αὑτοῦ· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ γαργαλίζεσθαι συμβαίνει.

β Διὰ τί γαργαλίζονται τὰς μασχάλας καὶ τὰ ἐντὸς τῶν ποδῶν; ἢ διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ δέρματος, καὶ ὧν ἀσυνήθης ἡ ἁφή, ὅπερ τούτων, καὶ τοῦ ὠτός;

Sup. 7. 5. γ Διὰ τί φρίττουσιν οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πάντες; ἢ ὅτι οὔτε ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πάντες ἡδόμεθα· ὥσπερ οὐδὲ λυπούμεθα ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πάντες; ὁμοίως δὲ οὐ φρίττομεν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. ἔστι γὰρ ἡ αὐτὴ κατάψυξίς τις. διὸ οἱ μέν, τοῦ ἱματίου δακνομένου, φρίττουσιν· οἱ δέ, πρίονος ἀκονουμένου ἢ ἑλκομένου· οἱ δέ, κισσήρεως τεμνομένης· οἱ δέ, ὄνου λίθον ἀλοῦντος. C

δ Διὰ τί τοῦ μὲν θέρους ὄντος θερμοῦ, τοῦ δὲ χειμῶνος ψυχροῦ, τὰ σώματα θιγγανόντων ψυχρότερά ἐστι τοῦ θέρους, ἢ τοῦ χειμῶνος; πότερον ὅτι ὁ ἱδρὼς καὶ ἡ ἴδισις καταψύχει τὰ σώματα; τοῦτο δὴ ἐν μὲν τῷ θέρει γίνεται, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, οὔ. ἢ ὅτι ἀντιπεριίσταται ἐναντίως τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμόν, τῇ ὥρᾳ, καὶ ἔσω φεύγει ἐν τῷ θέρει· διὸ καὶ ἱδρῶτα ἀνίησιν. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, ἀποστέγει τὸ ψῦχος, καὶ ἀτμίζει τὸ σῶμα ὥσπερ ἡ γῆ; D

ε Διὰ τί φρίττουσιν αἱ τρίχες ἐν τῷ δέρματι; ἢ ὅταν συσπάσωσι τὸ δέρμα, εἰκότως ἐξανέστησαν; συσπῶσι δὲ καὶ ὑπὸ ῥίγους καὶ ὑπὸ ἄλλων παθῶν. E

ϛ Διὰ τί αὑτὸν οὐδεὶς γαργαλίζει; ἢ ὅτι καὶ ἧττον καὶ ὑπ᾽ ἄλλου, ἐὰν προαίσθηται· μᾶλλον δ᾽, ἂν μὴ ὁρᾷ; ὥσθ᾽ ἥκιστα γαργαλισθήσεται, ὅταν μὴ λανθάνῃ τοῦτο πάσχων. ἔστι δὲ ὁ γέλως, παρακοπή τις καὶ ἀπάτη. διὸ καὶ τυπτόμενοι εἰς τὰς φρένας, γελῶσιν. οὐ γὰρ ὁ τυχὼν τόπος ἐστὶν ᾧ γελῶσι. τὸ δὲ λαθραῖον, ἀπατητικόν. διὰ τοῦτο καὶ γίνεται ὁ γέλως, καὶ οὐ γίνεται ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Eorum quæ ad tactum pertinent, *Sectio* XXXV. *cuius quæstiones* X.

CVr inhorrescere magis solemus, cùm alius modo quodam nos tangit, quàm cùm nos ipsi tangimus? An quia tangendi sedes rem pleniùs externam, quàm suam sentit: quod enim natiuum atque insitum est, id sensum effugit. Quinetiam quod clanculo atque subitò fit, terribilius certè occurrit. Metus autem, refrigeratio quædam est: at verò tactus extraneus præ suo vtrumque id habet. Denique affici vnumquodque ab alio vel tantundem, vel magis aptum natura est: quod etiam in titillando constat accidere.

2 Cur in alis & pedum vestigiis titillamur? An propter cutis tenuitatem? An quia tactus earum partium insolens est, vt etiam auris?

3 Cur non eisdem in rebus inhorrescere omnes soleamus? An quemadmodum nec in eisdem omnes delectamur, nec in eisdem angimur omnes: ita nec in eisdem omnes horrescimus? Quædam enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur. Sed alii tamen, cùm vestis rumpitur, inhorrescunt: alii, cùm serra vel acuitur, vel trahitur: alii, cùm pumex secatur: alii, cùm lapillus mola perfrangitur.

4 Quam ob causam cùm æstas calida, hyems frigidissima sit, corpora tactu frigidiora per æstatem sint, quàm per hyemem? Vtrùm quoniam à sudore refrigerari corpora possint? qui, vt fieri per æstatem solet, sic ab hyeme alienus est. An quia in contrarium tempori tum frigor tum calor circumobsistit, intusque per æstatem calor refugit: itaque sudorem potest exprimere: per hyemem verò vis frigoris arcet, & corpus perinde quasi terra euaporat?

5 Quænam causa pilos inhorrescere faciat? An meritò cute contracta exurgant, quæ contrahi tum à frigore, tum à plerisque aliis affectionibus potest?

6 Cur nemo seipsum valeat titillare? An ne ab alio quidem titilletur, si rem præsensit, vel potiùs si ipsum videat titillantem? ergo minimè titillari quis possit, si quæ tactio affertur, non lateat. Risus verò, lapsus quidam, & fraudatio est, qua cùm in sede præcordiorum quis verberatur, ridet. Haud locus quilibet est, quo ridemus: clandestinum autem omne, fraudulentum est. Qua de causa fit vt illa eadem res & moueat risum, & non moueat.

7 Cur

7 Cur labris maximè titillamur? An quia membrum, quod titillari possit, non longè à sede potissimùm sentiendi abesse debet: labra autem eo maximè in loco posita sunt: sed omnium maximè locorum capitis propterea titillantur, quòd carne ex toto constant: quare mobilissima esse possint.

8 Cur si quis locum nostrarum alarum moueat, in risum continuò labamur, si quam aliam moueat partem, nullam possit ridendi causam afferre? Et quænam ratio est, cur naribus penna tentatis sternutamentum moueatur? An quia loca quædam venularum habemus, quibus vel refrigeratis vel contrà affectis, venulæ ipsæ aut humectantur, aut in spiritum ex humore dissoluuntur, quemadmodum si venas ceruicis dormienti quis premat? Lætitia itaque gestiens, concalfactio quædam est: spiritum autem, cùm redũdarit, foras mittimus vniuersum. Sternutamenti quoque ratio illa eadem est: cùm enim penna mouemus, atque tepefacimus nares, humor in spiritum soluitur, quem mox redundantem expellimus.

9 Cur sæpenumero vsu euenit vt ingesto cibo inhorrescamus? An quòd cibus frigidiusculus admissus, vincit principio magis naturalem calorem, quàm vincitur?

10 Quam ob causam quod digitis vice mutata implicatis circumagitur, duo esse videatur? An quia duplici sentiendi parte attingimus? Nunquam enim fieri potest vt lateribus digitorum exterioribus vtrisque idem complectamur, & agitemus, dum manus ordinem suum obtinet naturalem.

A ζ Διὰ τί ποτε τὰ χείλη μάλιστα γαργαλιζόμεθα; ἢ διότι δεῖ τὸ γαργαλιζόμενον μὴ πόρρω τοῦ αἰσθητικοῦ εἶναι; ἔστι δὲ τὰ χείλη περὶ τὸν τόπον [τοῦτον μάλιστα. διὰ τοῦτο δὲ γαργαλίζεται τὰ χείλη τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν τόπων,] ἃ ἔστιν εὔσαρκα. εὐκινητότατα οὖν μάλιστά ἐστι.

η Διὰ τί, ἐάν τις τὸν περὶ τὰς μασχάλας τόπον* κινήσῃ, ἐκγελῶσιν· ἐὰν δὲ τινα ἄλλον, Sylb. κινήσῃ, &mox κινήσαντες.
B οὔ; ἢ διὰ τί [πτερῷ τὰς ῥῖνας κινήσαντες] πταρνύμεθα; ἢ τόποι εἰσὶ τῶν φλεβίων· ὧν καταψυχομένων, ἢ τοὐναντίον πασχόντων,* ὑγραίνονται, ἢ εἰς πνεῦμα ἐκ τοῦ ὑγροῦ διαλύεται; ὥσπερ ἐὰν τὰς ἐπὶ τοῦ τραχήλου πιέσῃ τις φλέβας, καθεύδουσιν. ἡ μὲν [οὖν] ἡδονὴ θερμασία τις ἐστι. τοῦτο δέ, ὅταν πλέον τὸ πνεῦμα ἐγγένηται, ἀθρόον ἔξω ἀφίεμεν. ὡσαύτως δὲ ἐπὶ [τῶν] πταρμῶν τῷ πτερῷ διαθερμαίνοντες καὶ κινήσαντες, διελύσαμεν εἰς πνεῦμα· πλείονος δὲ γινομένου, ἐξεώσαμεν. κ. ὑγραίνεται,

C θ Διὰ τί μετὰ τὰ σιτία φρίττομεν πολλάκις; ἢ ὅτι ψυχρὰ εἰσπορευόμενα ἀπὸ πρώτης, κρατεῖ μᾶλλον τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ, ἢ κρατεῖται;

ι Διὰ τί τὸ περιαγόμενον ἐναλλὰξ τοῖς δακτύλοις, δύο φαίνεται; ἢ διότι δυσὶν αἰσθητηρίοις ἁπτόμεθα; τοῖς γὰρ ἐντὸς τῶν δακτύλων, κατὰ φύσιν ἔχοντες τὴν χεῖρα, ἀμφοτέροις οὐ δυνατὸν εἰπεῖν. Sup. 31. 11.

Eorum quæ ad faciem pertinent, Sectio XXXVI. *cuius quæstiones* III.

D ## Ὅσα περὶ πρόσωπον. λϛ'.

CVr faciem effigiare consueuerunt? Vtrùm quòd qualesnam simus, ea ipsa corporis parte intelligi possit? An quòd ea præcipuè qui simus, agnosci potest?

2 Cur facie maximè sudare solemus, quæ carnis omnino expers, atque gracilis est? An quòd ea propensiora sunt ad sudorem, quæ humida laxaque sunt? Caput autem tale est, quippe quod humorem suum plurimum habeat, quem venæ tendentes inde declarant, & destillationes, quæ è capite venire solent. Cerebrum item humidum est, & foramina capitis permulta. Capilli profectò foraminum multitudinem foras vsque productam latissimè indicant. Sudor igitur non ex parte inferiore, sed ex capite oritur: quamobrem frons prima, & maximè sudat. Prima enim subiecta vertici est. Humor autem deorsum, non sursum, fluit.

ΔΙΑ τί τοῦ προσώπου τὰς εἰκόνας ποιοῦνται; πότερον ὅτι τοῦτο δηλοῖ ποιοί τινες; ἢ ὅτι μάλιστα γινώσκεται; Sup. 2. 17

β Διὰ τί τὸ πρόσωπον ἱδροῦσι μάλιστα, ἀσαρκότατον ὄν; ἢ διότι εὐίδρωτα μὲν ὅσα ὕφυγρα καὶ ἀραιά; ἡ δὲ κεφαλὴ τοιαύτη· ὑγρότητα γὰρ οἰκείαν ἔχει πλείστην. δηλοῦσι δὲ
E αἱ φλέβες τείνουσαι ἐντεῦθεν, καὶ οἱ κατάρροι γινόμενοι ἐξ αὐτῆς, καὶ ἐγκέφαλος ὑγρός, καὶ οἱ πόροι πολλοί. σημεῖον δ' αἱ τρίχες, ὅτι πολλοὶ πόροι εἰσὶ περαίνοντες ἔξω. οὐκ οὖν ἐκ τῶν κάτω ὁ ἱδρώς, ἀλλ' ἐκ τῆς κεφαλῆς γίνεται. διὸ ἱδροῦσι, καὶ πρῶτον μάλιστα τὸ μέτωπον· ὑπόκειται γὰρ τὸ πρῶτον. τὸ δ' ὑγρόν, κάτω ῥεῖ, ἀλλ' οὐκ ἄνω.

γ Διὰ τί ἐν τῷ προσώπῳ μάλιστα οἱ ἴονθοι; ἢ διότι μανὸς ὁ τόπος, καὶ ὑγρότητα ἔχει; σημεῖον δὲ, ἥ τε τῶν τριχῶν ἔκφυσις, καὶ ἡ τῆς αἰσθήσεως δύναμις· ὁ δὲ ἴονθος, ὥσπερ ἐξάνθημα ὑγρότητός τινος ἀπέπτου. A

Ὅσα περὶ ὅλον τὸ σῶμα. λζ΄.

ΔΙΑ τί ἀεὶ τοῦ σώματος ῥέοντος, καὶ τῆς ἀπορροῆς γινομένης ἐκ τῶν περιττωμάτων, οὐ κουφίζεται τὸ σῶμα ἐὰν μὴ ἰδίῃ; ἢ διότι ἔλαττον ἡ ἔκκρισις γίνεται; ὅταν γὰρ ἐξ ὑγροῦ μεταβάλλῃ εἰς ἀέρα, πλέον γίνεται ἐξ ἐλάττονος. τὸ γὰρ διακρινόμενον πλέον. ὥστε ἐν πλείονι χρόνῳ ἡ ἔκκρισις.

β Διὰ τί δὲ τοῦτο; ἢ διότι ἐλαττόνων πόρων ἔξοδός ἐστι; τὸ γὰρ γλίσχρον καὶ τὸ κολλῶδες, μετὰ μὲν τοῦ ὑγροῦ ἐκκρίνεται διὰ τὴν κατάμιξιν, μετὰ δὲ τοῦ πνεύματος ἀδυνατεῖ. μάλιστα δὲ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ λυποῦν. διὸ καὶ οἱ ἔμετοι τῶν ἱδρώτων κουφίζουσι μᾶλλον, ὅτι συνεξάγουσι τοῦτο, ἅτε παχύτεροι καὶ σωματωδέστεροι ὄντες. ἢ καὶ ὅτι τῇ μὲν σαρκὶ, πόρρω ἐστὶν ὁ τόπος ἐν ᾧ τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες· (ὥστε ἔργον μεταστῆσαι) τῇ δὲ κοιλίᾳ, ἐγγύς; ἢ γὰρ ἐν ταύτῃ γίνεται, ἢ πλησίον· διὸ καὶ δυσεξάγωγος ἄλλως. C

γ Διὰ τί αἱ τρίψεις σαρκοῦσιν; ἢ ὅτι αὐξητικώτατον τῶν ἐν τῷ σώματι τὸ θερμόν ἐστι; τοῦ μὲν γὰρ ἐνυπάρχοντος, μείζους οἱ ὄγκοι γίνονται διὰ τὸ ἀεὶ αὐτὸ ἐν κινήσει εἶναι, καὶ εἰς τὸ ἄνω φέρεσθαι, καὶ πνευματοῦσθαι τὰ ἐν ἡμῖν ὑγρά· ὃ ἐν τῇ τρίψει γίνεται. ἐκλείποντος δὲ, φθίνει καὶ ἐλαττοῦται τὸ σῶμα. ἢ ὅτι ὀγκοτέρα τῆς τροφῆς γίνεται ἡ σὰρξ, διὰ τὴν θερμασίαν; ἅπαν γὰρ τὸ θερμὸν, ἐπισπαστικὸν τοῦ ὑγροῦ ἐστιν. ἡ δ᾽ εἰς τὴν σάρκα διαδιδομένη [τροφὴ,] ὑγρά ἐστι, καὶ ἐπιδέχεται τὴν τροφὴν μᾶλλον διὰ τὴν ἀραίωσιν. ἀραιοτέρα γὰρ γινομένη, μᾶλλον δύναται δέχεσθαι, ὥσπερ σπογγιά. ἡ δὲ τρίψις, εὔπνουν καὶ ἀραιὰν ποιεῖ τὴν σάρκα, καὶ κωλύει συστάσεις γίνεσθαι κατὰ τὸ σῶμα. τούτου δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ συντήξεις γίνονται. αἱ γὰρ ἀτροφίαι καὶ αἱ συντήξεις, ἐκ τῶν ἀθροισθέντων εἰσίν. * εὐπνούστερα δὲ καὶ ἀραιότερα καὶ ὁμαλέστερα γινόμενα, εἰκὸς μᾶλλον ὀγκοῦσθαι. τῆς τε γὰρ τροφῆς * δεκτικώτερα καὶ τῶν ἐκκρίσεων προετικώτερα γίνεται. D E

G. εὐπνουστέρας δὲ κ. ἀραιοτέρας, καὶ ὁμαλεστέρας γινομένης.

3 Cur in facie maximè tubercula oriri solent, quos varos vocamus? An quia locus iste rarus atque humidus est? Indicium, pilorum eruptio & sentiendi potentia faciunt. Tuberculorum autem genus id, veluti pustula minutusque abscessus cuiusdam inconcocti humoris est.

Eorum quæ ad totum corpus pertinent, Sectio XXXVII. *cuius quæstiones* X.

QVam ob causam cùm corpus assiduè fluat, defluxusque ab excrementis proficiscatur, leuari non potest, nisi exudet? An quia non satis secerni sic potest, diutiùs tamen secernitur? Cùm enim ex humore mutatur in aëra, plus certè oritur ex minori. Plus namque quod secernitur, est: quare tempore ampliori secerni necesse est.

2 Sed cur ita fiat? An quia foraminibus longè angustioribus effluit? Pars enim humoris lenta glutinosaque, vt excerni permista cum liquida potest, ita cum spiritu nequit: quæ quidem res maximè infestat. Quapropter vomitus magis quàm sudores leuare queunt: quoniam ii partem illam lentam secum educunt, vt qui crassiores corpulentioresque sint. An etiam quòd locus, qui partem humoris lentam glutinosamque continet, semotus à carne est: ventri autem in propinquo manet? Aut enim in eo aut in vicino lentum illud contrahitur: vnde fit vt aliter educi vix possit.

3 Quam ob causam frictiones carnem augeant? An quia vim præcipuam obtinent augendi ea quæ nostro in corpore calida habemus: molem quidem adipiscitur ampliorem, quod assiduè ipsum in motu est, sursumque effertur, & in spiritum humores extenuat intestinos: quæ certè fieri in perfricando videmus? Quare vbi vsus defuit perfricandi, corpus decrescit, atque minuitur? An ita fieri possit vt vel per alimentũ auctior caro reddatur: concalfaciendi scilicet beneficio? Calidum enim omne, humoris detrahens est: alimentum autem, quod in carnem digeritur, humidum est. Plus quoque alimenti caro ex laxitate ibi admittit, quippe quæ laxior copiosiùs capere instar spongiæ possit. Frictio autem nimirũ carnem elaxat, & spiritibus reddit opportuniorem, & prohibet quominus inutiles coitiones in corpore contrahantur: quæ si absunt, tabes nulla consequitur. Vitiosum enim illud ieiunium corporis, & tabes nasci ex materia solet, quæ inutilis congesta est. Quòd si caro spiratior, laxior, atque æquabilior fit, molem capiat ampliorem consentaneum est. Nam & alimenti capacior, & excrementorum secernentior redditur.

4 Itaque corpus cui secundam conciliamus valetudinem, non densum sed rarum reddendum est. Nam vt vrbs locusque quicumque salubris est, qui placidè aspiratur, (quapropter & mare quoque salubre est,) ita etiam corpus, quod spiratius est, sanitati opportunius constat. Aut enim nullum recrementum existet, aut, quod extiterit, quàm primùm excernatur, danda opera est, corpusque est semper ita regendum, vt simul atque excrementum admisit, habeat qua parte illud excernat, sitque motui deditum, non quieti. Quod enim manet, putrescit modo aquæ immotæ, putrescens verò morbum committit: at quod excernitur, antè quàm vitietur, decedit. Hoc igitur vt corpore denso nunquam contingit: (fit enim propè vt inuisibilia foramina claudantur:) sic raro solutoque accedat necesse est. Quamobrem in sole, nudo corpore minimè ambulandum est: spissatur etenim caro, & concalescit, corpusque parte interiore humidius redditur: quantum enim humoris residet, aboletur: quantum intestinum est, manet intactum. Qua ratione carnes assæ elixis humidiores sunt. Nec pectore quidem nudo ambulandum est: ita enim vis Solis corporis optimæ parti condita adimet, quæ nulla egeat demptione, sed inferna potiùs eam desiderant. Inde igitur vt è remoto non nisi cum labore sudor educitur, hinc facilè ob loci opportunitatem digeri potest.

5 Quam ob causam vbi perfricuimus, eodem à calore vehementiùs vrimur, atque dolemus? Vtrùm quòd caro sua densitate calorem interrumpentem coërcet: quare plumbum calidius quàm lana est? An quia caloris translatio per vim agitur, quoniam corpus strictum à frigore constat?

6 Cur siccæ fricationes carnis soliditatem moliantur? An quia caro perfrictione recalescit, humor consumitur? Adde quòd caro perfricata densatur. Quæ autem frictionem attritumque pleniorem experiuntur, omnia maiorem in modum densari, reddique solida consueuerunt: quod multis in rebus planè intelligi potest. Nam & farina, & terra, & reliqua generis eiusdem si aqua infusa trahas, humida titubabunt, & fluida: sed si pleniùs atteras, longioremque tractationem adhibeas, spissescunt, solidescunt, lentescuntque celeriter.

A * ὅτι οὐ δεῖ πυκνοῦν τὴν σάρκα πρὸς ὑγίειαν, ἀλλ' ἀραιοῦν· ὥσπερ καὶ πόλις ὑγιεινή ἐστι καὶ τόπος εὔπνους, (διὸ καὶ ἡ θάλαττα ὑγιεινή,) οὕτω καὶ [τὸ] εὔπνουν, μᾶλλον ὑγιεινόν ἐστι τοῦ ἐναντίως ἔχοντος. δεῖ γὰρ ἢ μὴ ὑπάρχειν μηδέν, ἢ τούτου ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι· καὶ δεῖ οὕτως ἔχειν, ὥστε λαμβάνοντα εὐθὺς ἐκκρίνειν τὴν περίττωσιν, καὶ εἶναι ἐν κινήσει ἀεί, καὶ μηδέποτε ἠρεμεῖν. τὸ μὲν γὰρ μένον, σήπεται, ὥσπερ καὶ ὕδωρ τὸ μὴ κινούμενον· σηπόμενον δέ, νόσον ποιεῖ· τὸ δὲ B ἐκκρινόμενον, πρὸ τοῦ διαφθαρῆναι, χωρίζεται. τοῦτο οὖν πυκνουμένης μὲν τῆς σαρκός, οὐ γίνεται· (ὥσπερεὶ γὰρ ἐμφράττονται οἱ πόροι·) ἀραιουμένης δέ, συμβαίνει. διὸ καὶ οὐ δεῖ ἐν τῷ ἡλίῳ γυμνὸν βαδίζειν· (συνίσταται γὰρ ἡ σάρξ, καὶ κομιδῇ ἀποσαρκοῦται. τὸ μὲν γὰρ ἐντὸς ὑγρόν, διαμένει· τὸ δὲ ἐπιπολῆς, ἀπαλλάττεται ἐξατμιζόμενον, ὥσπερ καὶ τὰ κρέα τὰ C ὀπτὰ τῶν ἑφθῶν μᾶλλον τὰ ἐντὸς ὑγρά ἐστιν·) οὐδὲ [δεῖ] τὰ στήθη γυμνὰ ἔχοντα βαδίζειν ἐν ἡλίῳ· (ἀπὸ γὰρ τῶν ἄριστα ᾠκοδομημένων τοῦ σώματος ὁ ἥλιος * φέρεται, ὃ ἥκιστα δεῖται ἀφαιρέσεως) ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐντὸς ξηραντέον. ἐκεῖθεν μὲν οὖν διὰ τὸ πόρρω εἶναι, ἐὰν μὴ μετὰ πόνου οὐκ ἔστιν ἱδρῶτα ἄγειν· ἀπὸ τούτων δέ, διὰ τὸ πρόχειρα εἶναι, ῥᾴδιον ἀναλῶσαι τὸ ὑγρόν.

γρ. διακ- κοπτειν. Sequentia ad finem vsq; problematis istius Gaza hîc omiserat: quia totidē ferè verbis legebantur sup. 1. 54. vnde petita est eius versio.

γρ. φέρει. sup. ἀφαιρεῖ.

δ Διὰ τί ψυχθέντες ἀπὸ τῆς αὐτῆς θερ- Suprà 8. 19.
D μασίας καιόμεθα μᾶλλον καὶ ἀλγοῦμεν; πότερον διὰ τὴν πυκνότητα στέγει ἡ σὰρξ τὸ προσπῖπτον θερμόν; δι' ὃ μόλιβδος ἐρίου θερμότερος. ἢ βίαιος γίνεται [τοῦ] θερμοῦ ἡ δίοδος, διὰ τὸ πεπιλῆσθαι ὑπὸ ψυχροῦ τὸ σῶμα;

ε Διὰ τί αἱ ξηροτριβίαι στερεὰν τὴν σάρκα παρασκευάζουσιν; ἢ ὅτι διὰ τὴν τρῖψιν τῆς θερμασίας ἐπιγινομένης, τὸ ὑγρὸν καταναλίσκεται· πρὸς δὲ τούτοις, ἡ σὰρξ E τριβομένη πυκνοῦται; ἅπαντα δέ, ὅσα πλείονος τρίψεως τυγχάνει, πυκνοῦται καὶ στερεὰ γίνεται. θεωρῆσαι δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἐπὶ πολλῶν. τὸ γὰρ σταῖς, ἢ πηλός, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐὰν μὲν ὕδωρ ἐπιχέας ἕλκῃς, ὑγρὰ καὶ * κλυδῶντα διαμένει· ἐὰν δὲ πλείω τρῖψιν * προσάγῃς, πυκνοῦται [τε καὶ στερεοῦται] ταχέως, καὶ γλίσχρα γίνεται.

Syl. φλυδῶντα γρ. προσαγάγῃς.

ϛ Διὰ τί αἱ τρίψεις μᾶλλον σαρκοῦσι τῶν δρόμων; ἢ ὅτι οἱ μὲν δρόμοι, περιψύχουσι τὴν σάρκα, καὶ οὐ δεκτικὴν τροφῆς παρασκευάζουσιν· ἀλλὰ τὰ μὲν, συνωθεῖται κάτω· τὰ δὲ, ὑπὸ πολλοῦ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ ἐπιτελουμένου, παντελῶς λεπτυνόμενα, εἰς πνεῦμα διακρίνεται; ἡ δὲ παλάμη, τῇ τρίψει τὴν σάρκα ἀραιὰν καὶ δεκτικὴν αὐτῆς παρασκευάζει. καὶ ἡ ἔξωθεν δὲ ἁφὴ ἐναντιουμένη διὰ τῆς πιλήσεως, τῇ φορᾷ αὐτὸν συνέχει B μᾶλλον, καὶ ἀνάκλασιν τῆς σαρκὸς ποιεῖται.

A 7 Cur amplius frictio, quàm cursus, corpus implere potest? An quia cursus, carnem refrigerat, nec alimenti reddit capaciorem, sed pars in imum conuertitur, pars à naturali calore penitus extenuata, transit in spiritum: at manus carnem permulcet, laxat, capacem alimoniæ facit? Et verò exterior ista intentio premendo stipandoque refringit interiorem impetum, obsistensque arctiùs continet, & carnem attollit.

Ὅσα περὶ χρόαν. λη΄.

ΔΙΑ τί τὸν μὲν κηρὸν καὶ τοὔλαιον λευκαίνει ὁ ἥλιος, τὴν δὲ σάρκα μελαίνει; ἢ ὅτι τὰ μὲν λευκαίνει, ἀπάγων τὸ ὕδωρ· (φύσει γὰρ τὸ ὑγρὸν, μέλαν, διὰ τὴν μίξιν τοῦ [γεώδους] ὕδατος) τὴν δὲ σάρκα, ἐπικαίει;

β Διὰ τί οἱ ἁλιεῖς καὶ πορφυρεῖς, καὶ ἁπλῶς οἱ τὴν θάλατταν ἐργαζόμενοι, πυῤῥοί εἰσι; C πότερον ὅτι ἡ θάλαττα θερμὴ καὶ * αὐχμώδης ἐστὶ διὰ τὴν ἅλμην; τὸ δὲ τοιοῦτον, πυῤῥὰς ποιεῖ τὰς τρίχας, καθάπερ ἥ τε κονία, καὶ τὸ ἀρσενικόν. ἢ τὰ μὲν ἐκτὸς, γίνονται θερμότερα· τὰ δὲ ἐντὸς, περιψύχονται, διὰ τὸ βρεχομένων αὐτῶν ἀεὶ ξηραίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὰ πέριξ; τούτων δὲ τοῦτο πασχόντων, αἱ τρίχες ξηραινόμεναι, λεπτύνονται καὶ πυῤῥοῦνται. καὶ πάντες δὲ οἱ πρὸς ἄρκτον, πυῤῥότριχες καὶ λεπτότριχές εἰσι. D

Sylb. ἀτμώδης

γ Διὰ τί οἱ μὲν ἐν ἱματίῳ δρόμοι, καὶ ἡ τοῦ ἐλαίου εἰς ἱμάτιον χρίσις, εὔχροας ποιεῖ· [οἱ δὲ γυμνοὶ δρόμοι, ἄχροας;] ἢ ὅτι ἡ μὲν εὔπνοια, εὐχροίαν ποιεῖ· ἡ δὲ κατάπνιξις, τοὐναντίον; διὰ δὴ τὸ συνθερμαινόμενον τὸ ἐπιπολῆς ὑγρὸν μὴ διαψύχεσθαι, ἀχροίαν ποιεῖ. ἄμφω δὲ ταὐτὸν ποιεῖ, ἥ ἐν τῷ ἱματίῳ ἴδισις, καὶ ἡ εἰς τὸ ἱμάτιον ἄλειψις. ἐγκατακλείεται γὰρ ἡ θερμότης. οἱ δὲ γυμνοὶ δρόμοι, ἄχροας E ποιοῦσι διὰ τοὐναντίον, ὅτι καταψύχει ὁ ἀὴρ τὰς συνισταμένας ἐκκρίσεις, καὶ διαπνεῖ τὸ σῶμα. ἔτι τὸ ἔλαιον ὑγρὸν ὂν καὶ λεπτὸν, ὑπαλειφθὲν καὶ τοὺς πόρους ἐμφράττον, οὐδὲ τὸ ἐκ τοῦ σώματος ὑγρὸν καὶ πνεῦμα ἔξω ῥεῖν ἐᾷ, οὔτε τὸ ἐκτὸς πνεῦμα ἐντός. διὸ ὁ καταπνιγόμενα ἐν τῷ σώματι ὑγρὰ περιττώματα σηπόμενα, ἄχροιαν ποιεῖ.

Eorum quæ ad colorem pertinēt, Sectio XXXVIII. *cuius quæstiones* X.

CVr oleum & cera Solis calore candefiunt, caro nigrescit? An illa Sol propterea candefacere possit, quòd humorem nimium eximit: nigrieat enim per naturam quod præhumidum est, propter humoris terreni mistionem. Carnem verò, quod nullam inde humoris copiam detrahit, adurit, atroque afficit colore.

2 Quam ob causam piscatores, & purpurarii, & omnino qui rem exercent marinam, rufo sunt omnes colore? Vtrùm quòd mare sua salsugine calidum & squallidum est: tale autem quodque pilos conficere rufos potest, vt lixiuia, vt auripigmentum? An parte exteriore calidiores, interiore frigidiores reddantur, eo quòd summa corporis viciſsim modò madefiunt, modò à Sole resiccantur, idque perpetuò agitur? Itaque pili affiecati extenuantur, & rutilantur: & omnes quidem incolæ plagæ Septentrionalis rufo sunt pilo, & tenui.

3 Qua de causa cursus, quem induti agimus, & olei sub vestem perunctio pallidulos reddat? An propterea quòd vt spiratio commoda gratum affert colorem, sic obseptio & strangulatio contrà afficiat, necesse est? Quòd itaque humor passus per summa corporis cùm incaluerit, refrigerari non quit, pallorem facilè trahit. Quod idem vtrumque sudor & oleum sub amictum committit: calor enim introcluditur, atque arcetur. Cursus verò quem nudo corpore agimus, colorem præstat amœniorem, scilicet ratione contraria. Delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aër refrigerat, corpusque ita difflat, euaporaturque commodiùs. Ad hæc, oleum cùm tenue atque humidum sit, subter perunctum, meatusque corporis intersepiens, neque humorem ac spiritum è corpore profluere sinit, neque spiritum exteriorem admitti patitur. quapropter materia vacans in corpore humida, putrescens pallorem inducere potest.

4 Qua de cauſa ſpiratio commoda colorem parit amœniorem? An quia pallor putredo quædam per ſumma corporis eſt? Cùm itaque humor ſummum obtinens corpus, calidus eſt, vt palleat accidit, niſi refrigeretur, diffleturque.

A δ Διὰ τί ἡ εὔπνοια εὔχροας ποιεῖ; ἢ ὅτι ἀχροία ἔοικεν εἶναι οἷον σῆψίς τις χρωτός; ὅταν οὖν τὸ ἐπιπολῆς ὑγρὸν καὶ θερμὸν ᾖ, τοῦτο συμβαίνει καὶ χλωρὸν γίνεσθαι, ἐὰν [μὴ] ψυχθῇ καὶ ἀποπνεύσῃ τὸ θερμόν.

5 Quare qui mediocriter inſudarint, ſtatim ab exercitio, colore hilarantur amœno, athletæ verò pallidi longè euadunt? An quia labor mediocris colorem leuiter prouocat, & ad corporis ſumma inuitat? Nimius verò, cum ſudore & ſpiritu extrudit, cùm corpus inter laborandum rareſcit, atque laxatur? Cum igitur calor per ſumma reſidet corporis, color ille exultat, quemadmodum calfactis aut pudefactis euenire ſolitum eſt. Vbi vero inde euanuit, pallor continuò ſuccedit. Cæteri itaque mediocriter ſe exercent, athletæ prorſus vehementer laborant.

ε Διὰ τί οἱ μὲν ἱδρώσαντες ἐκ τῶν γυμνασίων, εὔχροοί εἰσιν εὐθύς· οἱ δὲ ἀθληταί, ἄχροοι; ἢ διότι ὑπὸ μὲν τοῦ μετρίου πόνου τὸ B θερμὸν ἐκχεῖται καὶ ἐπιπολάζει· ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν, ἐξηνέχθη μετὰ [τοῦ] ἱδρῶτος καὶ τοῦ πνεύματος, ἀραιουμένου τοῦ σώματος ἐν τῷ πονεῖν; ὅταν μὲν οὖν ἐπιπολάσῃ τὸ θερμόν, εὔχροοι γίνονται, καθάπερ οἵ τε θερμαινόμενοι καὶ αἰσχυνόμενοι· ὅταν δὲ ἐκλίπῃ, ἄχροοι. οἱ μὲν οὖν ἰδιῶται, μέτρια γυμνάζονται, οἱ δὲ ἀθληταί, πολλά.

6 Quam ob cauſam qui ſe exercent, ampliùs à Sole vruntur cùm ſedent quàm cùm mouentur? An cùm in motu ſunt, aëra agitant: itaque ſpiritu quaſi ventilantur? Cùm verò ſedent, quia aër immotus eſt, vim Solis acriorem experiuntur.

ϛ Διὰ τί μᾶλλον καίονται ὑπὸ τοῦ ἡλίου οἱ καθεζόμενοι, τῶν γυμναζομένων; ἢ ὅτι οἱ ἐν C κινήσει ὄντες, ὥσπερ ῥιπίζονται ὑπὸ τοῦ πνεύματος, διὰ τὸ κινεῖν τὸν ἀέρα; οἱ δὲ καθήμενοι, οὐ πάσχουσι τοῦτο;

7 Cur ſolis calor ſummum adurere poteſt, ignis non poteſt? An quia Sol tenuior eſt, carnem ſubire ampliùs poteſt: ignis verò etiam ſi adurat, per ſumma tantùm colorem inducit nigrum quas phœdas nominant: interius autem ſubire non poteſt?

ζ Διὰ τί ὁ μὲν ἥλιος, ἐπικαίει· τὸ δὲ πῦρ, οὔ; ἢ διότι λεπτότερός ἐστιν ὁ ἥλιος, καὶ μᾶλλον δύναται διαδύεσθαι εἰς τὴν σάρκα; τὸ δὲ πῦρ, ἐὰν καὶ ἐπικαύσῃ, ἄνω μόνον ποιεῖ τὸ χρῶμα, τὰς * φοίδας καλουμένας· εἴσω δὲ οὐκ εἰσδύεται. Sylb. φῴδας,

8 Cur ignis hominem nigrum non reddit: fictile reddit: Sol contrà hominem nigrore afficere poteſt, fictile non poteſt: An non eadem vterque ratione agit? ſed Sol adurendo nigrificat, ignis fictile replet, obducitque fuligine, quæ fauilla prætenui, dum carbones franguntur ſimul & flagrant, contrahitur: hominem verò nigrum Sol reddit, ignis minimè: quoniam Solis calor lenis molliſque eſt, & præ ſua tenuitate cutem ipſam leuiter per ſumma adurit. Quoniam itaque carnem non attingat, dolorem nullum poteſt infligere: quoniam vrat, nigrorum inuehit. Ignis profectò vel nihil tangit, vel intrò irrumpit: nam arbuſta quoque igni atra redduntur. Verùm hic non catenus tantummodo vrit, quatenus color ater ſe pandit, & auget.

η Διὰ τί τὸ πῦρ [τοὺς ἀνθρώπους] οὐ ποιεῖ D μέλανας, ὁ δὲ ἥλιος ποιεῖ· τὸν δὲ κέραμον ποιεῖ, ὁ δὲ ἥλιος οὔ; ἢ οὐχ ὁμοίως ἑκάτερον ποιεῖ, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐπικάων τὴν χρόαν μελαίνει· τὸ δὲ πῦρ, τὸν κέραμον ἀναπιμπλᾷ, ἢ ἀναφέρει ἄσβολον. τοῦτο δὴ ἐστὶ λεπτῆς μαρίλης, ἀποθραυομένων ἅμα καὶ καιομένων τῶν ἀνθράκων· τοὺς δ᾽ ἀνθρώπους ὁ μὲν ἥλιος μελαίνει, τὸ δὲ πῦρ, οὔ· ὅτι τοῦ μὲν, μαλθακὴ ἡ θερμότης, καὶ διὰ μικρομέρειαν δύναται E τὸ δέρμα αὐτὸ καίειν· ὥστε διὰ μὲν τὸ τῆς σαρκὸς μὴ ἅπτεσθαι, οὐκ ἀλγεινόν· διὰ δὲ τὸ καίειν, μέλαν ποιεῖ. τὸ δὲ πῦρ, ᾗ οὐχ ἅπτεται, ἢ εἴσω διέρχεται, ἐπεὶ μέλανα καὶ τὰ πυρίκαυστα γίνεται· ἀλλ᾽ οὐ μόνον καίει οὗ ἡ χροιά.

9 Cur homines, cùm ſeneſcunt, nigriores reddantur? An quia res omnes, excepto ſitu, nigriores, cùm putreſcunt, euadant: ſenectus autem nonniſi quædam putredo eſt? Ad hæc, cùm ſanguis ſicceſcens nigrior reddi ſoleat,

θ Διὰ τί οἱ γηράσκοντες, μελάντεροι γίνονται; ἢ ὅτι πᾶν σηπόμενον, μελάντερον γίνεται, πλὴν εὐρῶτος; τοῦτο δ᾽ ἐστὶ γῆρας, καὶ σαπρότης. ἔτι ἐπειδὴ τὸ αἷμα ξηραινόμενον μελάντερον γίνεται, εἰκότως ἂν μελάντεροι

εἶεν οἱ πρεσβύτεροι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ χρῶζον ἡμῶν τὰ σώματα φυσικῶς.

ι Διὰ τί τὴν τῶν σιτίων ἐργασίαν, οἱ μὲν περὶ τὰς κριθὰς, ἄχροοι γίνονται καὶ καταῤῥοϊκοί· οἱ δὲ περὶ τοὺς πυρούς, εὐεκτικοί; ἢ ὅτι εὐπεπτότερος ὁ πυρὸς τῆς κριθῆς· ὥστε καὶ αἱ ἀπόρροιαι;

ια Διὰ τί ὁ μὲν ἥλιος τὸ μὲν ἔλαιον λευκαίνει, τὴν δὲ σάρκα μελαίνει; ἢ ὅτι τοῦ μὲν ἐλαίου ἀπάγει τὸ γεῶδες; τοῦτο δέ ἐστι τὸ μέλαν, ὥσπερ τὸ γεῶδες τοῦ οἴνου. τὴν δὲ σάρκα μελαίνει, ὅτι καίει. τὸ γὰρ γεῶδες καιόμενον, ἅπαν γίνεται μέλαν.

A meritò senes sunt nigriores: sanguis etenim est, qui nostra corpora colore intingere valeat naturali.

10 Cur pistorum cæterorumque officio fungentium frumentario, qui ordeum attrectant, imbecilli efficiantur, & destillationibus infestentur: qui autem triticum, corpore sint bene habito? An quòd faciliùs triticum concoqui, quàm ordeum, potest, atque ea re delibamenta inde manantia esse faciliora necesse est?

11 Quam ob causam oleum Sol candefacit, carnem nigrificat? An quia olei terrenam eximit partem, quæ nigroris causa: vt etiam vinum sortis ratione terrenæ nigrum est? Carnem verò nigram propterea reddit, quoniam vrit: terrenum namque omne cùm vritur, nigrum effici solitum est.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ,

ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ

Αλφα τὸ μεῖζον.

ARISTOTELIS

STAGIRITÆ METAPHYSICORVM

LIBER I.

Beſſarione Cardinale Niceno, & Patriarcha Conſtantinopolitano, Interprete.

GVILLELMVS DVVALLIVS Ponteſianus, Philoſophiæ profeſſor Regius, & Doctor Medicus, totum opus Analytica Synopſi nouiſsimè illuſtrauit, argumentis & notulis paßim locupletauit, librorum quatuor poſtremorum ordinem hactenus peruerſum reſtituit.

CAPVT I.

Demonſtrat, Auditum & memoriam requiri ad docilitatem. Artem & ſcientiam eſſe ab experientia. Sapientiam eſſe ſcientiam circa cauſas & principia quædam.

OMNES homines natura ſcire deſiderant. Signum autem eſt ſenſuum dilectio: nam & abſque vſu propter ſe ipſos amantur. Præ cæteris autem, qui per oculos fit: non enim vt agamus ſolùm, verùm etiam nil acturi, ipſum videre præ omnibus aliis (vt ita dicam) eligimus. Cauſa autem eſt quòd ſenſuum hic vel maximè nos cognoſcere quicquam facit, multaſque differentias manifeſtat. Natura itaque animalia ſenſum habentia fiunt: à ſenſu verò quibuſdam eorum non innaſcitur memoria, quibuſdam verò innaſcitur. Et ob hoc alia prudentia, alia diſciplinarum capaciora ſunt, quàm illa quæ memorare non poſſunt. Prudentia quidem, abſque eo quòd diſcant, quæcumque ſcilicet audire ſonos non poſſunt, vt apes, & ſi quod animalium genus ſimile eſt. Diſcunt autem quæcumque vnà cum memoria hunc quoque ſenſuum habent.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. α'.

Περὶ ἐμπειρίας, τέχνης, καὶ ἐπιστήμης· καὶ ὅτι ἡ σοφία περὶ τινας αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν ἐπιστήμη.

ΠΑΝΤΕΣ ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. σημεῖον δ' ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις. καὶ γὰρ χωρὶς τῆς χρείας, ἀγαπῶνται δι' ἑαυτὰς, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων. οὐ γὰρ μόνον ἵνα πράττωμεν, ἀλλὰ καὶ μηδὲν μέλλοντες πράττειν, τὸ ὁρᾶν αἱρούμεθα ἀντὶ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἄλλων. αἴτιον δ', ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς. φύσει μὲν οὖν αἴσθησιν ἔχοντα γίνεται τὰ ζῶα. ἐκ δὲ τῆς αἰσθήσεως, τοῖς μὲν αὐτῶν οὐκ ἐγγίνεται μνήμη, τοῖς * δὲ γίνεται. καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν φρόνιμα καὶ μαθηματικώτερα τῶν μὴ δυναμένων μνημονεύειν ἐστίν. φρόνιμα μὲν, ἄνευ τοῦ μανθάνειν, ὅσα μὴ δύναται τῶν ψόφων ἀκούειν.* οἷον μέλιττα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο γένος ζώων ἐστί. μανθάνει δ', ὅσα πρὸς τῇ μνήμῃ καὶ ταύτην ἔχει

B (margin)

Cap. 1. lib. de ſenſu & ſenſili.

* χ. δ' ἐγγίνεται

Hiſt animal. l. 9. cap. 40.

Cap. 3. lib. 2. de Ani.

Cap. 3. lib. 7. Physic.

Apud Platon. in Gorgiâ.

Sic leg. vulg. οὕτω, πολλῆς ἐμπ.

Cap. 21. l. 2. prior. Analyt. et c. 1. l. 1.

τῆς αἰσθήσεως. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ταῖς φαντασίαις ζῇ, καὶ ταῖς μνήμαις, ἐμπειρίας δὲ μετέχει μικρόν· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ τέχνῃ, καὶ λογισμοῖς. γίγνεται δ' ἐκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις. * αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τοῦ αὐτοῦ πράγματος, μιᾶς ἐμπειρίας δύναμιν ἀποτελοῦσι. καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ ὅμοιον εἶναι ἡ ἐμπειρία. ἀποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις. ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία, τέχνην ἐποίησεν, ὥς φησι Πῶλος, * ὀρθῶς λέγων· ἡ δ' ἀπειρία, τύχην. γίνεται δὲ τέχνη, ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων, καθόλου μία γένηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις. τὸ μὲν γὰρ ἔχειν ὑπόληψιν, ὅτι Καλλίᾳ κάμνοντι τηνδὶ τὴν νόσον, τοδὶ συνήνεγκε, καὶ Σωκράτει, καὶ καθέκαστον * οὕτω πολλῆς, ἐμπειρίας ἐστί· τὸ δ' ὅτι πᾶσι τοῖς τοιοῖσδε κατ' εἶδος ἓν ἀφορισθεῖσι, κάμνουσι τηνδὶ τὴν νόσον, συνήνεγκεν, οἷον τοῖς φλεγματώδεσιν ἢ χολώδεσιν, ἢ πυρέττουσι καύσῳ, τέχνης. πρὸς μὲν οὖν τὸ πράττειν ἐμπειρία τέχνης οὐδὲν δοκεῖ διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτυγχάνοντας ὁρῶμεν τοὺς ἐμπείρους, τῶν ἄνευ τῆς ἐμπειρίας λόγον ἐχόντων. αἴτιον * δ', ὅτι ἡ μὲν ἐμπειρία τῶν καθέκαστα ἐστὶ γνῶσις, ἡ δὲ τέχνη τῶν καθόλου. αἱ δὲ πράξεις καὶ αἱ γενέσεις πᾶσαι, περὶ τὸ καθέκαστόν εἰσιν. οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει ὁ ἰατρεύων, πλὴν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ Καλλίαν, ἢ Σωκράτην, ἢ τῶν ἄλλων τινὰ οὕτω λεγομένων, ᾧ συμβέβηκεν ἀνθρώπῳ εἶναι. ἐὰν οὖν ἄνευ τῆς ἐμπειρίας ἔχῃ τις τὸν λόγον, καὶ τὸ καθόλου μὲν γνωρίζῃ, τὸ δ' ἐν τούτῳ καθέκαστον ἀγνοῇ, πολλάκις διαμαρτήσεται τῆς θεραπείας. θεραπευτὸν γὰρ τὸ καθέκαστον μᾶλλον. ἀλλ' ὅμως τό γε εἰδέναι καὶ τὸ ἐπαΐειν τῇ τέχνῃ, τῆς ἐμπειρίας ὑπάρχειν οἰόμεθα μᾶλλον, καὶ σοφωτέρους τοὺς τεχνίτας τῶν ἐμπείρων ὑπολαμβάνομεν, ὡς κατὰ τὸ εἰδέναι μᾶλλον ἀκολουθοῦσαν τὴν σοφίαν πᾶσι. τοῦτο δὲ, ὅτι οἱ μὲν τὴν αἰτίαν ἴσασιν, οἱ δ' οὔ. οἱ μὲν γὰρ ἔμπειροι, τὸ ὅτι μὲν ἴσασι, διότι δ' οὐκ ἴσασιν· οἱ δὲ τὸ διότι, καὶ τὴν αἰτίαν γνωρίζουσι. διὸ καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας περὶ ἕκαστον τιμιωτέρους, καὶ μᾶλλον εἰδέναι νομίζομεν τῶν χειροτεχνῶν, καὶ σοφωτέρους, ὅτι τὰς αἰτίας τῶν ποιουμένων ἴσασιν. οἱ δ' ὥσπερ καὶ τῶν ἀψύχων ἔνια, ποιεῖ μὲν, οὐκ εἰδότα δὲ ποιεῖ, οἷον καίει τὸ πῦρ. τὰ μὲν οὖν ἄψυχα φύσει τινὶ ποιεῖ τούτων ἕκαστον· τοὺς δὲ χειροτέ-

A Cætera igitur phantasiis ac memoriis viuunt, experientia verò parum participant. Humanum autem genus, arte etiam ac ratiocinationibus. Fit autem ex memoria experientia hominibus. Multæ etenim eiusdem rei memoriæ vnius experientiæ vim efficiunt. Quare experientia penè simile quid scientiæ ac arti esse videtur. Per experientiam autem ars & scientia hominibus efficitur. Experientia enim (vt rectè ait Polus) artem efficit, imperitia verò casum. B Fit autem ars, cùm è multis experimentalibus notionibus vna de similibus vniuersalis existimatio fiat. Existimare etenim, quòd Calliæ hoc morbo laboranti hoc conduxit, similiter Socrati ac singillatim aliis multis, experientiæ: quòd autem omnibus huiuscemodi secundùm vnam speciem determinatis hoc morbo laborantibus conduxit, vtpote phlegmaticis, ac cholericis, aut febre ardente laborantibus, C hoc artis proprium est. Ad agendum itaque, nil videtur experientia differre ab arte: quinimò videmus expertos magis id quod intendunt, consequi, quàm illos qui rationem absque experientia tenent. Causa verò est, quòd experientia singularium, ars autem vniuersalium cognitio est. Actiones autem, ac generationes omnes circa singulare sunt: non enim hominem, nisi per accidens, sanat qui medetur, sed Calliam, aut D Socratem, aut alium quempiam eorum qui sic dicuntur, cui accidit homini esse. Si quis itaque rationem absque experientia teneat, & vniuersale quidem cognoscat, quod autem sub eo particulare est, ignoret, sæpenumero errabit à sanando: id enim magis sanabile est, quod singulare est. Nihilominus scire, & cognoscere magis arti quàm experientiæ arbitramur inesse: ac eos qui artem tenent, quàm eos qui experien-E tiam habent, sapientiores esse putamus, eo quòd sapientia propter scientiam, magis omnes sequitur. Hoc autem, quoniam illi quidem sciunt causam, hi verò minimè: experti etenim sciunt quidem quod est, propter quid autem nesciunt: illi verò, propter quid & causam cognoscunt. Quare & eos qui in quaque re architecti sunt, honorabiliores & doctiores, ac eis qui manibus operantur, sapientiores putamus, quoniam causas eorum quæ fiunt, sciunt: illi verò, sicut & quæ inanimata, faciunt quidem, sed nescientia faciunt ea quæ faciunt, vt ignis comburit: sed inanimata natura quadam, horum singula faciunt:

manibus laborantes, propter consuetudinem. Tanquam sapientiores sint, non prout actiui sunt: sed, prout rationem habent, causasque cognoscunt. Et prorsus signum scientis est, posse docere. Quamobrem, magis artem quàm experientiam, scientiam esse putamus. Illi enim possunt, hi verò minimè possunt docere. Præterea, sensum nullum putamus, sapientiam esse: tametsi singularium hæ maximè propriæ cognitiones sunt, de nullo tamen dicunt propter quid, vt propter quid calidus ignis, sed solùm quòd calidus. Primum itaque cuiuscumque artis supra communes sensus inuentorem, non solùm quoniam vtile esset, quod inuentum erat, verùm etiam vt sapientem, & cæteris præstantem (vt verisimile est) homines admirabantur. Cùm autem plures artes inuenirentur, quarum aliæ ad necessaria, aliæ ad degendum essent, semper tales sapientiores illis putamus, quòd eorum scientiæ non ad vtilitatem essent. Quo fit vt huiusmodi iam omnibus institutis, illæ scientiarum, quæ neque ad degendum voluptariè, neque ad necessaria conducunt, inuentæ sint, & in illis locis primò, vbi vacabant; quare circa Ægyptum mathematicæ artes constitutæ sunt: illic enim gens sacerdotum vacare permissa est. Dictum autem in moralibus est, quænam sit artis & scientiæ differentia, ac cæterorum quæ eiusdem generis sunt. Cuius autem gratia nunc sermonem facimus, illud est, quòd appellatam sapientiam circa primas causas & principia omnes arbitrantur versari. Quare (vt dictum est priùs) expertus quidem sensum quemcumque habentibus sapientior esse videtur: artifex verò, expertis: architectus etiam, manibus laborante: speculatiui autem, factiuis. Quòd igitur sapientia circa aliquas causas & principia, scientia sit, patet.

CAPVT II.

Sapientis & Sapientiæ notas ac titulos huic scientiæ competere: ab admiratione natam & diuinam esse, denique primorum principiorum causarumque contemplatricem.

QVoniam autem hanc scientiam quærimus, hoc vtique fuerit considerandum circa quales causas, & qualia principia, scientia, sapientia est. Si itaque repetat quisquam quas de sa-

A τοὺς δὲ χειροτέχνας * δι' ἔθος. ὡς οὐ κατὰ τὸ πρακτικοὺς εἶναι σοφωτέρους * ὄντας, ἀλλὰ κατὰ τὸ λόγον ἔχειν αὐτοὺς, καὶ τὰς αἰτίας γνωρίζειν. ὅλως τε σημεῖον τοῦ εἰδότος τὸ δύνασθαι διδάσκειν ἐστί· καὶ διὰ τοῦτο τὴν τέχνην τῆς ἐμπειρίας οἰόμεθα μᾶλλον ἐπιστήμην εἶναι. * δύνανται γὰρ, οἱ δὲ οὐ δύνανται, διδάσκειν. ἔτι δὲ τῶν αἰσθήσεων οὐδεμίαν ἡγούμεθα εἶναι σοφίαν, καίτοι κυριώταταί γ' εἰσὶν αὗται τῶν καθ' ἕκαστα γνώσεις, ἀλλ' οὐ λέγουσι τὸ διὰ τί B περὶ οὐδενὸς, οἷον, διὰ τί θερμὸν τὸ πῦρ, ἀλλὰ μόνον ὅτι θερμόν. τὸν μὲν οὖν πρῶτον εἰκὸς τὸν ὁποιανοῦν εὑρόντα τέχνην * παρὰ τὰς αἰσθήσεις, θαυμάζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, * μὴ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον εἶναί τι τῶν εὑρεθέντων, ἀλλ' ὡς σοφὸν καὶ διαφέροντα τῶν ἄλλων. πλειόνων δὲ εὑρισκομένων τεχνῶν, καὶ τῶν μὲν πρὸς τἀναγκαῖα, τῶν δὲ πρὸς διαγωγὴν οὐσῶν, ἀεὶ σοφωτέρους τοὺς τοιούτους ἐκείνων ὑπολαμβάνεσθαι, διὰ τὸ μὴ C πρὸς χρῆσιν εἶναι τὰς ἐπιστήμας αὐτῶν. ὅθεν ἤδη πάντων τῶν τοιούτων κατεσκευασμένων, αἱ μὴ πρὸς ἡδονὴν, μηδὲ πρὸς τἀναγκαῖα τῶν ἐπιστημῶν εὑρέθησαν· καὶ πρῶτον τούτοις τοῖς τόποις * οὗπερ ἐσχόλασαν· * διὸ περὶ Αἴγυπτον αἱ μαθηματικαὶ πρῶτον τέχναι συνέστησαν. ἐκεῖ γὰρ ἀφείθη σχολάζειν τὸ τῶν ἱερέων ἔθνος. εἴρηται μὲν οὖν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς, τίς διαφορὰ τέχνης καὶ ἐπιστήμης, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμογενῶν. οὗ δ' ἕνεκα νῦν ποιούμεθα τὸν λόγον, τοῦτ' ἐστὶν, ὅτι τὴν ὀνομαζομένην σο-D φίαν περὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς, ὑπολαμβάνουσι πάντες. ὥστε, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ὅτι ὁ μὲν ἔμπειρος τῶν ὁποιανοῦν ἐχόντων αἴσθησιν, εἶναι δοκεῖ σοφώτερος· ὁ δὲ τεχνίτης, τῶν ἐμπείρων. χειροτέχνου δὲ ἀρχιτέκτων· * αἱ δὲ θεωρητικαὶ, τῶν ποιητικῶν μᾶλλον. ὅτι μὲν οὖν ἡ σοφία περί τινας αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν ἐπιστήμη, δῆλον.

γρ. δι' ἔθος, ὡς malè. γρ. ὄντας ὡς,

Scr. δ. γὰρ οἱ μὲν, οἱ δ',

κ. περὶ τ. malè.

Cap. 4. l. 1. Ethic. Nicom.

γρ. οὗπερ πρῶτον ἐσχ alij codd. superius πρῶτον omittūt: hîc retinent. Nic. l. 6. c. 3.

γρ. οἱ δὲ θεωρητικοὶ & ita plerique interp.

F

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. β'.

Περὶ ποίας αἰτίας καὶ περὶ ποίας ἀρχὰς ἐπιστήμη, σοφία ἐστίν.

ΕΠΕΙ δὲ ταύτην τὴν ἐπιστήμην ζητοῦμεν, τοῦτ' ἂν εἴη σκεπτέον, περὶ ποίας αἰτίας καὶ περὶ ποίας ἀρχὰς ἐπιστήμη, σοφία ἐστίν. εἰ δὴ λάβοι τις τὰς ὑπολήψεις ἃς

Vulg. εἴχομεν, minùs rectè — χ. προσθέσεως, malè. — Interpr. μ. ἀρχική. vt quidã codd. — Int. ὅλ. τὸ

A *ἔχομεν περὶ τοῦ σοφοῦ, τάχ' ἂν ἐκ τούτου φανερὸν γένοιτο μᾶλλον. ὑπολαμβάνομεν δή, πρῶτον μὲν ἐπίστασθαι μάλιστα πάντα τὸν σοφὸν ὡς ἐνδέχεται, μὴ καθ' ἕκαστον ἔχοντα ἐπιστήμην αὐτῶν· εἶτα τὸν τὰ χαλεπὰ γνῶναι δυνάμενον, καὶ μὴ ῥᾴδια ἀνθρώπῳ γινώσκειν, τοῦτον σοφόν. τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι, πάντων κοινόν. διὸ ῥᾴδιον, καὶ οὐδὲν σοφόν. ἔτι τὸν ἀκριβέστερον, καὶ τὸν διδασκαλικώτερον τῶν αἰτιῶν, σοφώτερον εἶναι περὶ πᾶσαν ἐπιστήμην. καὶ τῶν ἐπιστημῶν δὲ τὴν αὐτῆς ἕνεκεν, B καὶ τοῦ εἰδέναι χάριν αἱρετὴν οὖσαν, μᾶλλον εἶναι σοφίαν, ἢ τὴν τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκεν. καὶ τὴν ἀρχικωτέραν, τῆς ὑπηρετούσης μᾶλλον εἶναι σοφίαν. οὐ γὰρ δεῖν ἐπιτάττεσθαι τὸν σοφόν, ἀλλ' ἐπιτάττειν, καὶ οὐ τοῦτον ἑτέρῳ πείθεσθαι, ἀλλὰ τούτῳ τὸν ἧττον σοφόν. τὰς μὲν οὖν ὑπολήψεις, τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἔχομεν περὶ τῆς σοφίας καὶ τῶν σοφῶν. τούτων δὲ τὸ μὲν πάντα ἐπίστασθαι, τῷ μάλιστα ἔχοντι τὴν καθόλου ἐπιστήμην ἀναγκαῖον C ὑπάρχειν. οὗτος γὰρ οἶδέ πως πάντα τὰ ὑποκείμενα. σχεδὸν δὲ καὶ χαλεπώτατα γνωρίζειν τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ τὰ μάλιστα καθόλου· πορρωτάτω γὰρ τῶν αἰσθήσεών ἐστιν. ἀκριβέσταται δὲ τῶν ἐπιστημῶν, αἳ μάλιστα τῶν πρώτων εἰσίν. αἱ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβέστεραι τῶν ἐκ *προσθέσεως λεγομένων, οἷον ἀριθμητικὴ γεωμετρίας. ἀλλὰ καὶ διδασκαλικὴ γε ἡ τῶν αἰτιῶν θεωρητικὴ μᾶλλον· οὗτοι γὰρ διδάσκουσιν οἱ τὰς αἰτίας λέγοντες περὶ D ἑκάστου. τὸ δ' εἰδέναι, καὶ τὸ ἐπίστασθαι αὐτῶν ἕνεκα, μάλισθ' ὑπάρχει τῇ τοῦ μάλιστα ἐπιστητοῦ ἐπιστήμῃ. ὁ γὰρ τὸ ἐπίστασθαι δι' ἑαυτὸ αἱρούμενος, τὴν μάλιστα ἐπιστήμην μάλιστα αἱρήσεται. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ μάλιστα ἐπιστητοῦ. μάλιστα δὲ ἐπιστητὰ τὰ πρῶτα καὶ τὰ αἴτια. διὰ γὰρ ταῦτα, καὶ ἐκ τούτων τἆλλα γνωρίζεται, ἀλλ' οὐ ταῦτα διὰ τῶν ὑποκειμένων. E ἀρχικωτάτη δὲ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ *μᾶλλον ἀρχὴ τῆς ὑπηρετούσης, ἡ γνωρίζουσα τίνος ἕνεκέν ἐστι πρακτέον ἕκαστον. τοῦτο δ' ἐστὶ τἀγαθὸν ἑκάστου. *ὅλως δὲ τὸ ἄριστον ἐν τῇ φύσει πάσῃ. ἐξ ἁπάντων οὖν τῶν εἰρημένων ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην πίπτει τὸ ζητούμενον ὄνομα. δεῖ γὰρ ταύτην τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν εἶναι θεωρητικήν. καὶ γὰρ καὶ τἀγαθόν, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, ἓν τῶν αἰτίων ἐστίν. ὅτι δ' οὐ ποιητική, δῆλον ἐκ τῶν πρώτων φιλοσοφησάντων.

piente opiniones habemus, fortassis ex hoc magis appareat. Primò igitur opinamur, sapientem maximè omnia, vt possibile est, scire, non habentem singulariter eorum scientiam. Deinde illum, qui difficiliora, neque scitu facilia homini, cognoscere possit, sapientem existimamus. Sentire enim omnibus commune est. Quamobrem facile, & neutiquam sapiens est. Item illum qui certior ac magis docere valens, causas reddat, sapientem in omni scientia esse. Scientiarum quoque illam, quæ gratia sui ipsius, & propter ipsum scire, quàm illam, quæ aliorum gratia eligenda sit, magis sapientiam esse. Et principaliorem quàm ei subministrantem, potius sapientiam esse. Non enim vt sapienti præcipiatur, sed vt ille præcipiat, nec vt ille ab altero, sed vt ab eo minùs sapienti suadeatur, decet. Opiniones itaque tales, ac tot, de sapientia & sapientibus habemus. Horum autem hoc quidem, omnia (inquam) scire, illi, qui maximè vniuersalem scientiam habeat, necesse est inesse: hic enim quodam modo omnia subiecta scit. Ferè autem & difficillima hominibus cognitu sunt ea quæ maximè vniuersalia sunt, siquidem remotissima sunt à sensibus. Scientiarum autem illæ certiores sunt, quæ maximè primorum sunt. Nam quæ sunt ex paucioribus, certiores iis sunt quæ ex additione dicuntur: vt Arithmetica, quàm Geometria. At verò illa magis docet, quæ causas speculatur. Ii enim docent qui causas singulorum dicunt. Intelligere autem & scire eorum ipsorum gratia, illi præcipuè scientiæ inest, quæ eius est quod maximè scibile est. Qui enim scire eius ipsius gratia eligit, eam quæ maxime scientia est, præcipuè eliget. Talis autem est eius quod maximè scibile. Maximè autem scibilia sunt ipsa prima, & causæ. Propter hæc enim & ex iis cætera cognoscuntur, sed non hæc per subiecta. Principalissima autem scientiarum, & principalior subministrante est, quæ cognoscat id ob quod quodque agendum sit. Hoc autem est bonum cuiusque, & vniuersaliter quòd in omni natura optimum est. Ex omnibus itaque dictis in eandem scientiam cadit, quod quæritur nomen. Oportet etenim primorum principiorum, & causarum eam speculatiuam esse. Nam & bonum, & cuius gratia, vna de causis est. Quòd autem non factiua, etiam ex primis philosophantibus patet. Propter admirationem enim, & nunc, & primò inceperunt homines philosophari:

à principio quidem admirando ea quæ de dubitandis faciliora erant: deinde paulatim vlteriùs procedentes, etiam de maioribus dubitando, vt de passionibus Lunæ, & eorum quæ circa Solem & stellas fiunt, ac de generatione vniuersi. Qui verò dubitat, & admiratur, putat se ignorare: quare philosophus, amator fabularum quodammodo est, eo quòd fabula ex mirandis constat. Quare si propter fugam ignorantiæ philosophati sunt, patet quòd causa cognoscendi, & nullius vsus gratia, ipsum scire prosequebantur. Testatur autem id ipsum, quod contigit. Ferè enim omnibus inuentis, quæ ad necessaria, & facilitatem, ac ad degendum conducant, huiusmodi prudentia quæri cœpta est. Patet itaque quòd ob aliam nullam vtilitatem quærimus, sed quemadmodum dicimus, liber homo de eo qui sui ipsius, & non alterius gratia est, ita & hæc sola scientiarum libera est, siquidem sola hæc sui ipsius gratia est. Quare meritò non humana eius possessio putabitur: natura etenim hominum in plerisque serua est. Quapropter secundùm Simonidem, Deus vtique solus hanc habet dignitatem: hominem verò, indignum non quærere illam quæ sibi conuenit, scientiam. Quòd si quid poëtæ dicunt, & natura comparatum est, vt diuinitas inuideat, in hoc maximè id verisimile est contingere, & infelices omnes esse, qui altiora se quærunt. Sed nec diuinam naturam inuidam esse conuenit, poëtæque, (secundùm prouerbium,) multa mentiuntur. Nec aliam quàm huiuscemodi, decet, honorabiliorem putare. Quæ enim diuinissima, eadem etiam honorabilissima est. Talis verò bifariàm dumtaxat vtique fuerit. Nam & illa, quam maximè Deus habeat, diuina scientiarum est, & si qua est, quæ diuinorum sit. Hæc autem sola vtrumque consecuta est. Deus etenim tum causa omnibus esse videtur, tum quoddam principium, & talem aut solus, aut præcipuè Deus habet. Cæteræ itaque omnes magis ea necessariæ sunt, nulla verò melior. Oportet autem quodammodo eius ordinem in contrarium nobis inquisitionum, quæ à principio fiebant, constitui. Incipiunt etenim omnes, (vt diximus,) ab admiratione, an sic se habeat: sicut de præstigiosis, quæ per se ipsa mouentur, illi, qui nondum speculati sunt causam: aut de solstitiis, aut de diametri incommensurabilitate. Admirabile enim omnibus videtur, si quid, cùm non sit minimum, non mensuretur. Decet autem in contrarium, & in melius (secundùm prouerbium,) consummare: quemadmodum in his fit, cùm discant.

A Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν· ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀπόρων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες, καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες· οἷον περί τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων, καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ ἄστρα, καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων, οἴεται ἀγνοεῖν· διὸ καὶ φιλόμυθος ὁ φιλόσοφός πώς ἐστιν. ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων. B ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον, καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἕνεκεν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός. σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, καὶ πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν, ἡ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρείαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπός, φαμὲν, C ἐλεύθερος ὁ αὑτοῦ ἕνεκα, καὶ μὴ ἄλλου· οὕτως καὶ αὐτὴ μόνη ἐλευθέρα οὖσα τῶν ἐπιστημῶν. μόνη γὰρ αὐτὴ αὑτῆς ἕνεκέν ἐστι. διὸ καὶ δικαίως ἂν οὐκ ἀνθρωπίνη νομίζοιτο αὐτῆς ἡ κτῆσις· πολλαχῆ γὰρ ἡ φύσις δούλη τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. ὥστε κατὰ Σιμωνίδην, θεὸς ἂν μόνος τοῦτο ἔχοι τὸ γέρας· ἄνδρα δ' οὐκ ἄξιον μὴ ζητεῖν τὴν * καθ' αὑτὸν ἐπιστήμην. εἰ δὲ λέγουσί τι οἱ ποιηταὶ, καὶ πέφυκε φθονεῖν τὸ θεῖον, ἐπὶ τούτου συμβῆναι μάλιστα εἰκὸς, καὶ δυστυχεῖς εἶναι * πάντας τοὺς περιττούς. ἀλλ' οὔτε τὸ θεῖον φθονερὸν ἐνδέχεται εἶναι, ἀλ- D λὰ (κατὰ τὴν παροιμίαν) πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. οὔτε τῆς τοιαύτης ἄλλην χρὴ νομίζειν τιμιωτέραν. ἡ γὰρ θειοτάτη καὶ τιμιωτάτη· τοιαύτη δὲ διχῶς ἂν εἴη μόνη. ἥν τε γὰρ μάλιστ' ἂν ὁ θεὸς ἔχοι, θεία τῶν ἐπιστημῶν ἐστι, κἂν εἴ τις τῶν θείων εἴη· μόνη δ' * αὕτη τούτων ἀμφοτέρων τετύχηκεν. ὅ, τε γὰρ θεὸς δοκεῖ τὸ αἴτιον πᾶσιν εἶναι καὶ ἀρχή τις· καὶ τὴν τοιαύτην ἢ μόνος, ἢ μάλιστ' ἂν ἔχοι ὁ θεός. ἀναγ- E καιότεραι μὲν οὖν πᾶσαι αὐτῆς, ἀμείνων δ' οὐδεμία. δεῖ μέντοι πως καταστῆναι τὴν τάξιν αὐτῆς εἰς τοὐναντίον ἡμῖν τῆς ἐξ ἀρχῆς ζητήσεων. ἄρχονται μὲν γὰρ, ὥσπερ εἴπομεν, ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν * πάντες εἰ οὕτως ἔχει, καθάπερ τῶν θαυμάτων ταὐτόματα τοῖς μήπω τεθεωρηκόσι τὴν αἰτίαν, ἢ περὶ τὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς, ἢ τὴν τῆς διαμέτρου ἀσυμμετρίαν. θαυμαστὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ πᾶσιν, * εἴ τι τῷ ἐλαχίστῳ μὴ μετρεῖται. δεῖ δὲ εἰς τοὐναντίον, καὶ τὸ ἄμεινον (κατὰ τὴν παροιμίαν) ἀποτελευτῆσαι, καθάπερ καὶ ἐν τούτοις ὅταν μάθωσιν.

Cap. 7. & 8. l. 10. Ethic. Nic.

γρ. τοιούτους non recte.

γρ. αὐτὴ

γρ. πάντες εἰ οὕτως

γρ. ὅτι τῷ ἐλαχίστῳ μὴ. minus rectè vide Alex.

οὐδὲν γὰρ ἂν θαυμάσειεν οὕτως ἀνὴρ γεωμετρικὸς, ὡς εἰ γένοιτο ἡ διάμετρος μετρητή. τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τῆς ζητουμένης ἐπιστήμης, εἴρηται, καὶ τίς ὁ σκοπὸς οὗ δεῖ τυγχάνειν τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ὅλην μέθοδον.

A Nil enim magis vir geometricus admiretur, quàm si diameter commensurabilis fieret. Quænam igitur natura eius scientiæ, quæ quæritur, & quæ intentio, quam debet quæstio & totus tractatus consequi, dictum est.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Παλαιῶν δόξαι περὶ τῶν πρώτων αἰτίων.

ΕΠΕΙ δὲ φανερὸν, ὅτι τῶν ἐξ ἀρχῆς αἰτίων δεῖ λαβεῖν ἐπιστήμην (τότε γὰρ εἰδέναι φαμὲν ἕκαστον, ὅταν τὴν πρώτην αἰτίαν οἰώμεθα γνωρίζειν) τὰ δ᾽ αἴτια λέγεται τετραχῶς, ὧν μίαν μὲν αἰτίαν φαμὲν εἶναι τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι (ἀνάγεται γὰρ τὸ διὰ τί πρῶτον εἰς τὸν λόγον ἔσχατον· αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ, τὸ διὰ τί πρῶτον·) μίαν δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον, τρίτην δὲ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τετάρτην δὲ τὴν ἀντικειμένην αἰτίαν ταύτῃ, καὶ τὸ οὗ ἕνεκεν, καὶ τὸ ἀγαθόν (τέλος γὰρ γενέσεως πάσης τοῦτ᾽ ἐστί) τεθεώρηται μὲν οὖν ἱκανῶς περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, ὅμως δὲ παραλάβωμεν καὶ τοὺς πρότερον ἡμῶν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ὄντων ἐλθόντας, καὶ φιλοσοφήσαντας περὶ τῆς ἀληθείας. δῆλον γὰρ ὅτι κἀκεῖνοι λέγουσιν ἀρχάς τινας καὶ αἰτίας. ἐπελθοῦσι γοῦν, ἔσται τι προὔργου τῇ μεθόδῳ τῇ νῦν. ἢ γὰρ ἕτερόν τι γένος εὑρήσομεν αἰτίας, ἢ ταῖς νῦν λεγομέναις μᾶλλον πιστεύσομεν. τῶν δὴ πρώτων φιλοσοφησάντων, οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ οὗ γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρώτου, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων. καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε γίνεσθαι οὐθὲν οἴονται, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. ὥσπερ δὲ τὸν Σωκράτη φαμὲν οὔτε γίγνεσθαι ἁπλῶς, ὅταν γίγνηται καλὸς ἢ μουσικός, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὅταν ἀποβάλλῃ ταύτας τὰς ἕξεις, διὰ τὸ ὑπομένειν τὸ ὑποκείμενον τὸν Σωκράτη αὐτόν, οὕτως οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν. δεῖ γὰρ εἶναί τινα φύσιν, ἢ μίαν, ἢ πλείους μιᾶς, ἐξ ὧν γίγνεται τἄλλα, σωζομένης ἐκείνης. τὸ μέντοι πλῆθος, καὶ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης ἀρχῆς, οὐ τὸ αὐτὸ πάντες λέγουσιν. ἀλλὰ Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας, ὕδωρ φησὶν εἶναι,

Physic. acro. l. 2. c. 3.

CAPVT III.

De primis causis quid docuerint veteres.

B CVm autem manifestum sit, quòd primarum causarum oportet scientiam accipere, (tum enim scire vnumquodque dicimus, cùm primam causam nos nosse arbitramur,) causæ verò quadrifariam dicantur, quarum vnam quidem causam dicimus esse substantiam, & quod quid erat esse: nam ipsum quare primum, refertur ad rationem vltimam, causa autem, & principium, ipsum quare primum: vnam verò materiam & subiectum: tertiam autem vnde principium motus, quartam verò oppositam ei causam, & cuius gratia, & bonum. C Hoc enim finis totius motus & generationis est. De his autem omnibus etsi satis in De naturalibus speculatum sit, nihilominus tamen illos quoque qui ante nos ad entium perscrutationem venerunt, & de veritate philosophati sunt, adsciscamus. Patet enim quòd illi etiam principia aliqua & causas dicunt. Proderit itaque profectò huic tractatui, nunc si illa breuiter repetemus. Aut enim aliud causæ genus inueniemus: aut certè magis illis credemus, quæ nunc dictæ sunt. D Plurimi igitur eorum qui primò philosophati sunt, solas illas existimarunt omnium esse principia, quæ in materiæ specie sunt. Ex quo enim omnia entia sunt, & ex quo primo fiunt, & ad quod vltimum corrumpuntur, substantia quidem permanente, mutata verò passionibus, hoc elementum, & hoc omnium entium esse principium aiunt: & ob hoc nihil fieri, neque corrumpi opinantur, tanquam huiuscemodi natura semper conseruata: E quemadmodum neque Socratem, quando formosus aut musicus efficitur, simpliciter fieri dicimus: neque cùm istos habitus amittat, corrumpi: eo quòd subiectum ipsum Socrates permanet: ita & cæterorum, nihil. Oportet enim aliquam naturam aut vnam, aut plures esse, è quibus cætera fiunt, illa conseruata: pluralitatem tamen, & speciem huius principii, non eandem omnes dicunt. Sed Thales quidem, huiuscemodi philosophiæ princeps, aquam ait esse. Quare terram quoque super aquam asserebat esse.

Fortassis

Fortassis hanc habuit opinionem, quia nutrimentum omnium humidum esse videbat, ipsum quoque calidum ex eo factum, eoque animal viuere. Ex quo autem aliquid fit, id esse principium omnium. Propter hoc igitur hanc habuit opinionem, & quoniam cunctorum semina, naturam humidam sortita sunt. Aqua verò, naturæ principium humidis est. Sunt autem quidam, qui etiam antiquissimos illos, & nimis à præsenti generatione remotos, & primos theologizantes, sic arbitrantur de natura sensisse. Oceanum namque & Tethyn generationis parentes esse cecinerunt. Iusiurandum quoque Deorum, aquam esse, Stygem ab ipsis poëtis appellatam. Honorabilissimum enim, quod antiquissimum est. Iusiurandum autem, honorabilissimum est. Si igitur antiqua ista & vetusta de natura opinio est, fortasse non est manifestum. Thales tamen hunc in modum de prima causa dicitur asseruisse. Hipponem etenim nemo dignabitur cum istis connumerare, propter intellectus eius simplicitatem. Anaximenes autem & Diogenes aërem priorem aqua, & maximè simplicium corporum principium statuunt. Hippasus autem Metapontinus, & Heraclitus Ephesius, ignem. Empedocles autem, quatuor, vnà cùm prædictis superaddens etiam terram, quartum. Hæc enim semper permanere, nec fieri nisi pluralitate & paucitate coniuncta, & disiuncta in vnum, & ex vno. Anaxagoras autem Clazomenius, ætate quidem illo superior, operibus verò inferior, infinita dicit esse principia. Ferè enim omnia, quæ consimilium partium sunt, vt aquam, vel ignem, ita fieri & corrumpi ait, coniunctione & disiunctione solùm: aliter verò nec fieri, nec corrumpi, sed perpetua permanere. Ex his itaque solam quis causam illam, quæ in materiæ specie dicitur, putabit. Hoc autem modo procedentibus, ipsa res eos duxit, & coëgit vlteriùs quærere. Nam etsi quàm maximè omnis corruptio & generatio ex aliquo vt ex vno aut ex pluribus fit, cur hoc accidit, & quæ causa est? Non enim ipsum subiectum sese mutari facit, vtputa, dico quod neque lignum, neque æs causa est vt vtrumque eorum mutetur. Neque lignum quidem lectum, æs verò statuam facit, sed aliud quippiam mutationis causa est. Hoc autem quærere aliud principium quærere est, perinde atque id

A διὸ καὶ τὴν γῆν ἐφ' ὕδατος ἀπεφήνατο εἶναι, λαβὼν ἴσως τὴν ὑπόληψιν ταύτην ἐκ τοῦ πάντων ὁρᾶν τὴν τροφὴν ὑγρὰν οὖσαν, καὶ αὐτὸ τὸ θερμὸν ἐκ τούτου γιγνόμενον, καὶ τὸ ζῶον τούτῳ ζῆν. τὸ δ' ἐξ οὗ γίνεται, τοῦτ' ἐστὶν ἀρχὴ πάντων. διά τε δὴ τοῦτο τὴν ὑπόληψιν λαβὼν ταύτην, καὶ διὰ τὸ πάντων τὰ σπέρματα τὴν φύσιν ὑγρὰν ἔχειν· τὸ δ' ὕδωρ, ἀρχὴ φύσεώς ἐστι B τοῖς ὑγροῖς. εἰσὶ δέ τινες οἳ καὶ τοὺς παμπαλαίους, καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας, οὕτως οἴονται περὶ τῆς φύσεως διαλαβεῖν. Ὠκεανόν τε γὰρ καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὅρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν. τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον. ὅρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ἀρχαία τις αὕτη καὶ παλαιὰ τετύχηκεν οὖσα περὶ τῆς φύσεως ἡ δόξα, τάχ' ἂν ἄδηλον εἴη. Θαλῆς μέντοι C λέγεται οὕτως ἀποφήνασθαι περὶ τῆς πρώτης αἰτίας. Ἵππωνα μὲν γὰρ οὐκ ἄν τις ἀξιώσειε θεῖναι μετὰ τούτων, διὰ τὴν εὐτέλειαν αὐτοῦ τῆς διανοίας. Ἀναξιμένης δὲ, ἀέρα, καὶ Διογένης, πρότερον ὕδατος, καὶ μάλιστ' ἀρχὴν τιθέασι τῶν ἁπλῶν σωμάτων. Ἵππασος δὲ, πῦρ, ὁ Μεταποντῖνος, καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, τὰ τέτταρα· πρὸς τοῖς εἰρημένοις γῆν προστιθεὶς τέταρτον. ταῦτα γὰρ D ἀεὶ διαμένειν, καὶ οὐ γίνεσθαι, ἀλλ' ἢ πλήθει καὶ ὀλιγότητι συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα, εἰς ἕν τε καὶ ἐξ ἑνός. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος τῇ μὲν ἡλικίᾳ πρότερος ὢν τούτου, τοῖς δ' ἔργοις ὕστερος, ἀπείρους εἶναί φησι τὰς ἀρχάς. σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ, καθάπερ ὕδωρ ἢ πῦρ, οὕτω γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαί φησι, συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον· ἄλλως δ' οὔτε γίνεσθαι, οὔτ' ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ διαμένειν ἀΐδια. E ἐκ μὲν οὖν τούτων, μόνην τις αἰτίαν νομίσειεν ἂν, τὴν ἐν ὕλης εἴδει λεγομένην. προϊόντων δ' οὕτως, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὡδοποίησεν αὐτοῖς, καὶ συνηνάγκασε ζητεῖν. εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα πᾶσα φθορὰ καὶ γένεσις ἔκ τινος, ὡς ἑνὸς ἢ καὶ πλειόνων ἐστὶν, διὰ τί τοῦτο συμβαίνει, καὶ τί τὸ αἴτιον; οὐ γὰρ δὴ τό γε ὑποκείμενον αὐτὸ ποιεῖ μεταβάλλειν ἑαυτό. λέγω δ' οἷον, οὔτε τὸ ξύλον, οὔτε ὁ χαλκὸς αἴτιον τοῦ μεταβάλλειν ἑκάτερον αὐτῶν. οὐδὲ ποιεῖ τὸ μὲν ξύλον κλίνην, ὁ δὲ χαλκὸς ἀνδριάντα, ἀλλ' ἕτερόν τι τῆς μεταβολῆς * αἴτιον. τὸ δὲ τοῦτο ζητεῖν, ἐστὶ τὸ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν ζητεῖν, ὡς ἂν

Homer. & Hesiodus passim.

* γρ. ἴσως ma. è.

Z

ἡμεῖς φαῖμεν, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. A οἱ μὲν οὖν πάμπαν ἐξ ἀρχῆς ἁψάμενοι τῆς μεθόδου τῆς τοιαύτης, καὶ ἓν φάσκοντες εἶναι τὸ ὑποκείμενον, οὐθὲν ἐδυσχέραναν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἔνιοί γε τῶν ἓν λεγόντων, ὥσπερ ἡττηθέντες ὑπὸ ταύτης τῆς ζητήσεως, τὸ ἓν ἀκίνητόν φασιν εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὅλην οὐ μόνον κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν· (τοῦτο μὲν γὰρ ἀρχαῖόν τε καὶ πάντες ὡμολόγησαν) ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην μεταβολὴν πᾶσαν· καὶ τοῦτο αὐτῶν B ἴδιόν ἐστι. τῶν μὲν οὖν ἓν μόνον φασκόντων εἶναι τὸ πᾶν, οὐθενὶ συνέβη τὴν τοιαύτην συνιδεῖν αἰτίαν, * πλὴν εἰ ἄρα Παρμενίδῃ, καὶ τούτῳ κατὰ τοσοῦτον, ὅσον οὐ μόνον ἕν, ἀλλὰ καὶ δύο πως τίθησιν αἰτίας εἶναι. τοῖς δὲ πλείω ποιοῦσι μᾶλλον ἐνδέχεται λέγειν, οἷον τὸ θερμὸν * καὶ ψυχρόν, ἢ πῦρ καὶ γῆν. χρῶνται γὰρ ὡς κινητικὴν ἔχοντι τῷ πυρὶ τὴν φύσιν· ὕδατι δὲ καὶ γῇ καὶ τοῖς τοιούτοις τοὐναντίον. μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰς τοιαύτας ἀρχάς, ὡς οὐχ ἱκανῶν C οὐσῶν γεννῆσαι τὴν τῶν ὄντων φύσιν, πάλιν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ὥσπερ εἴπομεν, ἀναγκαζόμενοι, τὴν ἐχομένην ἐζήτησαν ἀρχήν. τοῦ γὰρ εὖ καὶ καλῶς τὰ μὲν ἔχειν, τὰ δὲ γίγνεσθαι τῶν ὄντων, ἴσως οὔτε πῦρ οὔτε γῆν, οὔτ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐθέν, οὔτ' εἰκὸς αἴτιον εἶναι, οὔτ' ἐκείνους οἰηθῆναι· * οὐδ' αὖ τῷ αὐτομάτῳ καὶ τύχῃ τοσοῦτον ἐπιτρέψαι πρᾶγμα καλῶς ἔχει. νοῦν δέ τις εἰπὼν εἶναι, καθάπερ ἐν τοῖς ζῴοις, καὶ ἐν τῇ φύσει τὸν αἴτιον καὶ τοῦ D κόσμου, καὶ τῆς τάξεως πάσης, οἷον νήφων ἐφάνη παρ' εἰκῆ λέγοντας τοὺς πρότερον. φανερῶς μὲν οὖν Ἀναξαγόραν ἴσμεν ἁψάμενον τούτων τῶν λόγων. * αἴτιον δ' ἔχει πρότερον Ἑρμότιμος ὁ Κλαζομένιος εἰπεῖν. οἱ μὲν οὖν οὕτως ὑπολαμβάνοντες, ἅμα * τοῦ καλῶς τὴν αἰτίαν ἀρχὴν εἶναι τῶν ὄντων ἔθεσαν, καὶ τὴν τοιαύτην, ὅθεν ἡ κίνησις ὑπάρχει τοῖς οὖσιν.

γρ. πλὴν ἢ Π.

γρ. ἢ ψυχρόν, minùs rectè

κ. τῷ αὐτομ. αὐτ. minùs rectè

Scribe. αἰτίαν δ' ἔχει π. hoc est, *auctor tamē primus censetur huius sētentiæ Herm.* sic Rhet. l.13.c.17. ἐὰν ἄπιστα ᾖ, ἢ ἄλλος αἰτίαν ἔχ. & alij auctores passim, atque ita in vet. quodam cod. ait Fonseca

quod nos vnde principium motus dicimus. Qui igitur omnino à principio istam viam attigerunt, vnumque esse subiectum asseruerunt, nil difficultatis sibi ipsis reliquerunt: verùm quidam eorum, qui vnum constituerunt, quasi deuicti ab hac quæstione, ipsum vnum immobile dicunt esse, naturamque totam non solùm secundùm generationem & corruptionem, (hoc enim vetus est, & cui omnes consenserunt,) sed etiam secundùm reliquam omnem transmutationem. Et hoc eorum est proprium. Illorum igitur, qui vnum solùm esse dixerunt ipsum vniuersum, nulli contingit talem inspicere causam, nisi fortassis Parmenidi: & huic eatenus, quatenus non solùm vnam, verùm etiam duas quodam modo ponit causas esse. Illis verò, qui plura faciunt, magis accidit dicere, vt puta illis qui calidum aut frigidum, aut ignem & terram: vtuntur enim igne tanquam motiuam habente naturam: aqua verò & terra & huiuscemodi, econtrario. Post hos autem & huiusmodi principia, tanquam non sufficientia, vt entium naturam generarent, rursus ab ipsa veritate, (vt diximus,) coacti, illud, quod sequitur, quæsiuerunt principium. Vt enim entia bene se partim habeant, partim fiant, nec ignem fortassis, nec terram, nec aliud huiuscemodi quicquam verisimile est causam esse, nec illos verisimile est arbitrari: nec rursus casui & fortunæ tantam attribuere rem, probè se habet. Quare qui vt animalibus, ita in natura intellectum inesse caussam Mundi, totiusque ordinis dixerat, quasi sobrius, comparatus ad antiquiores vana dicentes, apparuit. Istas autem rationes qui palàm attigit, Anaxagoram fuisse scimus. Attamen Hermotimus Clazomenius dicitur causam priùs dixisse. Qui igitur ita arbitrati sunt, principium existentium posuerunt simul tam causam ipsius bene, quàm illam vnde motus existentibus inest.

E

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Ἡσιόδου καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Ἀναξαγόρου δόξαι περὶ ἀρχῶν, καὶ Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου.

Ὑποπτεύσειε δ' ἄν τις Ἡσίοδον πρῶτον ζητῆσαι τὸ τοιοῦτον, κἂν εἴ τις ἄλλος ἔρωτα ἢ ἐπιθυμίαν ἐν τοῖς οὖσιν ἔθηκεν ὡς ἀρχήν,

γρ. τὸ καλ.

CAPVT IV.

Quæ de principiis ab Hesiodo, Empedocle, & Anaxagora, dicta sunt, necnon quæ à Leucippo & Democrito.

SVspicaretur autem aliquis, Hesiodum primum hoc quæsiuisse, & si quis alius amorem, aut desiderium existentibus vt principium posuit,

A ſicuti Parmenides. Etenim is vniuerſi generationem monſtrando,

Primum quidem inter omnes Deos Amorem (ait) *produxit.*

Heſiodus verò,

Ante omnia fuiſſe chaos, deinde terram ſpatioſam,
Atque amorem, qui inter omnes immortales elucet.

Tanquam opportunum ſit, vt in exiſtentibus aliqua cauſa inſit, quæ res ipſas moueat, atque coniungat. Hos autem quomodo ordinare oportet, quis ſcilicet
B eorum primus ſit, liceat poſteriùs iudicare. Cùm autem contraria quoque bonis ineſſe naturæ apparerent, nec ſolùm ordo, & pulchrum, verùm etiam inordinatio, & turpe, pluraque mala, quàm bona, & turpia, quàm pulchra, ideo alius quidam amicitiam introduxit, & contentionem, vtrumque vtriuſque horum cauſam. Si quis enim ſequatur, & ſecundùm ſententiam accipiat, non ſecundùm ea quæ balbutiens Empedocles
C dicit, inueniet, amicitiam quidem bonorum cauſam eſſe, contentionem verò malorum. Quare ſi quis dicat quodam modo dicere, & primum Empedoclem dicere malum & bonum eſſe principia, fortaſſe bene inquiet: ſiquidem bonorum omnium cauſa, ipſum bonum; ac malorum, ipſum malum eſt. Hi quidem (vt diximus) & huc vſque duas cauſas, quas nos in De naturalibus determinauimus, attigerunt, materiam, & vnde motus: obſcurè tamen, & non clarè: ſed quemadmodum inexercitati in præ-
D lio faciunt. Etenim illi circumeuntes, egregias plerumque plagas infligunt. Sed nec illi ex ſcientia, nec iſti videntur ſcire quid dicant. Ferè etenim nullo modo videntur his vti, niſi paulum quiddam: nam & Anaxagoras, tanquam machina vtitur Intellectu ad mundi generationem. Et cùm dubitat propter quam cauſam neceſſariò eſt, tunc eum attrahit. In cæteris verò, magis cætera omnia, quàm intellectum, cauſam eorum quæ fiunt, ponit. Et Empedo-
E cles plus quidem iſto cauſis vtitur, neque ſufficienter tamen, neque in his reperit, quod ſequitur. Multis enim in locis apud eum amicitia quidem diſiungit, contentio verò coniungit. Cùm enim in elementa per contentionem vniuerſum diſſoluitur, tunc ignis in vnum coaleſcit, & cæterorum elementorum vnumquodque. Cùm autem rurſus per amicitiam in vnum conueniant, neceſſe eſt iterum particulas vniuſcuiuſque ſeparari. Empedocles itaque præter

οἷον καὶ Παρμενίδης. καὶ γὰρ οὗτος κατασκευάζων τὴν τοῦ παντὸς γένεσιν,

Πρώτιστον μὲν (φησὶ) ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων·

Ἡσίοδος δέ,

Πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένετ'· αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, ...
Ἠδ' ἔρος, ὃς πάντεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν.

ὡς δέον ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τινὰ αἰτίαν, ἥτις κινήσει καὶ συνάξει τὰ πράγματα. τούτους μὲν οὖν πῶς χρὴ διανεῖμαι περὶ τοῦ τίς πρῶτος, ἐξέστω κρίνειν ὕστερον. ἐπεὶ δὲ καὶ τἀναντία τοῖς ἀγαθοῖς ἐνόντα ἐφαίνετο ἐν τῇ φύσει, καὶ οὐ μόνον τάξις, καὶ τὸ καλόν, ἀλλ' ἀταξία, καὶ τὸ αἰσχρόν, καὶ πλείω τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὰ φαῦλα τῶν καλῶν· οὕτως ἄλλος τις φιλίαν εἰσήνεγκε, καὶ τὸ νεῖκος, ἑκάτερον ἑκατέρων αἴτιον τούτων. εἰ γὰρ τις ἀκολουθοίη, καὶ λαμβάνοι πρὸς τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ πρὸς ἃ ψελλίζεται λέγων Ἐμπεδοκλῆς, εὑρήσει τὴν μὲν φιλίαν αἰτίαν τῶν ἀγαθῶν, τὸ δὲ νεῖκος τῶν κακῶν. ὥστ' εἴ τις φαίη τρόπον τινὰ καὶ λέγειν, καὶ πρῶτον λέγειν τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀρχὰς Ἐμπεδοκλέα, τάχ' ἂν λέγοι καλῶς· εἴπερ τὸ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων αἴτιον, αὐτὸ τὸ ἀγαθόν ἐστι, καὶ τῶν κακῶν, τὸ κακόν. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ λέγομεν, καὶ μέχρι τούτου δυοῖν αἰτίαιν ἐφήψαντο, ὧν ἡμεῖς διωρίσαμεν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, τῆς τε ὕλης, καὶ τοῦ ὅθεν ἡ κίνησις· ἀμυδρῶς μέντοι καὶ οὐθὲν σαφῶς, ἀλλ' οἷον ἐν ταῖς μάχαις οἱ ἀγύμναστοι ποιοῦσι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι περιφερόμενοι, τύπτουσι πολλάκις καλὰς πληγάς· ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοι ἀπὸ ἐπιστήμης, οὔτε οὗτοι ἐοίκασιν εἰδόσι λέγειν ἃ λέγουσι. σχεδὸν γὰρ οὐθὲν χρώμενοι φαίνονται τούτοις, ἀλλ' ἢ κατὰ μικρόν. Ἀναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν· καὶ ὅταν ἀπορήσῃ, διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε ἕλκει αὐτόν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων, ἢ νοῦν. καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ πλέον μὲν τούτου χρῆται τοῖς αἰτίοις, οὐ μὴν οὔτε ἱκανῶς, οὔτ' ἐν τούτοις εὑρίσκει τὸ ὁμολογούμενον. πολλαχοῦ γοῦν αὐτῷ ἡ μὲν φιλία διακρίνει, τὸ δὲ νεῖκος συγκρίνει. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰ στοιχεῖα διίστηται τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ νείκους, τότε τὸ πῦρ εἰς ἓν συγκρίνεται, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκαστον. ὅταν δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς φιλίας συνίωσιν εἰς τὸ ἕν, ἀναγκαῖον ἐξ ἑκάστου τὰ μόρια διακρίνεσθαι πάλιν. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν

παρὰ τοὺς πρότερον, πρῶτος ταύτην τὴν αἰτίαν διελὼν εἰσήνεγκεν, οὐ μίαν ποιήσας τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν, ἀλλ' ἑτέρας τε καὶ ἐναντίας. ἔτι δὲ καὶ τὰ ὡς ἐν ὕλης εἴδει λεγόμενα στοιχεῖα, τέτταρα πρῶτος εἶπεν. οὐ μὴν χρῆταί γε τέτταρσιν, ἀλλ' ὡς δυσὶν οὖσι μόνοις· πυρὶ μὲν καθ' αὑτὸ, τοῖς δ' ἀντικειμένοις, ὡς μιᾷ φύσει, γῇ τε καὶ ἀέρι, καὶ ὕδατι. λάβοι δὲ ἄν τις αὐτὸ θεωρῶν ἐκ τῶν ἐπῶν. οὗτος μὲν οὖν, ὥσπερ λέγομεν, οὕτως τε καὶ τοσαύτας εἴρηκεν ἀρχάς. Λεύκιππος δὲ, καὶ ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ Δημόκριτος, στοιχεῖα μὲν τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενὸν εἶναι* φασι, λέγοντες, οἷον, τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν. τούτων δὲ τὸ μὲν πλῆρες καὶ στερεὸν, τὸ ὄν· τὸ δὲ κενόν γε καὶ μανὸν, τὸ μὴ ὄν. διὸ καὶ οὐθὲν μᾶλλον τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος εἶναί φασιν, ὅτι* οὐδὲ τὸ κενὸν τοῦ σώματος. αἴτια δὲ τῶν ὄντων ταῦτα,* ὡς ὕλη. καὶ καθάπερ οἱ ἓν ποιοῦντες τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν, τὰ ἄλλα τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γεννῶσι, τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν ἀρχὰς τιθέμενοι τῶν παθημάτων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι τὰς διαφορὰς, αἰτίας τῶν ἄλλων εἶναί φασι. ταύτας μέντοι τρεῖς εἶναι λέγουσι, σχῆμά τε, καὶ τάξιν, καὶ θέσιν. διαφέρειν γάρ φασι τὸ ὂν ῥυσμῷ καὶ διαθιγῇ καὶ τροπῇ μόνον. τούτων δὲ ὁ μὲν ῥυσμὸς σχῆμά ἐστιν, ἡ δὲ* διαθιγὴ τάξις, ἡ δὲ τροπὴ θέσις. διαφέρει γὰρ τὸ μὲν α τοῦ ν σχήματι· τὸ δὲ α ν τοῦ ν α τάξει· τὸ δὲ ζ τοῦ ν θέσει. περὶ δὲ κινήσεως, ὅθεν ἢ πῶς ὑπάρχει τοῖς οὖσι, καὶ οὗτοι παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ῥαθύμως ἀφῆκαν. περὶ μὲν οὖν τῶν δύο αἰτιῶν, ὥσπερ ἐλέγομεν, ἐπὶ τοσοῦτον ἔοικεν ἐζητῆσθαι παρὰ τῶν πρότερον.

κ. φασι, λέγοντες οἷον

γρ. οὐδὲ τὸ σῶμα τοῦ κενοῦ.

γρ. ὡς ὕλην

κ. διαθιγή. vt infrà, 82.

A alios antiquiores, primus hanc causam diuidens, introduxit: nec vnum motus principium, sed diuersa fecit, & contraria: & ad hæc, elementa, quæ in materiæ specie dicuntur, quatuor esse primus asseruit: non tamen eis vt quatuor vtitur, sed tanquam duo essent sola, igne quidem per se ipsum, oppositis verò, terra, aëre, & aqua, tanquam vna natura. Comprehendat autem quispiam id ipsum, ex eius carminibus contemplans. B Is igitur (vt diximus) ita, & tot principia asseruit. Leucippus verò ac eius familiaris Democritus, elementa quidem plenum & vacuum esse aiunt, dicentes hoc quidem ens, hoc verò non ens: & rursus, ens quidem, plenum & solidum, non ens autem, vacuum & rarum. Quare nihilo magis ipsum ens, quàm ipsum non ens, esse aiunt, quia neque vacuum, quàm corpus. Hæc autem causas existentium, vt materiam, esse. Et quemadmodum qui vnum faciunt subiectam substantiam, cætera passionibus eius generant, rarum & densum, C passionum statuentes principia, simili modo hi quoque differentias, causas cæterorum aiunt esse. Has autem tres dicunt, figuram, ordinem, & situm. Differre etenim ens aiunt duntaxat rysmo, diathige & trope: quorum rysmus quidem, figura: diathige verò, ordo: trope autem, situs est. Differt autem a ab n, figura: a n, verò ab n a, ordine: z autem ab n, situ. De motu verò, vnde vel quomodo existentibus inest, & hi perinde atque alii per negligentiam omiserunt. D Hactenus itaque de duabus causis, vt dicebamus, videtur quæsitum à prioribus fuisse.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Πυθαγορείων καὶ Παρμενίδου, καὶ Ξενοφάνους, καὶ Μελίσσου δόξαι περὶ ἀρχῶν.

Ἐν δὲ τούτοις, καὶ πρὸ τούτων οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι τῶν μαθημάτων ἁψάμενοι πρῶτον, ταῦτα προήγαγον, καὶ ἐντραφέντες ἐν αὐτοῖς, τὰς τούτων ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς ᾠήθησαν εἶναι πάντων. * ἐπεὶ δὲ τούτων οἱ ἀριθμοὶ φύσει πρῶτοι, ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις μᾶλλον ἢ ἐν πυρὶ καὶ γῇ καὶ ὕδατι. (ὅτι τὸ μὲν τοιονδὶ τῶν ἀριθμῶν πάθος δικαιοσύνη, τὸ δὲ τοιονδὶ, ψυχή καὶ νοῦς·

Alexand. ἐπεὶ γὰρ, quem vide.

CAPVT V.

Pythagoreorum, Parmenidis, Xenophanis & Melissi placita de principiis.

E INter hos verò, & ante istos, qui, appellati Pythagorici, primi mathematicis operam dederunt, illa præponebant, & in eis nutriti, eorum principia, entium quoque cunctorum esse putarunt principia. Cùm autem numeri priores his natura sint, in numeris verò plures similitudines tum ad existentia tum ad ea quę fiunt, quàm in igne, in terra, & in aqua inesse viderent, (talis etenim, vt puta numerorum passio, iustitia, talis vero anima, & intellectus,

alia verò tempus, cæterarum quoque, vt ita dicam, vnaquæque similiter,) item cùm harmoniarum in numeris inspicerent passiones, ac rationes: cùm itaque cætera quidem viderentur in omnibus numeris assimilari, numeri verò totius naturæ primi, numerorum elementa, entium quoque cunctorum elementa esse putarunt, totumque cælum harmoniam, & numerum esse, & illa quidem, quæ de numeris & harmoniis consentanea passionibus, & partibus cœli, ac vniuersi dispositioni monstrare poterant, colligentes applicabant. Quòd si quid alicubi deerat, supplebant, vt totus eius tractatus consentaneus esset. Dico autem, veluti, quoniam denarius perfectus esse videatur, totamque numerorum naturam comprehendere, ideo & ea quæ in cælo feruntur, decem esse aiunt. Cùm verò nouem solummodo sint, quæ manifestè apparent, decimam oppositam terram faciunt. Determinatum autem est à nobis alibi de his magis exquisitè. Sed cuius gratia hæc repetimus, hæc est: vt & ab his etiam accipiamus, quæ ponunt esse principia, & quomodo in dictas causas incidunt. Apparent etenim etiam isti numerum existimare, principium esse, vt materiam existentibus, & vt passiones, ac habitus: numeri autem elementa, par, & impar: quorum alterum finitum, alterum infinitum, vnum verò, ex ambobus his esse: par etenim & impar esse: numerum autem, ex vno: numeros verò, vt dictum est, totum cælum. Horum autem alii decem aiunt inter se coordinata esse principia:

A ἕτερον δὲ καιρός, καὶ τῶν ἄλλων, ὡς εἰπεῖν, ἕκαστον ὁμοίως·) ἔτι δὲ καὶ τῶν ἁρμονικῶν ἐν ἀριθμοῖς ὁρῶντες καὶ τὰ πάθη, καὶ τοὺς λόγους, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄλλα τοῖς ἀριθμοῖς ἐφαίνετο τὴν φύσιν ἀφωμοιῶσθαι πᾶσιν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ πάσης τῆς φύσεως πρῶτοι, τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα, τῶν ὄντων στοιχεῖα πάντων εἶναι ὑπέλαβον, καὶ ὅσα εἶχον, καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἁρμονίαν εἶναι καὶ ἀριθμὸν ὁμολογούμενα δεικνύναι,
B ἔν τε τοῖς ἀριθμοῖς, καὶ ταῖς ἁρμονίαις πρὸς τὰ τοῦ οὐρανοῦ πάθη καὶ μέρη, καὶ πρὸς τὴν ὅλην διακόσμησιν ταῦτα συνάγοντες, ἐφήρμοττον. κἂν εἴ τί που πολὺ* διέλιπε, προσεγλίχοντο τοῦ συνειρομένην πᾶσαν περιειληφέναι τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, καὶ τὰ* φερόμενα κατὰ τὸν οὐρανόν, δέκα μὲν εἶναι φασιν· ὄντων δὲ ἐννέα μόνον τῶν φανερῶν, διὰ τοῦτο δεκάτην τὴν ἀντίχθονα ποιοῦσι. διώρισται δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀκριβέστερον.
C ἀλλ' οὗ δὴ χάριν* ἐπερχόμεθα, τοῦτ' ἐστὶν, ὅπως λάβωμεν καὶ παρὰ τούτων, τίνας εἶναι τιθέασι τὰς ἀρχάς, καὶ πῶς εἰς τὰς εἰρημένας ἐμπίπτουσιν αἰτίας. φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι τὸν ἀριθμὸν νομίζοντες ἀρχὴν εἶναι, καὶ ὡς ὕλην τοῖς οὖσι, καὶ πάθη τε καὶ ἕξεις. τοῦ δὲ ἀριθμοῦ στοιχεῖα, τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν. τούτων δὲ τὸ μὲν πεπερασμένον, τὸ δὲ ἄπειρον· τὸ δὲ ἓν δὴ ἐξ ἀμφοτέρων εἶναι τούτων. καὶ γὰρ ἄρτιον εἶναι, καὶ περιττόν· τὸν δ' ἀριθμὸν ἐκ τοῦ ἑνός· ἀριθμοὺς δὲ, καθάπερ εἴρηται,
D τὸν ὅλον οὐρανόν. ἕτεροι δὲ τῶν αὐτῶν τούτων τὰς ἀρχὰς, δέκα λέγουσιν εἶναι τὰς κατὰ συστοιχίαν λεγομένας,

γρ. διέλιπε,

γρ. φαινόμενα

B

finitum,	infinitum:	πέρας,	ἄπειρον·
impar,	par:	περιττόν,	ἄρτιον·
vnum,	plura:	ἕν,	πλῆθος·
dextrum,	sinistrum:	δεξιόν,	ἀριστερόν·
masculinum,	fœmininum:	ἄρρεν,	θῆλυ·
quiescens,	motum:	ἠρεμοῦν,	κινούμενον·
rectum,	curuum:	εὐθύ,	καμπύλον·
lumen,	tenebras:	φῶς,	σκότος·
bonum,	malum:	*ἀγαθόν,	κακόν·
quadratum,	longius altero latere.	τετράγωνον,	ἑτερόμηκες·

Apud Themistiū pro istis legitur, Νοῦς, δόξα,

Quemadmodum etiam Alcmæo Crotoniates putasse videtur: & aut iste ab illis, aut illi ab isto hanc mutuati sunt opinionem. Fuit etenim ætate Alcmæo Pythagoræ iam senioris. Asseruit autem istis

ὅνπερ τρόπον ἔοικε καὶ Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης ὑπολαβεῖν. καὶ ἤτοι οὗτος παρ' ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι παρὰ τούτου, παρέλαβον τὸν λόγον τοῦτον. καὶ γὰρ ἐγένετο τὴν ἡλικίαν Ἀλκμαίων ἐπὶ γέροντι Πυθαγόρᾳ. ἀπεφήνατο

δὲ παραπλησίως τούτοις. φησὶ γὰρ εἶναι δύο τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρωπίνων, λέγων τὰς ἐναντιότητας, οὐχ ὥσπερ οὗτοι διωρισμένας, ἀλλὰ τὰς τυχούσας, οἷον λευκὸν, μέλαν· γλυκὺ, πικρόν· ἀγαθὸν, κακόν· μικρὸν, μέγα. οὗτος μὲν οὖν ἀδιορίστως ἐπέρριψε περὶ τῶν λοιπῶν· οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, καὶ πόσαι, καὶ τίνες αἱ ἐναντιώσεις, ἀπεφήναντο. παρὰ μὲν οὖν τούτων ἀμφοῖν τοσοῦτόν ἐστι λαβεῖν, ὅτι τἀναντία ἀρχαὶ τῶν ὄντων. τὸ δ' ὅσαι παρὰ τῶν ἑτέρων, καὶ τίνες αὗταί εἰσι. πῶς μὲν τοι πρὸς τὰς εἰρημένας αἰτίας ἐνδέχεται συνάγειν, σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται παρ' ἐκείνων· ἐοίκασι δ' ὡς ἐν ὕλης εἴδει τὰ στοιχεῖα τάττειν. ἐκ τούτων γὰρ ὡς ἐνυπαρχόντων, συνεστάναι καὶ πεπλάσθαι φασὶ τὴν οὐσίαν. τῶν μὲν οὖν παλαιῶν, καὶ πλείω τὰ στοιχεῖα λεγόντων τῆς φύσεως, ἐκ τούτων ἱκανόν ἐστι θεωρῆσαι τὴν διάνοιαν. εἰσὶ δέ τινες οἱ περὶ τοῦ παντὸς ὡς ἂν μιᾶς οὔσης φύσεως ἀπεφήναντο· τρόπον δὲ οὐ τὸν αὐτὸν πάντες, οὔτε τοῦ καλῶς, οὔτε τοῦ κατὰ φύσιν. εἰς μὲν οὖν τὴν νῦν σκέψιν τῶν αἰτίων, οὐδαμῶς συναρμόττει περὶ αὐτῶν ὁ λόγος. οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι τῶν φυσιολόγων ἓν ὑποθέμενοι τὸ ὄν, ὅμως γεννῶσιν ὡς ἐξ ὕλης τοῦ ἑνός, ἀλλ' ἕτερον τρόπον οὗτοι λέγουσιν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ προστιθέασι κίνησιν, γεννῶντές γε τὸ πᾶν· οὗτοι δὲ ἀκίνητον εἶναί φασιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοσοῦτόν γε οἰκεῖόν ἐστι τῇ νῦν σκέψει. Παρμενίδης μὲν γὰρ ἔοικε τοῦ κατὰ λόγον ἑνὸς ἅπτεσθαι. Μέλισσος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην. διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον, ὁ δ' ἄπειρόν φησιν εἶναι αὐτό. Ξενοφάνης δὲ πρῶτος τούτων ἑνίσας, (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται μαθητής,) οὐδὲν διεσαφήνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων οὐδετέρας ἔοικε θιγεῖν· ἀλλ' εἰς τὸν ὅλον οὐρανὸν ἀποβλέψας, τὸ ἓν εἶναί φησι τὸν θεόν. οὗτοι μὲν οὖν, καθάπερ εἴπομεν, ἀφετέοι, πρὸς τὴν νῦν ζήτησιν· οἱ μὲν δύο, καὶ πάμπαν, ὡς ὄντες μικρὸν ἀγροικότεροι, Ξενοφάνης καὶ Μέλισσος· Παρμενίδης δὲ μᾶλλον βλέπων ἔοικέ που λέγειν. παρὰ γὰρ τὸ ὄν, τὸ μὴ ὂν οὐθὲν ἀξιῶν εἶναι, ἐξ ἀνάγκης ἓν οἴεται εἶναι τὸ ὄν, καὶ ἄλλο οὐθέν. περὶ οὗ σαφέστερον ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἰρήκαμεν. ἀναγκαζόμενος δ' ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις, καὶ ἓν μὲν κατὰ λόγον, πλείω δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν ὑπολαμβάνων εἶναι, δύο τὰς αἰτίας, καὶ δύο τὰς ἀρχὰς τίθησι πάλιν, θερμὸν καὶ ψυχρόν, οἷον πῦρ καὶ γῆν λέγων. τούτων δὲ τὸ μὲν κατὰ τὸ ὄν, τὸ θερμὸν τάττει, θάτερον δὲ κατὰ τὸ μὴ ὄν.

A similiter. In duo namque plerumque humanas res ait distingui, contrarietates dicens: non tamen (vt illi) distinctas, sed quascunque, vt puta album, & nigrum: dulce, amarum: bonum, malum: paruum, magnum. Is itaque indistinctum de reliquis effudit sermonem. Pythagorici verò quot etiam & quæ sunt contrarietates, asseruerunt. Ex ambobus igitur his tantùm accipere est, quòd contraria principia entium sunt. Quot autem & quæ illa sint, ex cæteris solùm. Verùm quomodo illa ad dictas causas applicentur, B clarè quidem ab eis non est determinatum: videntur tamen, vt in materiæ specie ponere elementa. Ex his enim, tanquam intrinsecus, constare ac fingi substantiam aiunt. Veterum itaque, ac plura elementa naturæ dicentium, mentem ex his satis speculari licet. Sunt autem qui de vniuerso, tanquam si vna natura esset, ita asseruerunt: non tamen modo eodem omnes, neque eius quod bene, neque eius quod secundùm naturam est. In præsenti itaque C causarum consideratione, nullo modo conuenit sermo de eis. Non enim, vt quidam physicorum, vnum supponentes ipsum ens, nihilominùs ex vno tanquam ex materia generant, sed alio modo hi dicunt. Illi enim cùm generent vniuersum, addunt tamen motum. Hi verò immobile esse aiunt. Attamen aliquatenus præsenti perscrutationi proprium est. Parmenides etenim vnum secundùm rationem, attigisse videtur: Melissus verò, secundùm materiam. Quare id & ille quidem finitum, hic D verò infinitum ait esse. Xenophanes autem, quanquam prior istis, vnum posuerat, (nam Parmenides eius auditor fuisse dicitur,) nihil tamen clarum dixit, & neutrius horum naturam attigisse videtur: sed ad totum cælum respiciens, ipsum vnum ait esse Deum. Hi igitur, vt diximus, de præsenti quæstione omittendi. Duo quidem, & penitus tanquam paululum agrestiores, Xenophanes, atque Me- E lissus. Parmenides verò, magis vidisse quæ dixit, videtur. Quod enim est præter ipsum ens, ipsum non ens nihil iudicans esse, necessariò vnum putat ipsum ens esse, & nihil aliud. De quo clarius in De naturalibus diximus. Coactus verò illa, quæ apparent, sequi, & vnum ratione, plura verò secundùm sensum putans esse, duas causas rursum, ac duo principia ponit, calidum & frigidum, velut ignem & terram dicens. Horum autem alterum, calidum scilicet, cum ente, alterum verò cum non ente collocat.

Ex dictis itaque, ac ab illis qui rationi incubuerunt, sapientibus, ista accepimus. A primis quidem & corporale principium: aqua namque, & ignis, & similia, corpora sunt: & horum, à quibusdam vnum, à quibusdam plura corporalia principia: vtrisque tamen, ista vt in materiæ specie ponentibus: cæteris verò & hanc causam, & cum ista, etiam vnde motus, statuentibus: & hanc, à quibusdam vnam, à quibusdam duas. Vsque ad Italicos igitur, & absque illis, mediocriùs cæteri de eis dixerunt: nisi quòd, vt diximus, duabus causis vsi sunt: & harum alteram vnde motus, quidam vnam, quidam duas faciunt. Pythagorici verò, duo quidem eodem modo dixerunt principia. Tantùm autem addiderunt, quod proprium eorum est, quòd finitum, & infinitum, & vnum non putarunt vllas alias esse naturas, vt puta, ignem, aut terram, aut aliud simile: sed ipsum infinitum, & ipsum vnum, substantiam horum esse, de quibus prædicantur: quare & numerum & substantiam omnium esse. In hunc itaque modum & de his asseruerunt, & de ipso quid est, inceperunt quidem dicere, & definire, sed valde simpliciter tractarunt. Definiebant namque perfunctoriè: & cui primo dicta definitio inesset, hoc esse substantiam rei putarunt: perinde ac si quis putaret idem esse duplum, & dualitatem, quoniam primùm dualitati duplum inest: sed non est idem fortassis, duplo, & dualitati, esse: quod si non, ipsum vnum erit multa, quod illis quoque accidebat. A prioribus quidem, & cæteris hæc demum licet accipere.

A ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων, καὶ παρὰ τῶν συνηδρευκότων ἤδη τῷ λόγῳ σοφῶν, ταῦτα παρειλήφαμεν· παρὰ μὲν τῶν πρώτων, σωματικήν τε τὴν ἀρχήν, (ὕδωρ γὰρ καὶ πῦρ καὶ τὰ τοιαῦτα, σώματά ἐστι,) καὶ τῶν μὲν μίαν, τῶν δὲ πλείους ἀρχὰς τὰς σωματικάς· ἀμφοτέρων μέντοι ταύτας ὥσπερ ὕλης εἴδη τιθέντων· παρὰ δέ τινων ταύτην τε αἰτίαν τιθέντων, καὶ πρὸς ταύτῃ τὴν ὅθεν ἡ κίνησις, καὶ ταύτην παρὰ τῶν μὲν μίαν, παρὰ τῶν δὲ δύο. μέχρι μὲν οὖν τῶν Ἰταλικῶν, καὶ χωρὶς ἐκείνων, * μετριώτερον B εἰρήκασιν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῶν· πλὴν ὥσπερ εἴπομεν, δυοῖν τε αἰτίαιν τυγχάνουσι κεχρημένοι· καὶ τούτων τὴν ἑτέραν, οἱ μὲν μίαν, οἱ δὲ δύο ποιοῦσι, τὴν ὅθεν ἡ κίνησις. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, δύο μὲν τὰς ἀρχὰς κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρήκασι τρόπον. τοσοῦτον δὲ προσεπέθεσαν, ὃ καὶ ἴδιόν αὐτῶν ἐστιν, ὅτι τὸ πεπερασμένον, καὶ τὸ ἄπειρον, καὶ τὸ ἓν οὐχ ἑτέρας τινὰς ᾠήθησαν εἶναι φύσεις, οἷον, πῦρ ἢ γῆν, ἢ C τοιοῦτον ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἄπειρον, καὶ αὐτὸ τὸ ἕν, οὐσίαν εἶναι τούτων, ὧν κατηγοροῦνται· διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν ἁπάντων. περί τε τούτων οὖν τοῦτον ἀπεφήναντο τὸν τρόπον, καὶ περὶ τοῦ τί ἐστιν, ἤρξαντο μὲν λέγειν καὶ ὁρίζεσθαι, λίαν δ' ἁπλῶς ἐπραγματεύθησαν. ὡρίζοντό τε γὰρ ἐπιπολαίως, καὶ ᾧ πρώτῳ ὑπάρξειεν ὁ λεχθεὶς ὅρος, τοῦτ' εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἐνόμισαν. ὥσπερ εἴ τις οἴοιτο ταὐτὸν D εἶναι διπλάσιον καὶ τὴν δυάδα· διότι πρῶτον ὑπάρχει τοῖς δυσὶ τὸ διπλάσιον. ἀλλ' οὐ ταὐτὸν ἴσως ἐστὶ τὸ εἶναι διπλασίῳ καὶ δυάδι. εἰ δὲ μή, πολλὰ τὸ ἓν ἔσται, ὃ κἀκείνοις συνέβαινε. παρὰ μὲν οὖν τῶν πρώτων καὶ τῶν ἄλλων, τοσαῦτά ἐστι λαβεῖν.

* γρ. μαλακώτερον, ait Alexander.

CAPVT VI.

Platonis sententia de principiis: Epilogus eorum quæ hactenus dicta sunt.

POst dictas verò philosophias disciplina Platonis superuenit, in plerisque quidem istos secuta, quædam autem etiam propria vltra Italicorum habens philosophiam. Cum Cratylo namque ex recenti conuersatus, & Heracliti opinionibus assuetus, tanquam omnibus sensibilibus semper defluentibus,

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ς'.

E Πλάτωνος δόξα περὶ τῶν ἀρχῶν· καὶ τῶν προειρημένων ἐπίλογος.

ΜΕΤΑ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας, ἡ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία, τὰ μὲν πολλὰ τοῖς Πυθαγορείοις τούτοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ καὶ ἴδια παρὰ τὴν τῶν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν. ἐκ νέου τε γὰρ συγγενόμενος πρῶτον Κρατύλῳ, καὶ ταῖς Ἡρακλειτείοις δόξαις, ὡς ἁπάντων τῶν αἰσθητῶν ἀεὶ ῥεόντων,

καὶ ἐπιστήμης περὶ αὐτῶν οὐκ οὔσης, ταῦτα μὲν καὶ ὕστερον οὕτως ὑπέλαβε. Σωκράτους δὲ περὶ μὲν τὰ ἠθικὰ πραγματευομένου, περὶ δὲ τῆς ὅλης φύσεως οὐθὲν, ἐν μέντοι τούτοις τὸ καθόλου ζητοῦντος, καὶ περὶ ὁρισμῶν ἐπιστήσαντος πρώτου τὴν διάνοιαν, ἐκεῖνον ἀποδεξάμενος, διὰ τὸ ζητῆσαι περὶ τῶν καθόλου, τοιοῦτον ὑπέλαβεν, ὡς περὶ ἑτέρων τοὺς ὁρισμοὺς τούτους γινομένους, καὶ οὐ περὶ τῶν αἰσθητῶν τινος. ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸν κοινὸν ὅρον τῶν αἰσθητῶν τινος, ἀεί γε μεταβαλλόντων. * οὗτος οὖν τὰ μὲν τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσε, * τὰ δ' αἰσθητὰ περὶ τὰ παρὰ ταῦτα, καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα. κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ τῶν συνωνύμων ὁμώνυμα τοῖς εἴδεσι. τὴν δὲ μέθεξιν τοὔνομα μόνον μετέβαλλε. οἱ μὲν γὰρ Πυθαγόρειοι, μιμήσει τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν· Πλάτων δὲ, μεθέξει, τοὔνομα μεταβαλών. τὴν μέντοι γε μέθεξιν ἢ τὴν μίμησιν, ἥτις ἂν εἴη τῶν εἰδῶν, ἀφεῖσαν ἐν κοινῷ ζητεῖν. ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα αἰσθητὰ καὶ τὰ εἴδη, τὰ μαθηματικὰ τῶν πραγμάτων εἶναί φασι μεταξὺ, διαφέροντα τῶν μὲν αἰσθητῶν, τῷ ἀΐδια καὶ ἀκίνητα εἶναι· τῶν δ' εἰδῶν, τῷ τὰ μὲν πολλ' ἄττα ὅμοια εἶναι, τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ, ἓν ἕκαστον μόνον. ἐπεὶ δ' αἴτια τὰ εἴδη τοῖς ἄλλοις, τἀκείνων στοιχεῖα πάντων ᾠήθη τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα. ὡς μὲν οὖν ὕλην τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν εἶναι ἀρχὰς, ὡς δ' οὐσίαν, τὸ ἕν. ἐξ ἐκείνων γὰρ τὰ κατὰ μέθεξιν τοῦ ἑνὸς, τὰ εἴδη εἶναι τοὺς ἀριθμούς. τὸ μέντοι γε * ἓν ὡς οὐσίαν εἶναι, καὶ μὴ ἕτερόν τι ὂν λέγεσθαι ἕν, παραπλησίως τοῖς Πυθαγορείοις ἔλεγε, καὶ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς αἰτίους εἶναι τοῖς ἄλλοις τῆς οὐσίας, ὡσαύτως ἐκείνοις· τὸ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀπείρου ὡς ἑνὸς δυάδα ποιῆσαι, τὸ δ' ἄπειρον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ, τοῦτ' ἴδιον. καὶ ἔτι ὁ μὲν τοὺς ἀριθμοὺς παρὰ τὰ αἰσθητὰ, οἱ δ' ἀριθμοὺς εἶναί φασιν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τούτων οὐ τιθέασι. τὸ μὲν οὖν τὸ ἓν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς παρὰ τὰ πράγματα ποιῆσαι, καὶ μὴ ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἡ τῶν εἰδῶν εἰσαγωγὴ διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἐγένετο σκέψιν. οἱ γὰρ πρότεροι διαλεκτικῆς οὐ μετεῖχον. τὸ δὲ δυάδα ποιῆσαι τὴν ἑτέραν φύσιν, διὰ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς ἔξω τῶν πρώτων εὐφυῶς ἐξ αὐτῆς γεννᾶσθαι, ὥσπερ ἔκ τινος ἐκμαγείου· καίτοι συμβαίνει γ' ἐναντίως.

Bess. οὕτως οὖν

γρ. τὰ δ' αἰσθ. περὶ ταῦτα πάντα τ. καὶ κ. al. τὰ δ' αἰσθ. παρὰ τ. καὶ κ.

Sic leg. cum Bess. non ὄν, vt vulgò. Ide mox quoque legit, τὸ ἓν λ. minùs rectè.

A &c de eis non existente scientia, hæc quidem etiam postea ita arbitratus est. Cùm verò Socrates de moralibus quidem tractaret, de tota verò natura nihil, in his tamen vniuersale quæreret, & primus mentem ad definitiones applicaret, illum ob hoc laudans, putauit, de aliis, & non de aliquo sensibilium hoc fieri. Impossibile enim definitionem communem, cuiuspiam sensibilium esse, quæ semper mutantur: B & sic talia entium ideas appellauit: sensibilia verò præter hæc, & secundùm hæc, omnia dici. Secundùm participationem namque, hæc multa vniuocorum esse speciebus æquiuoca: participationem verò, secundùm nomen solùm, mutauit. Pythagorici etenim imitatione numerorum aiunt entia esse: Plato verò nomen mutando, participatione: participationem verò, aut imitationem specierum, quænam sit, communi- C ter quærere omiserunt. Item præter sensibilia, & species mathematicas, res ait medias esse à sensibilibus quidem differentes, eo quòd perpetuæ & immobiles sunt: à speciebus verò, eo quòd illæ quidem multæ, quædam similes sunt, species verò ipsa, vnaquæque sola. Et quoniam species causæ cæteris, illarum elementa omnium putauit entium elementa esse: & vt materiam quidem magnum & paruum esse principia, tanquam verò substantiam ipsum v- D num: ex illis enim participatione ipsius vnius, species numeros esse: ipsum tamen vnum substantiam esse, & non aliquid aliud, dici vnum esse, quemadmodum Pythagorici: dicebat numeros quoque causas cæteris substantiæ esse, similiter atque illi. Sed pro infinito tanquam vno, dualitatem facere, infinitum verò ex magno & paruo, hoc eius proprium est. Item is quidem numeros præter sensibilia, illi verò numeros ipsas res esse aiunt, & E mathematica in medio horum non ponebant. Ipsum igitur vnum, & numeros præter res facere, & non vt Pythagorici, & introductio specierum, propter eam, quæ in orationibus sit, perscrutationem, euenit. Priores enim, dialecticæ expertes fuerunt. Dualitatem verò facere alteram naturam, propterea quòd numeri præter primos, ex ea aptissimè, velut ex quadam effigie, generantur. Atqui accidit è contra. Non enim verisimile est, ita fieri. Nunc etenim

A ex materia multa faciunt. Species verò, semel generat solùm. Apparet autem ex vna materia, vna mensa. Qui verò speciem inducit, quæ vna est, multas facit. Similiter autem & masculus ad fœminam se habet. Hæc etenim ex vno congressu adimpletur: masculus verò multas implet. At ista: imitationes illorum principiorum sunt. Plato igitur de propositis quæstionibus ita determinauit. Patet autem ex dictis, B quòd duabus causis vtitur solùm, ea, quæ ipsius quid est, & ea, quæ secundùm materiam. Species enim cæteris ipsius quid sint, causæ sunt, speciebus verò ipsum vnum, & quæ subiecta materia, de qua species: illa quidem de sensibilibus, illud verò in speciebus, vnum dicitur, quia dualitas hæc est, magnum, & paruum. Item ipsius bene, ipsiusque malè, causam elementis attribuit vtrisque vtramque. Quod etiam primorum quosdam philosophorum Empedoclem & Anaxagoram magis dicimus quæsiuisse. C Breuiter igitur & summatim percurrimus, quinam & quomodo locuti sunt de principiis, & ipsa veritate. Tantum enim ex eis habemus, quòd eorum, qui de principio & causa dixerunt, nemo quicquam præterea quæ in De naturalibus determinata sunt, dixerit: sed omnes, obscurè quidem, illa tamen aliquatenus visi sunt attingere. Quidam enim vt materiam principium ponunt, siue vnam, siue plures supponant, & siue, corpus siue incorpoream ponant, vt Plato magnum & D paruum dicens: Italici infinitum: Empedocles ignem, & terram, & aquam, & aërem: Anaxagoras verò, infinitatem similium partium. Hi igitur omnes talem causam perstrinxerunt: & ad hæc quicunque aërem, aut ignem, aut aquam, aut igne quidem densius, aëre verò tenuius. Etenim tale quidam dixerunt, primum elementum esse. Hi igitur hanc attigerunt causam solam. Alii verò quidam vnde principium motus, quicunque scilicet amicitiam & con- E tentionem, intellectum, aut amorem principium faciunt. Ipsum verò quod quid erat esse, & substantiam, clarè quidem nullus assignauit: maximè verò dicunt, qui species ponunt: nec enim vt materiam sensibilibus species, & ea quæ in speciebus sunt, neque tanquam illinc principium motus fieret, putant. Immobilitatis enim causam, & quietis, magis eis esse aiunt: sed quod quid erat esse vnicuique cæterorum species attribuunt: speciebus autem, ipsum vnum.

A οὐ γὰρ εὐλόγως οὕτως. νῦν μὲν γὰρ ἐκ τῆς ὕλης πολλὰ ποιοῦσιν, τὸ δ' εἶδος ἅπαξ γεννᾷ μόνον. φαίνεται δ' ἐκ μιᾶς ὕλης μία τράπεζα· ὁ δὲ τὸ εἶδος ἐπιφέρων, ἓν ὄν, πολλὰς ποιεῖ. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ μιᾶς πληροῦται ὀχείας, τὸ δ' ἄρρεν πολλὰ πληροῖ. καίτοι ταῦτα μιμήματα τῶν ἀρχῶν ἐκείνων ἐστί· Πλάτων μὲν οὖν περὶ ζητουμένων οὕτως B διώρισε· φανερὸν δ' ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι δυοῖν αἰτίαιν ἐστὶ μόνον κεχρημένος, τῇ τε τοῦ τί ἐστι, καὶ τῇ κατὰ τὴν ὕλην. τὰ γὰρ εἴδη τοῦ τί ἐστιν, αἴτια τοῖς ἄλλοις, *τοῖς δ' εἴδεσι τὸ ἕν, καὶ τίς ἡ ὕλη ἡ ὑποκειμένη, *καθ' ἧς τὰ εἴδη, τὰ μὲν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν, τὸ δ' ἓν, ἐν τοῖς εἴδεσι λέγεται. ὅτι αὕτη δυάς ἐστι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ἔτι δὲ τὴν τοῦ εὖ καὶ τοῦ κακῶς αἰτίαν, τοῖς στοιχείοις ἀπέδωκεν ἑκατέροις ἑκατέραν. ὅπερ μᾶλλόν φαμεν καὶ τῶν προτέρων ἐπιζητῆσαί τινας φιλοσόφους, οἷον Ἐμπεδοκλέα C καὶ Ἀναξαγόραν. συντόμως μὲν οὖν καὶ κεφαλαιωδῶς ἐπεληλύθαμεν τίνες τε καὶ πῶς τυγχάνουσιν εἰρηκότες, περί τε τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἀληθείας. ὅμως δὲ τοσοῦτόν γ' ἔχομεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι τῶν λεγόντων περὶ ἀρχῆς καὶ αἰτίας, οὐθεὶς ἔξω τῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως ἡμῖν διωρισμένων εἴρηκεν, ἀλλὰ πάντες ἀμυδρῶς μέν, ἐκείνων δέ πως φαίνονται θιγγάνοντες. οἱ μὲν γὰρ ὡς ὕλην τὴν ἀρχὴν λέγουσιν, ἄν τε μίαν, ἄν τε πλείους ὑποθῶσι, καὶ ἐάν τε σῶμα, ἐάν τε ἀσώματον τιθῶσιν. οἷον Πλάτων μὲν τὸ μέγα καὶ D τὸ μικρὸν λέγων· οἱ δ' Ἰταλικοί, τὸ ἄπειρον· Ἐμπεδοκλῆς δέ, πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα· Ἀναξαγόρας δέ, τὴν τῶν ὁμοιομερῶν ἀπειρίαν. οὗτοί τε δὴ πάντες τῆς τοιαύτης αἰτίας ἡμμένοι εἰσί, καὶ ἔτι ὅσοι ἀέρα, ἢ πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ πυρὸς μὲν πυκνότερον, ἀέρος δὲ λεπτότερον. καὶ γὰρ τοιοῦτόν τινες εἰρήκασιν εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον. οὗτοι μὲν οὖν ταύτης τῆς αἰτίας ἥψαντο μόνον· ἕτεροι δέ τινες, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ὅ- E σοι φιλίαν καὶ νεῖκος, ἢ νοῦν, ἢ ἔρωτα ποιοῦσιν ἀρχήν. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν, σαφῶς μὲν οὐδεὶς ἀποδέδωκε· μάλιστα δ' οἱ τὰ εἴδη .·. καὶ τὰ ἐν τοῖς εἴδεσι] τιθέντες λέγουσιν. οὔτε γὰρ ὡς ὕλην τοῖς αἰσθητοῖς τὰ εἴδη, καὶ τὰ ἐν τοῖς εἴδεσιν, οὔθ' ὡς ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως γινομένην ὑπολαμβάνουσιν. ἀκινησίας γὰρ αἴτια μᾶλλον, καὶ τοῦ ἐν ἠρεμίᾳ εἶναί φασιν· ἀλλὰ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ τῶν ἄλλων τὰ εἴδη παρέχονται, τοῖς δ' εἴδεσι, τὸ ἕν.

γρ. τοῖς δ' εἴδεσι nō rectè. vide Alex.
κ. καθ' ἧς μὲν τὰ εἴδη τὰ ἐστιν. ait Alex.

τὸ δ' οὗ ἕνεκα αἱ πράξεις καὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ αἱ κινήσεις, τρόπον μέν τινα λέγουσιν αἴτιον, οὕτω δὲ οὐ λέγουσιν, οὐδ' ὅνπερ πέφυκεν. οἱ μὲν γὰρ νοῦν λέγοντες ἢ φιλίαν, ὡς ἀγαθὸν μὲν ταύτας τὰς αἰτίας τιθέασιν· οὐ μὴν ὡς ἕνεκά γε τούτων ἢ ὂν, ἢ γινόμενόν τι τῶν ὄντων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τούτων, τὰς κινήσεις εἶναι τούτων λέγουσιν. ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ τὸ ἓν, ἢ τὸ ὂν φάσκοντες εἶναι τὴν τοιαύτην φύσιν, τῆς μὲν οὐσίας αἴτιόν φασιν εἶναι, οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκα, ἢ εἶναι ἢ γίνεσθαι. B ὥστε λέγειν τε καὶ μὴ λέγειν πως συμβαίνει αὐτοῖς τἀγαθὸν τοιοῦτον αἴτιον. οὐ γὰρ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς λέγουσιν. ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώρισται περὶ τῶν αἰτίων, καὶ πόσα, καὶ ποῖα, μαρτυρεῖν ἐοίκασιν ἡμῖν καὶ οὗτοι πάντες, οὐ δυνάμενοι θιγεῖν ἄλλης αἰτίας. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ζητητέαι αἱ ἀρχαὶ, ἢ οὕτως ἅπασαι, ἢ τινα τρόπον τούτων, δῆλον. πῶς δὲ τούτων ἕκαστος εἴρηκε, καὶ πῶς ἔχει περὶ τῶν ἀρχῶν, τὰς C ἐνδεχομένας ἀπορίας, μετὰ τοῦτο διέλθωμεν περὶ αὐτῶν.

A Ipſum verò, cuius gratia actiones, mutationes, & motus, quodammodo quidem dicunt cauſam, non autem ita dicunt, vt aptum eſſe natum eſt. Qui enim intellectum, aut amicitiam dicunt, tanquam bonum quoddam hæc ponunt, non tamen tanquam horum cauſa, quicquam exiſtentium, aut ſit, aut fiat, ſed tanquam ex his motus eorum eſſent, ita dicunt. Similiter & qui vnum vel ens eſſe hanc naturam aiunt, ſubſtantiæ quidem cauſam eſſe dicunt, non tamen huius cauſa, aut eſſe, aut fieri. Quare contingit eis quodam modo dicere & negare, bonum eſſe tale. Non enim ſimpliciter, ſed ſecundùm accidens dicunt. Quòd igitur de cauſis, & quot, & quales ſint, recte determinatum ſit, teſtari nobis etiam iſti omnes videntur, cùm non poſſint aliam attingere cauſam: & ad hæc quòd principia, aut ita omnia, aut horum aliquo modo quærenda ſint, patet. Quo verò pacto horum quiſque dixerit, & quomodo de principiis ſe res habet, dubitationes, quæ contingere poſſunt de his ipſis, deinceps percurramus.

Sic leg. cum interprete, vulgò λέγουσι, & τ. antiquo errore. γρ. ἐκ δὲ τ. σ.μ. αἰ.τ. διώτι, μ. τ.τ. ἐπ. κ. π.τ.ρ.τ. & ita Argyrop. aliíq; interpp. Inclusa his notis ∵] expuncta ſunt ab omnibus interpr. quæ tamen in vet. cod. reperiũtur.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ζ'.

Παλαιῶν ἔλεγχος περὶ τῶν ἀρχῶν.

ΟΣΟΙ μὲν οὖν ἕν τε τὸ πᾶν καὶ μίαν εἶναι τινα φύσιν ὡς ὕλην τιθέασι, καὶ ταύτην σωματικὴν καὶ μέγεθος ἔχουσαν, δῆλον ὅτι πολλαχῶς ἁμαρτάνουσι. τῶν γὰρ σωμάτων τὰ στοιχεῖα τιθέασι μόνον, τῶν δὲ ἀσωμάτων οὔ, ὄντων καὶ ἀσωμάτων. καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐπιχειροῦντες τὰς αἰτίας * λέγειν, καὶ περὶ πάντων φυσιολογοῦντες, τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον ἀναιροῦσιν. * ἔτι δὲ τὸ τὴν οὐσίαν μηδενὸς αἰτίαν τιθέναι, μηδὲ τὸ τί ἐστι. καὶ πρὸς τούτοις, τὸ ῥᾳδίως τῶν ἁπλῶν σωμάτων εἶναι ἀρχὴν ὁτιοῦν (πλὴν γῆς) ∵ μὴ δοξάζοντες, E ἐκ στοιχείων ἢ μεταβολὴν,] οὐκ ἐπισκεψάμενοι τὴν ἐξ ἀλλήλων γένεσιν πῶς ποιοῦνται. λέγω δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν καὶ ἀέρα. τὰ μὲν γὰρ συγκρίσει, τὰ δὲ διακρίσει ἐξ ἀλλήλων γίνεται. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ πρότερον εἶναι καὶ ὕστερον, * διαφέρει πλεῖστον. τῇ μὲν γὰρ ἂν δόξειε στοιχειωδέστατον εἶναι πάντων * ἐξ οὗ γίνεται συγκρίσει πρώτου. τοιοῦτον δὲ τὸ μικρομερέστατον καὶ λεπτότατον ἂν εἴη τῶν σωμάτων. διόπερ ὅσοι πῦρ ἀρχὴν τιθέασι, μάλιστα ὁμολογουμένως ἂν τῷ λόγῳ τούτῳ λέγοιεν.

∴ Sic leg. cum melioribus interpp. vulgò iã olim, διαφέρει πλεῖ. τῶ μ. ἀ γ. malè. γρ. ἐξ οὗ γίγ. & ita quidam interpr.

CAPVT VII.

Placita veterum de principiis refellit.

QVicunque igitur vniuerſum vnum, & vnam quandam eſſe naturam, vt materiam ponunt, & hanc corporalem, & magnitudinem habentem, D patet quòd multipliciter errant. Corporum enim elementa ſolùm ponunt, incorporeorum verò minimè, cùm etiam incorporea ſint. Cumque de generatione & corruptione cauſas dicere conarentur, & de natura omnium rationes reddere, motus cauſam perimunt. Item ſubſtantiam nullius cauſam ponendo, nec ipſum quid eſt, & ad hæc facilè ſimplicium corporum quodcunque principium eſſe (terra excepta) non conſiderantes, mutuam inter ea generationem quoquo modo ponunt. Dico autem ignem, terram, aquam, & aërem. Quædam enim coniunctione, quædam verò diſiunctione inuicem fiunt. Hoc verò ad hoc vt prius & poſterius ſit, multum differt. Id etenim apparere poſſit maximè omnium elementale, ex quo primo coniunctione fiunt. Tale verò illud fuerit profectò, quod partium minutiſſimarum, ſubtiliſſimumque corporum ſit. Quicunque ignem principium ſtatuunt, maximè conuenienter huic rationi dicent.

Tale autem cæterorum quod quisque fatetur elementum corporum esse. Quare nemo posteriorum, qui vnum ponebant, terram elementum existimauerat, scilicet propter partium magnitudinem. Trium verò quodcunque elementorum habuit authorem aliquem: quidam enim ignem, quidam aquam, quidam aërem, hoc aiunt esse. At cur non dicunt & terram, vt multi hominum? omnia etenim terram esse dicunt. Hesiodus quoque primam corporum terram ait esse, tam vulgarem & publicam accidit hanc opinionem esse. Secundùm hanc itaque rationem, si quis aut quicquam horum excepto igne, dicat aut aëre quidem densius, aqua verò tenuius hoc ponat, non rectè profectò inquiet. Quòd si id generatione posterius, natura prius sit, quòd verò digestum & coniunctum generatione posterius sit, contrarium his esset vtique: aqua quidem aëre prior, terra verò hac ipsa aqua. De his igitur, qui vnam (qualem diximus) causam ponunt, hæc dicta sint. Id ipsum autem, & si quis hæc plura ponit, vt Empedocles quatuor corpora ait esse materiam: & huic enim partim eadem, partim propria necesse est accidere. Nam & quòd ex inuicem fiunt, videmus, tanquam non semper igne & terra manente eodem corpore. Dictum autem de eis in De naturalibus est, déque causa mouentium: vnum, an duo ponenda sint, neque rectè, neque irrationabiliter omnino arbitrandum est dictum fuisse. Et simpliciter alterationem auferant necesse est, qui ita dicunt. Non enim ex calido frigidum, nec ex frigido calidum erit. quidnam enim ipsa contraria patiantur, & quænam vna natura sit, quæ ignis & aqua fiat? quod ille minimè inquit. Anaxagoram verò si quis putat duo dicere elementa, maximè secundùm rationem arbitrabitur, quam ille quidem ipse non digessit: necessariò tamen sequeretur eos qui eam inferrent: quando quidem aliter absurdum sit dicere à principio omnia mista esse, tum quoniam accidit immista oportere antea esse, tum quoniam non est natura aptum quodcunque cuicunque misceri. Et ad hæc quoniam passiones & accidentia separarentur à substantiis: eorundem enim est mistio, & separatio. Si quis tamen sequatur digerens vnà cùm eo, quod dicere vult, fortassis videatur quædam noua dicere. Quando enim nil erat separatum, patet quòd nil erat verè de illa substantia dicendum: Dico autem quòd neque album, neque nigrum, aut fuscum, aut aliuin colorem,

A ποιοῦσι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ὁμολογεῖ τὸ στοιχεῖον εἶναι, τὸ τῶν σωμάτων. οὐδεὶς γοῦν τῶν ὕστερον ἠξίωσε καὶ ἓν λεγόντων γῆν εἶναι στοιχεῖον, δηλονότι διὰ τὴν μεγαλομέρειαν. τῶν δὲ τριῶν ἕκαστον στοιχείων, εἴληφε κριτήν τινα. οἱ μὲν γὰρ πῦρ, οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δ' ἀέρα τοῦτ' εἶναί φασι. καίτοι διὰ τί ποτ' οὐ καὶ τὴν γῆν λέγουσιν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων; πάντα γὰρ εἶναί φασι τὴν γῆν. φησὶ δὲ καὶ Ἡσίοδος τὴν γῆν πρώτην γενέσθαι τῶν σωμάτων·
B οὕτως ἀρχαίαν καὶ δημοτικὴν συμβέβηκεν εἶναι τὴν ὑπόληψιν. κατὰ μὲν οὖν τοῦτον τὸν λόγον, οὔτ' εἴ τις τούτων τι λέγει πλὴν πυρός, οὔτ' εἴ τις ἀέρος μὲν πυκνότερον τοῦτο τίθησιν, ὕδατος δὲ λεπτότερον, οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοι. εἰ δ' ἐστὶ τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει πρότερον, τὸ δὲ συμπεπεμμένον καὶ συγκεκριμένον ὕστερον τῇ γενέσει, τοὐναντίον ἂν εἴη τούτων, ὕδωρ μὲν ἀέ-
C ρος πρότερον, γῆ δὲ ὕδατος. περὶ μὲν οὖν τῶν μίαν τιθεμένων αἰτίαν οἵαν εἴπομεν, ἔστω ταῦτ' εἰρημένα. τὸ δ' αὐτό, κἂν εἴ τις ταῦτα πλείω τίθησιν, οἷον Ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησιν εἶναι σώματα, τὴν ὕλην. καὶ γὰρ τούτῳ τὰ μὲν ταὐτά, τὰ δ' ἴδια συμβαίνειν ἀνάγκη. γιγνόμενά τε γὰρ ἐξ ἀλλήλων ὁρῶμεν, ὡς οὐκ ἀεὶ διαμένοντος πυρὸς καὶ γῆς τοῦ αὐτοῦ σώματος. εἴρηται δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ φύσεως * περὶ αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς τῶν κινουμένων αἰτίας, πότερον ἓν ἢ δύο θετέον· ὃ οὔτε ὀρθῶς * οὔτε ἀλόγως οἰητέον εἰρῆσθαι παντελῶς. ὅλως τε ἀλ-
D λοίωσιν ἀναιρεῖσθαι ἀνάγκη τοῖς οὕτω λέγουσιν. οὐ γὰρ ἐκ θερμοῦ ψυχρόν, οὐδὲ ἐκ ψυχροῦ θερμὸν ἔσται. τί γὰρ αὐτὰ ἂν πάσχοι τἀναντία, καὶ τίς εἴη ἂν μία φύσις ἡ γινομένη πῦρ, καὶ ὕδωρ, ὃ ἐκεῖνος οὔ φησιν. Ἀναξαγόραν δ' εἴ τις ὑπολάβοι δύο λέγειν στοιχεῖα, μάλιστ' ἂν ὑπολάβοι κατὰ λόγον, ὃν ἐκεῖνος αὐτὸς μὲν οὐ διήρθρωκεν, ἠκολούθησε μέντ' ἂν ἐξ ἀνάγκης τοῖς * λέγουσιν αὐτόν. ἀτόπου γὰρ ὄντος καὶ ἄλλως τοῦ φάσκειν μεμῖχθαι τὴν ἀρχὴν πάν-
B τα, καὶ διὰ τὸ συμβαίνειν ἄμικτα δεῖν προϋπάρχειν, καὶ διὰ τὸ μὴ πεφυκέναι τῷ τυχόντι μίγνυσθαι τὸ τυχόν. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τὰ πάθη καὶ τὰ συμβεβηκότα χωρίζοιτ' ἂν τῶν οὐσιῶν, (τῶν γὰρ αὐτῶν μῖξίς ἐστι καὶ χωρισμός,) ὅμως εἴ τις ἀκολουθήσειε συνδιαρθρῶν ἃ βούλεται λέγειν, ἴσως ἂν φανείη καινοπρεπεστέρως λέγων. ὅτε γὰρ οὐθὲν ἦν ἀποκεκριμένον, δῆλον ὡς οὐδὲν ἦν ἀληθὲς εἰπεῖν κατὰ τῆς οὐσίας * ἐκείνης. λέγω δ' ὅτι οὔτε λευκόν, οὔτε μέλαν, ἢ φαιόν, ἢ ἄλλο χρῶ-

γρ. τ αὐτῶν ἢ τ τ. κ. αἰ. π. ἓν ἢ δ. θετέον. οὔτε ὀρ. & ita quidā interp.

γρ. οὔτ' ἀλόγως. & ita non pauci interpr.

χ. ἐπιγονοῖ

vulg. ἐκείνοις.

μα, ἀλλ' ἀχρώματον ἦν ἐξ ἀνάγκης. εἶχε γὰρ ἄν τι τούτων τῶν χρωμάτων. ὁμοίως δὲ καὶ * ἄχυμον τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ. οὐδὲ ἄλλο τῶν ὁμοίων οὐθέν. οὔτε γὰρ ποιόν τι οἷόν τε αὐτὸ εἶναι, οὔτε ποσὸν, οὔτε τί. τῶν γὰρ ἐν μέρει τι λεγομένων εἰδῶν ὑπῆρχεν ἂν αὐτῷ. τοῦτο δὲ ἀδύνατον μεμιγμένων γε πάντων· ἤδη γὰρ ἂν ἀπεκέκριτο. φησὶ δ' εἶναι μεμιγμένα πάντα, πλὴν τοῦ νοῦ. τοῦτον δ' ἀμιγῆ μόνον καὶ καθαρόν. ἐκ δὴ τούτων συμβαίνει λέγειν αὐτῷ τὰς ἀρχὰς, τό, τε ἓν (τοῦτο γὰρ ἁπλοῦν καὶ ἀμιγὲς) καὶ θάτερον καθάπερ ὄν, οἷον τίθεμεν τὸ ἀόριστον πρὶν ὁρισθῆναι καὶ μετασχεῖν εἴδους τινός. ὥστε λέγεται μὲν οὔτε ὀρθῶς, οὔτε σαφῶς· βούλεται μέντοι τι παραπλήσιον τοῖς τε ὕστερον λέγουσι καὶ τοῖς νῦν φαινομένοις μᾶλλον. ἀλλὰ γὰρ οὗτοι μὲν τοῖς περὶ γένεσιν λόγοις, καὶ φθορὰν καὶ κίνησιν, οἰκεῖοι τυγχάνουσι μόνον. σχεδὸν γὰρ περί τε τῆς τοιαύτης οὐσίας, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς αἰτίας ζητοῦσι μόνον. ὅσοι δὲ περὶ μὲν ἁπάντων τῶν ὄντων ποιοῦσι τὴν θεωρίαν, τῶν δ' ὄντων τὰ μὲν αἰσθητὰ, τὰ δ' οὐκ αἰσθητὰ τιθέασι, δῆλον ὡς περὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ποιοῦνται τὴν ἐπίσκεψιν. διὸ μᾶλλον ἄν τις ἐνδιατρίψειε περὶ αὐτῶν, τί καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγουσιν εἰς τὴν τῶν νῦν ἡμῖν προκειμένων σκέψιν. οἱ μὲν οὖν καλούμενοι Πυθαγόρειοι, ταῖς μὲν ἀρχαῖς καὶ τοῖς στοιχείοις ἐκτοπωτέρως χρῶνται τῶν φυσιολόγων. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι παρέλαβον αὐτὰς οὐκ ἐξ αἰσθητῶν. τὰ γὰρ μαθηματικὰ τῶν ὄντων, ἄνευ κινήσεώς ἐστιν, ἔξω τῶν περὶ τὴν ἀστρολογίαν. διαλέγονται μέντοι καὶ πραγματεύονται περὶ φύσεως πάντα. γεννῶσί τε γὰρ τὸν οὐρανὸν καὶ περὶ τὰ τούτου μέρη, καὶ πάθη καὶ τὰ ἔργα, διατηροῦσι τὸ συμβαῖνον· καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰ αἴτια εἰς ταῦτα καταναλίσκουσιν, ὡς ὁμολογοῦντες τοῖς ἄλλοις φυσιολόγοις, ὅτι τό γε ὂν τοῦτ' ἐστιν, ὅσον αἰσθητόν ἐστι, καὶ περιείληφεν ὁ καλούμενος οὐρανός. τὰς δ' αἰτίας καὶ τὰς ἀρχὰς, ὥσπερ εἴπομεν, ἱκανὰς (ὡς λέγουσι) καὶ ἐπαναβῆναι καὶ ἐπὶ τὰ ἀνωτέρω τῶν ὄντων, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς περὶ φύσεως λόγοις ἁρμοττούσας. ἐκ τίνος μέντοι τρόπου κίνησις ἔσται, πέρατος καὶ ἀπείρου μόνον ὑποκειμένων, καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου, οὐθὲν λέγουσιν. ἢ πῶς δυνατὸν ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς γένεσιν εἶναι καὶ φθορὰν, ἢ τὰ τῶν φερομένων ἔργα κατὰ τὸν οὐρανόν; ἔτι δὲ εἴτε δοίη τις αὐτοῖς ἐκ τούτων εἶναι μέγεθος, εἴτε δειχθείη τοῦτο, ὅμως τίνα τρόπον ἔσται τὰ μὲν κοῦφα, τὰ δὲ βάρος ἔχοντα τῶν σωμάτων; ἐξ ὧν γὰρ ὑποτίθενται καὶ λέγου-

Interpr. ἄχυμον, τῷ δ' αὐτῷ λ. & ita legendum.

γρ. καὶ ὅπ.

A sed quod colore vacans necessario esset. Alioqui namque aliquem horum colorum haberet. Similiter etiam sine sapore. Eadem ratione nec aliud quicquam similium. Nec enim quale quid possibile est illud esse, neque quantum, neque quid. Specierum enim, quæ in parte dicuntur, aliquæ ei sanè inessent. Hoc vero impossibile, si mista sint omnia. Essent enim iam separata. Ait autem omnia esse mista, intellectu excepto: hunc verò solum, impermistum, & purum. Ex his verò accidit principia dicere,
B & ipsum vnum, (hoc enim simplex, & impermistum,) & alterum tanquam ens, quare indeterminatum ponimus antequam determinetur, & aliqua participet specie. Quare dicitur quidem, neque rectè, neque clarè: vult autem simile quiddam & iis quæ posteriùs dicunt, & iis quæ nunc magis apparent. Verum hæ quidem illarum, quæ circa generationem & corruptionem, & motum, sunt rationum, propriæ sunt solùm. Ferè enim de tali substantia, & principia & causas inuestigant solùm. Quicunque verò de cunctis qui-
C dem entibus speculantur, entium autem quædam sensibilia, quædam non sensibilia ponunt, manifestum est, quòd de vtrisque generibus perscrutantur. Quare magis immoretur quispiam, de iis quid bene quidve non bene dicant, ad eorum quæ nobis proposita sunt, inquisitionem. Qui itaque Pythagorici appellantur, principiis quidem & elementis alieniori modo, quàm physiologi, vtuntur. Causa verò est, quoniam ea non ex sensibilibus acceperunt. Entium enim quæ mathematica sunt, sine motu sunt, præter illa quæ circa astrolo-
D giam sunt. Disputant tamen, & tractant omnia de natura. Etenim generant cælum: & circa eius passiones, partes, & opera, obseruant quod sequitur, & principia, & causas in eis consumunt, tanquam cæteris physicis conuenientes, quòd illud est ens, [quodque est,] quodcunque sensibile est, & quod continet id quod vocatur cælum. Causas verò, & principia, sicut diximus, sufficientia, (vt dicunt,) etiam vsque ad supe-
E riora entium transcendere, & magis quàm de natura, rationibus conuenientia. Ex quo verò modo motus erit, finito & infinito, & pari & impari solùm suppositis, nihil aiunt. Aut quomodo possibile est, sine motu & mutatione generationem & corruptionem esse, aut actiones eorum quæ in cælo feruntur? Item siue quis eis concedat ex his magnitudinem esse, siue monstretur hoc, quomodo tamen quædam corporum leuia, quædam grauitatem habentia erunt? è quibus

A è quibus enim ſupponunt, & aiunt, nil magis quàm de mathematicis corporibus aut de ſenſibilibus dicunt. Quare de igne, aut terra, aut de huiuſmodi cæteris corporibus nihil dixerunt, tanquam nil de ſenſibilibus proprium dicentes. Item, quomodo paſſiones quidem numeri, & ipſum numerum, putandum cauſas eorum eſſe, quæ ſunt à principio, ac de nouo in cælo fiunt, numerum verò alium præter hunc numerum, ex quo mundus conſtat, nullum eſſe? B Cùm enim in hac quidem parte opinio eis, & tempus ſit, paululum verò deſurſum & deorſum iniuria, & diſiunctio, aut miſtio, probationem autem afferant, quòd horum quidem vnumquodque numerus eſt, contingit autem in hunc locum multitudinem iam conſtitutarum magnitudinum eſſe, eo quòd paſſiones ſequuntur ſingula loca: vtrùm iſte eſt idem numerus, qui in cœlo, quem oportet accipere, quòd horum vnumquodque eſt? an præter iſtum, alter? Plato etenim alium eſſe ait. At ille quoque numeros putat, & illa eſſe, & C horum cauſas: ſed intelligibiles quidem cauſas, hos verò ſenſibiles. De Pythagoricis itaque, prætermittamus modò: ſufficit enim in tantum eos attigiſſe. Qui verò ponunt ideas, primùm quidem, cùm quærerent horum exiſtentium cauſas habere, cætera æqualia his numero attulerunt. Velut ſi quis numerare volens, cùm quidem pauciora exiſtant, arbitretur non poſſe, plura verò ea faciat, & ita numeret. Ferè etenim ſpecies æquales, aut non pauciores iis ſunt, D ex quibus, dum de eis cauſas quærerent, ad illas proceſſerunt. Nam ſecundùm vnumquodque æquiuocum quid eſt, & præter ſubſtantias, cæterorum quoque in multis eſt vnum, & in his, & in ſempiternis. Item, quibus modis oſtenditur, quòd ſpecies ſunt, ſecundùm nullum eorum apparet. E quibuſdam namque non eſt neceſſe fieri ſyllogiſmum: è quibuſdam verò, etiam quorum non putamus, horum ſpecies fiunt. Secundum namque rationes, quæ ex ſcientiis, ſpecies E erunt omnium, quorum ſcientiæ ſunt: ſecundum verò vnum in multis, & negationum. At ſecundum quod intelligitur quippiam, eo corrupto, etiam corruptibilium: ſi quidem quicquam eſt horum phantaſma. Inſuper rationum quæ magis certæ ſunt, quædam quidem eorum quæ ad aliquid ſunt, ideas faciunt, quorum non dicimus eſſe per ſe genus: quædam verò, tertium hominem dicunt. Et ſimpliciter hæ de ſpeciebus rationes illa perimunt, quæ magis eſſe quàm ipſas ideas eſſe, volunt qui dicunt ſpecies.

A ἐξ ὧν γὰρ ὑποτίθενται καὶ λέγουσιν, * οὐθὲν μᾶλλον περὶ τῶν μαθηματικῶν λέγουσι σωμάτων, ἢ περὶ τῶν αἰσθητῶν. διὸ περὶ πυρὸς ἢ γῆς, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων σωμάτων, οὐδ' ὁτιοῦν εἰρήκασιν, ἅτε οὐθὲν περὶ τῶν αἰσθητῶν οἶμαι λέγοντες ἴδιον. ἔτι δὲ πῶς δεῖ λαβεῖν, αἴτια μὲν εἶναι τὰ τοῦ ἀριθμοῦ πάθη, καὶ τὸν ἀριθμὸν, τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ὄντων καὶ γιγνομένων, καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν, ἀριθμὸν δὲ ἄλλον μηδένα B εἶναι παρὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξ οὗ συνέστηκεν ὁ κόσμος; ὅταν γὰρ ἐν τῳδὶ μὲν τῷ μέρει δόξα καὶ καιρὸς αὐτοῖς ᾖ, μικρὸν δὲ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν * ἀδικία, καὶ διάκρισις ἢ μίξις, * ἀπόδειξιν δὲ λέγωσιν, ὅτι τούτων μὲν ἓν ἕκαστον ἀριθμός ἐστι, συμβαίνει δὲ κατὰ τὸν * τόπον τοῦτον ἤδη πλῆθος εἶναι τῶν συνισταμένων μεγεθῶν, διὰ τὸ τὰ πάθη ταῦτα ἀκολουθεῖν τοῖς τόποις ἑκάστοις· πότερον οὗτος ὁ αὐτός ἐστιν ἀριθμὸς ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὃν δεῖ λαβεῖν, ὅτι τούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἢ παρὰ τοῦτον ἄλλος; ὁ C μὲν γὰρ Πλάτων, ἕτερον εἶναί φησι· καίτοι κἀκεῖνος ἀριθμοὺς οἴεται καὶ ταῦτα εἶναι καὶ τὰς τούτων αἰτίας, ἀλλὰ τοὺς μὲν νοητοὺς αἰτίους, τούτους δὲ αἰσθητούς. περὶ μὲν οὖν τῶν Πυθαγορείων ἀφείσθω τὰ νῦν· ἱκανὸν γὰρ αὐτῶν ἅψασθαι τοσοῦτον. οἱ δὲ τὰς ἰδέας * αἰτίας τιθέμενοι, πρῶτον μὲν ζητοῦντες τωνδὶ τῶν ὄντων λαβεῖν τὰς αἰτίας, ἕτερα τούτοις ἴσα τὸν ἀριθμὸν * ἐκόμισαν· ὥσπερ εἴ τις ἀριθμῆσαι βουλόμενος, ἐλαττόνων μὲν ὄντων, οἴοιτο μὴ δυνήσε- D σθαι, πλείω δὲ ποιήσας ἀριθμοίη. σχεδὸν γὰρ ἴσα ἢ οὐκ ἐλάττω τὰ εἴδη ἐστὶ τούτων, περὶ ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας, ἐκ τούτων ἐπ' ἐκεῖνα προῆλθον. καθ' ἕκαστον γὰρ ὁμώνυμόν τι ἐστι, καὶ παρὰ τὰς οὐσίας τῶν τε ἄλλων ἐστὶν ἓν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις. ἔτι δὲ καὶ καθ' οὓς τρόπους δείκνυται ὅτι ἐστὶ τὰ εἴδη, κατ' οὐδένα φαίνεται τούτων. ἐξ ἐνίων μὲν γὰρ οὐκ ἀνάγκη γίγνεσθαι συλλογισμόν· ἐξ E ἐνίων δὲ καὶ οὐχ ὧν οἰόμεθα, τούτων εἴδη γίγνεται. κατά τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, εἴδη ἔσται πάντων ὅσων ἐπιστῆμαι εἰσί, καὶ κατὰ τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν, καὶ τῶν ἀποφάσεων. κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι * φθαρέντων, τῶν φθαρτῶν· φάντασμα γάρ τι τούτων ἐστίν. ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστατοι τῶν λόγων, οἱ μὲν τῶν πρός τι ποιοῦσιν ἰδέας, ὧν * οὔ φασιν εἶναι γένος καθ' αὑτό· οἱ δὲ τὸν τρίτον ἄνθρωπον λέγουσιν. ὅλως τε ἀναιροῦσιν οἱ περὶ τῶν εἰδῶν λόγοι, ἃ μᾶλλον εἶναι βούλονται οἱ λέγοντες εἴδη, τοῦ τὰς ἰδέας εἶναι.

Lege cũ interp. οὐθὲν μ. περὶ τ. αἰσθη. μαθηματ. λ. σ. vel, οὐθὲν μ. ἢ περὶ τ. μ. σωμ. λέγ. περὶ τ. αἰσθ. vt B.

vide Alex.

γρ. ἀπόδειξιν δὲ λέγωσιν, Interpp. ποιῶσι.

Inf. l. 13. c. 4. & 5. Qu. ἐνόμισαν. minùs rectè. ſic Nic. l. 1. de ideis εἰ κομίσαντες τὰς δόξας ταύτας. & alibi.

γ. φθαρέντος.

γ. τοῦ τι εἶν.

γ. οὐ φασιν

A συμβαίνει γὰρ μὴ εἶναι τὴν δυάδα πρώτην, ἀλλὰ τὸν ἀριθμόν, καὶ τὸ πρός τι, τοῦ καθ' αὑτό, καὶ πάνθ' ὅσα τινὲς ἀκολουθήσαντες ταῖς περὶ τῶν εἰδῶν δόξαις, ἠναντιώθησαν ταῖς ἀρχαῖς. ἔτι δὲ κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν καθ' ἣν εἶναί φαμεν τὰς ἰδέας, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἔσται εἴδη, ἀλλὰ πολλῶν καὶ ἑτέρων. καὶ γὰρ τὸ νόημα ἓν, οὐ μόνον περὶ τὰς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ·. οὐσιῶν ἐστί· καὶ ἐπιστήμη οὐ μόνον τῆς οὐσίας εἰσίν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων· καὶ ἄλλα δὲ μυρία συμβαίνει τοιαῦτα. κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτῶν, εἰ ἔστι μεθεκτὰ εἴδη, B τῶν οὐσιῶν ἀναγκαῖον ἰδέας εἶναι μόνον. οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχονται, ἀλλὰ δεῖ ταύτῃ ἑκάστου μετέχειν, ᾗ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγονται. λέγω δ' οἷον, εἴ τι αὐτοῦ τοῦ διπλασίου μετέχει, τοῦτο καὶ ἀϊδίου μετέχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. συμβέβηκε γὰρ τῷ διπλασίῳ ἀϊδίῳ εἶναι. ὥστ' ἔσται οὐσία τὰ εἴδη. C ταῦτα δ' ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει κἀκεῖ· ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι τι παρὰ ταῦτα, τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν· καὶ εἰ μὲν ταὐτὸ εἶδος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μετεχόντων, ἔσται τι κοινόν. οὐ τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φθαρτῶν δυάδων, καὶ δυάδων τῶν πολλῶν μὲν, ἀϊδίων δέ, τὸ δυὰς εἶναι ἓν καὶ ταὐτόν, ἢ ἐπὶ ταύτης καὶ τῆς τινός. εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ εἶδος, * ὁμώνυμα ἂν εἴη, καὶ ὅμοιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις καλοίη ἄνθρωπον τόν τε Καλλίαν καὶ τὸ ξύλον, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐπιβλέψας αὐτῶν. πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἄν τις, τί ποτε συμβάλλεται τὰ εἴδη τοῖς ἀϊδίοις τῶν αἰσθητῶν, ἢ τοῖς D γιγνομένοις καὶ τοῖς φθειρομένοις. οὔτε γὰρ κινήσεως, οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς ἐστιν αἴτια αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὔτε πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐδὲν βοηθεῖ τὴν τῶν ἄλλων, (οὐδὲ γὰρ οὐσία ἐκεῖνα τούτων· ἐν τούτοις γὰρ ἂν ἦν·) οὔτε εἰς τὸ εἶναι, μὴ ἐνυπάρχοντά γε τοῖς μετέχουσιν. οὕτω μὲν γὰρ ἂν ἴσως αἴτια δόξειεν εἶναι, ὡς τὸ λευκὸν μεμιγμένον τῷ λευκῷ. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος λίαν εὐκίνητος, ὃν Ἀναξαγόρας μὲν πρῶτος, E Εὔδοξος δὲ ὕστερον, καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλεγον· ῥᾴδιον γὰρ συναγαγεῖν πολλὰ καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐκ τῶν εἰδῶν ἐστὶ τἆλλα κατ' οὐδένα τρόπον * τῶν εἰωθότων λέγεσθαι. τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα αὐτὰ εἶναι, καὶ μετέχειν αὐτῶν τἆλλα, κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφορὰς λέγειν ποιητικάς. τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; ἐνδέχεταί γε καὶ εἶναι καὶ γίγνεσθαι ὅμοιον ὁτιοῦν, καὶ μὴ εἰκαζόμενον πρὸς ἐκεῖνο·

γρ. ὁμωνυμία

Inf. l. 5. cap. 24.

Accidit enim non dualitatem esse primam, sed numerum, & quod ad aliquid, eo quod per se est: & cuncta, quæcunque cùm quidam sequerentur de ideis opiniones, aduersati principiis sunt. Item secundùm existimationem, secundùm quam esse dicimus ideas, non solùm substantiarum, sed multorum etiam aliorum species erunt. Etenim vnus conceptus non solùm de substantiis, sed de cæteris etiam est: & scientiæ non solùm substantiæ, sed etiam aliorum sunt: & cætera huiuscemodi accidunt infinita. Secundùm verò necessitatem, & opiniones de eis, si species participabiles sunt, necesse est substantiarum solùm esse ideas. Non enim secundùm accidens participatio earum est, sed eatenus oportet vniuscuiusque participem esse, quatenus dicitur non de subiecto. Dico autem, vt si quid ipso duplo participat, hoc etiam æterno participat, sed secundùm accidens: accidit enim duplo ęterno esse. Quare species, substantia erunt. Hæ autem hic & ibi substantiam significant. An quicquam erit dicere esse aliquid prǽter has, vnum in multis? Et si eadem species est idearum, & participantium, erit aliquid commune. Cur enim magis in corruptibilibus dualitatibus, & pluribus quidem, sed æternis, dualitatem esse vnum & idem sit, quàm in hac & quadam? Et si non est eadem species, æquiuocatio erit profectò, & simile, ac si quis & Calliam, & lignum hominem appellarit, quorum nullam inspicit communicationem. Potissimùm verò dubitabit aliquis, quidnam species conferant sempiternis sensibilium, aut illis quæ fiunt, & corrumpuntur. Nec enim motus, nec alicuius transmutationis eius causæ sunt. At nec ad scientiam aliorum prosunt. Nec enim horum illæ substantia sunt: in his etenim essent. Nec ad esse, cùm non insint participantibus. Ita etenim fortassis causæ putabuntur esse, vt album mistum albo. Sed ista ratio facilè redargui potest, quam Anaxagoras priùs, Eudoxus verò posteriùs, & quidam alii dixerunt. Facile enim est, multa & impossibilia ad hanc opinionem congerere. At nec ex speciebus cætera sunt, secundùm vllum illorum modorum qui dici solent. Dicere verò exemplaria eas esse, & cæte- [illegible], vaniloquia & metaphoras poëticas dicere est. Quid enim est, quod agit, ad ideas inspiciens? Possibile enim est & esse, & fieri quodcunque simile, etiam non ad illius imaginem.

Quare & existente Socrate, & non existente, fiet vtique qualis Socrates est, similiter autem etiam si Socrates sempiternus esset. At eiusdem erunt plura exemplaria: ergo etiam species: veluti hominis, animal, & bipes, simul autem & idealis homo. Item non solùm sensibilium exemplaria species erunt; verùm etiam ipsarum, (vtputa genus, tanquam genus,) specierum. Quare idem erit exemplar, & imago. Item, videri possit impossibile esse separatam substantiam, & cuius est substantia. Quare quomodo ideæ, cùm rerum substantiæ sint, separatæ fuerint? In Phædone ita dicitur, quòd tum ipsius esse tum ipsius fieri species causæ sunt: quanquam speciebus existentibus, non tamen participantia fiunt, si non sit, quod moueat. At multa alia fiunt velut domus, aut annulus, quorum non dicimus esse species. Quare patet posse contingere cætera quoque & esse, & fieri, etiam propter tales causas, quales eorum quæ nunc dicta sunt. Item, si species numeri sunt, quomodo erunt causæ? vtrùm quoniam ipsa entia, sunt diuersi numeri? vtputa hic quidem numerus homo, hic verò Socrates, hic autem Callias? Cur igitur illi his causæ sunt? Etenim si hi quidem æterni, hi verò non, nihil differt. Quòd si quoniam proportiones numerorum hæc, aut consonantia, patet, quòd vnum quiddam erit, quorum proportiones sunt. Si igitur hoc materia est, manifestum est, quòd ipsi etiam numeri proportiones cuiusquam alterius ad alterum erunt. Dico autem, vt si Callias proportio est, in numeris ignis, terræ, aquæ, & aëris, & ipse homo aliquorum aliorum subiectorum erit: & idea numerus, ac etiam ipse idealis homo, siue aliquis numerus sit, siue non, erit tamen proportio in numeris aliquorum, & non numerus: & propterea nullus erit numerus. Item, è multis numeris, vnus numerus fit: ex speciebus verò, quomodo species vna? quòd si nec ex his, sed ex numerabilibus, vt ex decem millibus, quomodo se habent vnitates? Siue enim eiusdem speciei sunt, multa inconuenientia sequentur: siue non eiusdem speciei, nec eædem inuicem, nec cæteræ omnes omnibus, in quo differunt, cùm impassibiles sint? Hæc enim nec rationabilia sunt, nec intellectioni consentanea. Item necesse est aliud quiddam numeri genus ponere, circa quod arithmetica, & omnia quæ media dicuntur à quibusdam: quæ quomodo, aut ex quibus principiis sunt, aut cur ista sunt, quæ media illorum & horum erunt? Item, vnitates, quæ in dualitate sunt, vtraque ex aliqua priore dualitate. At hoc impossibile est. Item, cur vnum est, numerus collectus?

A ὥστε καὶ ὄντος Σωκράτους καὶ μὴ ὄντος, γένοιτ' ἂν οἷος περ Σωκράτης. ὁμοίως δὲ δῆλον, ὅτι κἂν εἰ ἦν ὁ Σωκράτης ἀΐδιος, ἔσται τε πλείω παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ· ὥστε καὶ εἴδη· οἷον, τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ζῶον, τὸ δίπουν, ἅμα δὲ καὶ τὸ * αὐτὸ ἄνθρωπος. ἔτι οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν παραδείγματα τὰ εἴδη, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, οἷον τὸ γένος, εἰδῶν· ὥστε τὸ αὐτὸ ἔσται παράδειγμα καὶ εἰκών. ἔτι δόξειεν ἂν ἀδύνατον εἶναι χωρὶς τὴν οὐσίαν, καὶ οὗ ἡ οὐσία. ὥστε πῶς ἂν αἱ ἰδέαι οὐσίαι
B τῶν πραγμάτων οὖσαι, χωρὶς εἶεν; ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι οὕτω λέγεται, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη ἐστί. καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων, ὅμως οὐ γίγνεται τὰ μετέχοντα, ἂν μὴ ᾖ τὸ κινῆσον· καὶ πολλὰ γίγνεται ἕτερα, οἷον οἰκία, καὶ δακτύλιος, ὧν οὔ φαμεν εἴδη εἶναι. ὥστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται καὶ τἄλλα καὶ εἶναι καὶ γίγνεσθαι, καὶ διὰ τοιαύτας αἰτίας, οἵας καὶ τὰ ῥηθέντα νῦν. ἔτι εἴπερ εἰσὶν ἀριθμοὶ τὰ εἴδη, πῶς αἴτιοι ἔσονται; πότερον ὅτι ἀριθμοί εἰσι τὰ ὄντα; οἷον, ὁ μὲν ἀριθμὸς ἄνθρω-
C πος ἀριθμὸς, ὁ δὲ Σωκράτης, ὁ δὲ Καλλίας. τί οὖν ἐκεῖνοι τούτοις αἴτιοί εἰσιν; οὐδὲ γὰρ εἰ οἱ μὲν ἀΐδιοι, οἱ δὲ μὴ, οὐδὲν διοίσει. εἰ δὲ ὅτι λόγοι ἀριθμῶν τὰ ἐνταῦθα, οἷον ἡ συμφωνία, δῆλον ὅτι ἔσται ἕν γέ τι ὧν εἰσι λόγοι. εἰ δή τι τοῦθ' ἡ ὕλη, φανερὸν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ λόγοι τινὲς ἔσονται ἑτέρου πρὸς ἕτερον. λέγω δὲ, οἷον, εἰ ἔστιν ὁ Καλλίας λόγος ἐν ἀριθμοῖς πυρὸς καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἄλλων τινῶν ὑποκειμένων ἔσται·
D καὶ ἡ ἰδέα ἀριθμὸς καὶ * αὐτὸ ἄνθρωπος, εἴτε ἀριθμός τις ὢν, εἴτε μὴ, ὅμως ἔσται λόγος ἐν ἀριθμοῖς τινῶν, καὶ οὐκ ἀριθμός· καὶ οὐκ ἔσται τις διὰ ταῦτα ὁ ἀριθμός. ἔτι ἐκ πολλῶν ἀριθμῶν εἷς ἀριθμὸς γίνεται, ἐξ εἰδῶν δὲ ἓν εἶδος πῶς; εἰ δὲ μηδ' ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναρίθμων, οἷον ἐν τῇ μυριάδι, πῶς ἔχουσιν αἱ μονάδες; εἴτε γὰρ ὁμοειδεῖς, πολλὰ συμβήσεται ἄτοπα· εἴτε μὴ ὁμοει-
E δεῖς, μήτε αἱ αὐταὶ ἀλλήλαις, μήτε αἱ ἄλλαι πᾶσαι πάσαις. τίνι γὰρ διοίσουσιν ἀπαθεῖς οὖσαι; οὔτε γὰρ εὔλογα ταῦτα, οὔτε ὁμολογούμενα τῇ νοήσει. ἔτι δ' ἀναγκαῖον ἕτερόν τι γένος ἀριθμοῦ κατασκευάζειν, περὶ ὃ ἡ ἀριθμητικὴ, καὶ πάντα τὰ μεταξὺ λεγόμενα ὑπό τινων, ἃ πῶς, ἢ ἐκ τίνων ἐστὶν ἀρχῶν; ἢ διὰ τί ἔσται μεταξὺ τῶν δεῦρό τ' ἔσται καὶ αὐτῶν; ἔτι αἱ μονάδες αἱ ἐν τῇ δυάδι ἑκατέρα ἔκ τινος προτέρας δυάδος· καίτοι ἀδύνατον. ἔτι διὰ τί ἓν ὁ ἀριθμὸς συλλαμβανόμενος;

γρ. αὐτοάνθρωπος

γρ. αὐτοάνθρωπος

A ἔτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, εἴπερ εἰσὶν αἱ μονάδες διάφοροι, ἐχρῆν οὕτω λέγειν, ὥσπερ καὶ ὅσοι τὰ στοιχεῖα τέτταρα ἢ δύο λέγουσιν. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος, οὐ τὸ κοινὸν λέγει στοιχεῖον, οἷον τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῦρ καὶ γῆν, εἴτ' ἔστι τι κοινὸν τὸ σῶμα, εἴτε μή. νῦν δὲ λέγεται ὡς ὄντος τοῦ ἑνός, ὥσπερ πυρὸς ἢ ὕδατος, ὁμοιομεροῦς. εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἔσονται οὐσίαι οἱ ἀριθμοί· ἀλλὰ δῆλον, *ὅτι εἰπεῖν ἐστί τι ἓν αὐτό, καὶ τοῦτό ἐστιν ἀρχή, πλεοναχῶς λέγεται τὸ ἕν· B ἄλλως γὰρ ἀδύνατον. βουλόμενοι δὲ τὰς οὐσίας ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχάς, μήκη μὲν *τίθενται ἐκ μακροῦ καὶ βραχέος, ἔκ τινος μικροῦ καὶ μεγάλου· καὶ ἐπίπεδον ἐκ πλατέος καὶ στενοῦ. σῶμα δ' ἐκ βαθέος καὶ ταπεινοῦ. καίτοι πῶς ἕξει, ἢ τὸ ἐπίπεδον γραμμήν, ἢ τὸ στερεὸν γραμμὴν καὶ ἐπίπεδον; ἄλλο γὰρ γένος τὸ πλατὺ καὶ τὸ στενόν, καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἀριθμὸς ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς, C ὅτι τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον ἕτερον τούτων, δῆλον ὅτι οὐδ' ἄλλο οὐθὲν τῶν ἄνω ὑπάρξει τοῖς κάτω. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ γένος τὸ πλατὺ τοῦ βαθέος. ἦν γὰρ ἂν ἐπίπεδόν τι, τὸ σῶμα. ἔτι αἱ στιγμαὶ ἐκ τίνος ἐνυπάρχουσι; τούτῳ μὲν οὖν τῷ γένει καὶ διεμάχετο Πλάτων ὡς ὄντι γεωμετρικῷ δόγματι· ἀλλ' ἐκάλει ἀρχὴν γραμμῆς· τοῦτο δὲ πολλάκις ἐτίθει τὰς ἀτόμους γραμμάς· καίτοι ἀνάγκη τούτων εἶναί τι πέρας. ὥστε ἐξ οὗ λόγου γραμμή ἐστι, D καὶ στιγμή ἐστιν. ὅλως δὲ ζητούσης τῆς σοφίας περὶ τῶν φανερῶν τὸ αἴτιον, τοῦτο μὲν εἰάκαμεν· οὐθὲν γὰρ λέγομεν περὶ τῆς αἰτίας, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς· τὴν δ' οὐσίαν οἰόμενοι λέγειν αὐτῶν, ἑτέρας οὐσίας εἶναί φαμεν.

ὅπως δ' ἐκεῖναι τούτων οὐσίαι, διὰ κενῆς λέγομεν· τὸ γὰρ μετέχειν, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον εἴπομεν, οὐθέν ἐστιν. οὐδὲ δὴ ὅπερ ταῖς ἐπιστήμαις ὁρῶμεν ὂν αἴτιον. δι' ὃ καὶ πᾶς νοῦς, καὶ πᾶσα φύσις ποιεῖ. οὐδὲ ταύτης τῆς αἰτίας ἥν φαμεν εἶναι μίαν τῶν ἀρχῶν, οὐδὲν ἅπτεται E τὰ εἴδη. ἀλλὰ γέγονε τὰ μαθήματα τοῖς νῦν ἡ φιλοσοφία, φασκόντων ἄλλων χάριν αὐτὰ δεῖν πραγματεύεσθαι. ἔτι δὲ τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν, ὡς ὕλην, μαθηματικωτέραν ἄν τις ὑπολάβοι, καὶ μᾶλλον κατηγορεῖσθαι, καὶ διαφορὰν εἶναι τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὕλης, οἷον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν· ὥσπερ καὶ οἱ φυσιολόγοι φασί, καὶ μανὸν καὶ τὸ πυκνόν, πρώτας τοῦ ὑποκειμένου φάσκοντες εἶναι διαφορὰς ταύτας. ταῦτα γάρ ἐστιν ὑπεροχή τις καὶ ἔλλειψις.

Vulg. ὅτι εἰπεῖν ἐστί τι Mendosè. Quidam interp. leg. vid. εἴπερ εἰπεῖν ἔστι τι γρ. τίθεμεν

Item, ad hæc, quæ dicta sunt, si vnitates differentes sunt, oportet ita dicere, sicut quicumque quatuor aut duo dicunt elementa. Etenim horum singuli non dicunt elementum, quod commune est, vtputa corpus, sed ignem, & terram, siue commune quid sit corpus, siue non: nunc autem dicitur, ac si vnum ita esset, (vt ignis, aut aqua,) similium partium. Quod si ita sit, numeri non erunt substantiæ. Sed si ipsum vnum aliquid est, & hoc principium est, patet quòd vnum multipliciter dicitur. Aliter namque impossibile est. Volentes autem substantiam referre ad principia, longitudines quidem ex longo & breui, ponunt ex quodam paruo & magno: planum verò, ex lato & stricto: corpus autem, ex alto & humili. At quomodo aut planum habebit lineam, aut solidum lineam & planum? Aliud namque genus, latum & strictum, altum & humile. Quemadmodum igitur neque numerus est in eis, eo quòd multum & paucum ab his aliud est, ita manifestum est quòd nec aliud quicquam superiorum inferioribus inerit. At verò nec latum, genus alti est. Etenim corpus esset planum quid. Item puncta, ex quo insunt: at horum generi aduersabatur Plato tanquam existenti dogmati geometrico: sed nominabat principium lineæ, hoc verò sæpius ponebat lineas indiuisibiles. Atqui necesse est, harum aliquem esse terminum. Quare ex qua ratione linea est, punctum quoque est. Et simpliciter cùm sapientiæ sit, de manifestis causam quærere, hanc quidem prætermisimus: nihil enim de causa dicimus, vnde principium transmutationis: substantiam verò eorum dicere putantes, alias substantias esse dicimus. Quomodo verò illæ horum substantiæ, incassum dicimus. participare namque, (vt priùs diximus,) nihil est. Nec illam etiam quam scientiis esse causam videmus: propter quas omnis intellectus & omnis natura facit: nec vllam causam quam vnam de principiis esse dicimus, ipsæ species attingunt. Sed qui hac ætate sunt, iis mathemata facta sunt philosophia, quamuis dicant aliorum gratia ea oportere tractare. Item, subiectam substantiam, vt materiam magis mathematicam, quis profectò putauerit, ac magis prædicari, & differentiam substantiæ ac materiæ esse, veluti magnum & paruum, sicuti aiunt Physiologi rarum, & densum: primas subiecti dicentes has differentias esse. Hæc etenim excessus quidam & defectus sunt.

De motu autem, si hæc quidem motus erunt, patet quòd species mouebuntur. Quòd si non, vnde euenit? Tota etenim de Natura consideratio perit. Et quod facilè probare videtur, quòd omnia vnum non fit: expositione etenim non fiunt omnia vnum, sed ipsum vnum, si quis concedat omnia: nec hoc quidem, nisi quis vniuersale concedat esse genus. Hoc autem in quibusdam impossibile. Nullam autem rationem habent: nec illæ, quæ post numeros, longitudines, plana & solida sunt, nec quomodo sunt, aut futura sunt, nec si quam vim habent: hæc enim nec species possibile est esse: (non enim sunt numeri:) nec media: (mathematica enim illa sunt:) nec corruptibilia: sed rursus quartum aliud quoddam hoc genus apparet. Et simpliciter elementa quærere entium non diuidendo, cùm multipliciter dicantur, impossibile est inuenire: præsertim cùm hoc modo quærant, ex quibus elementis est. Ex quibus enim ipsum agere, aut ipsum rectum, non est accipere. quod si est, substantiarum solùm esse potest. Quare aut quærere, aut putare habere omnium existentium elementa, non est verum. Quomodo verò aliquis cunctorum elementa discet? Manifestum est enim, quòd non est possibile quicquam cum cognoscere priùs. Quemadmodum enim illum, qui geometriam discit, aliqua quidem præscire contingit, quorum verò illa scientia est, & quæ docendus est, nihil præscit, ita & in cæteris. Quare si qua cunctorum est scientia, (vt quidam aiunt,) nihil profectò is præcognoscere posset. Atqui omnis disciplina per præcognita aut omnia, aut aliqua est: & aut per demonstrationem, aut per definitiones. Ex quibus enim definitio est, illa præcognoscere oportet, ac nota esse. Similiter & quæ per inductionem. At si innata nobis est, mirum est quomodo nos fugit, optimam scientiarum habentes. Item quo pacto quis cognoscet, ex quibus est, & quomodo manifestum erit? etenim hoc habet ambiguitatem. Dubitabit enim quispiam, sicuti & de quibusdam syllabis: quidam enim syllabam sma, ex s & m, & a, aiunt esse: quidam verò alium sonum esse dicunt, & nullum ex notis. Item, quorum, sensus est, ea quomodo quis noscet sensum non habens? atqui oportet. Siquidem eadem cunctorum elementa sunt, ex quibus (sicuti compositæ voces) ex propriis sunt elementis. Quòd igitur illas, quæ in de Naturalibus dictæ sunt, causas cuncti quærere videantur, & præter illas nullam aliam dicere habeamus, ex illis quæ dicta sunt priùs, patet. Sed eas obscurè dixerunt.

A περὶ δὲ κινήσεως, εἰ μὲν ἔσται ταῦτα κίνησις, δῆλον ὅτι κινήσεται τὰ εἴδη· εἰ δὲ μή, πόθεν ἦλθεν; ὅλη γὰρ ἡ περὶ φύσεως ἀνῄρηται σκέψις, καὶ ὃ δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι, τὸ δεῖξαι ὅτι ἓν ἅπαντα οὐ γίγνεται· τῇ γὰρ ἐκθέσει οὐ γίγνεται πάντα ἕν, ἀλλ' αὐτό τι ἕν, ἂν διδῷ τις πάντα, καὶ οὐδὲ τοῦτο, ἐὰν μὴ γένος δῷ τὸ καθόλου εἶναι. τοῦτο δ' ἐν ἐνίοις ἀδύνατον. οὐδένα δ' ἔχει λόγον, οὐδὲ τὰ μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς μήκη τε καὶ ἐπίπεδα,
B καὶ στερεά· οὔτε ὅπως ἐστὶν ἢ ἔσται, οὔτ' εἴ τινα ἔχει δύναμιν. ταῦτα γὰρ οὔτε εἴδη οἷόν τε εἶναι (οὐ γάρ εἰσιν ἀριθμοί) οὔτε τὰ μεταξύ (τὰ μαθηματικὰ γὰρ ἐκεῖνα) οὔτε τὰ φθαρτά· ἀλλὰ πάλιν τέταρτον ἄλλο φαίνεται τοῦτό τι γένος· ὅλως τε τὸ τῶν ὄντων ζητεῖν στοιχεῖα, μὴ διελόντας, πολλαχῶς λεγομένων, ἀδύνατον εὑρεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ζητοῦντας ἐξ οἵων ἐστὶ στοιχείων. ἐκ τίνων γὰρ τὸ ποιεῖν· ἢ πάσχειν,] ἢ τὸ εὐθύ, οὐκ ἔστι λαβεῖν, ἀλλ' εἴπερ ἐστί, τῶν οὐσιῶν μόνον ἐνδέχεται.
C ὥστε τὸ τῶν ὄντων ἁπάντων τὰ στοιχεῖα ἢ ζητεῖν, ἢ οἴεσθαι ἔχειν, οὐκ ἀληθές. πῶς δ' ἄν τις καὶ μάθοι τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα; δῆλον γὰρ ὡς οὐθὲν οἷόν τε προϋπάρχειν γνωρίζοντα πρότερον. ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμετρεῖν μανθάνοντι, ἄλλα μὲν ἐνδέχεται προειδέναι, ὧν δὲ ἡ ἐπιστήμη, καὶ περὶ ὧν μέλλει μανθάνειν, οὐθὲν προγινώσκει. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' εἴ τις τῶν πάντων ἐστὶν ἐπιστήμη, ὥσπερ τινές φασιν, οὐθὲν ἂν
D προϋπάρχοι γνωρίζων οὗτος. καίτοι * πᾶσα μάθησις διὰ προγινωσκομένων ἢ πάντων, ἢ τινῶν ἐστί, καὶ ἡ δι' ἀποδείξεως, ἢ δι' ὁρισμῶν. δεῖ γὰρ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμός, προειδέναι, καὶ εἶναι γνώριμα· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ἐπαγωγῆς. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ τυγχάνει σύμφυτος οὖσα, θαυμαστὸν πῶς λανθάνομεν ἔχοντες τὴν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν. πῶς τις ἔτι γνωριεῖ ἐκ τίνων ἐστί, καὶ πῶς ἔσται δῆλον; καὶ γὰρ τοῦτ' ἔχει ἀπορίαν. ἀμφισβητή-
E σειε γὰρ ἄν τις, ὥσπερ καὶ περὶ ἐνίας συλλαβάς. οἱ μὲν γὰρ τὸ σμα ἐκ τοῦ σ καὶ μ καὶ α, φασὶν εἶναι· οἱ δέ τινες ἕτερον φθόγγον φασὶν εἶναι, καὶ οὐδένα τῶν γνωρίμων. ἔτι δὲ ὧν ἐστιν αἴσθησις, ταῦτα πῶς ἄν τις μὴ ἔχων τὴν αἴσθησιν γνοίη; καίτοι ἔδει, εἴγε πάντων ταὐτὰ στοιχεῖά ἐστιν ἐξ ὧν, ὥσπερ αἱ σύνθετοι φωναί εἰσιν ἐκ τῶν στοιχείων. ὅτι μὲν οὖν τὰς εἰρημένας ἐν τοῖς φυσικοῖς αἰτίας ζητεῖν ἐοίκασι πάντες, καὶ τούτων ἐκτὸς οὐδεμίαν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν, δῆλον καὶ ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων· ἀλλ' ἀμυδρῶς ταύτας

Cap 1. l. 1. poster. Analyl.

A καὶ τρόπον μέν τινα ἅπασαι πρότερον εἴρηνται, τρόπον δέ τινα οὐδαμῶς. * ψελλιζομένῃ γὰρ ἔοικεν ἡ πρώτη φιλοσοφία περὶ πάντων, ἅτε νέα τε καὶ κατ' ἀρχὰς οὖσα, καὶ τὸ πρῶτον. ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὀστοῦν τῷ λόγῳ φησὶν εἶναι. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον* καὶ σάρκα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον εἶναι τὸν λόγον, ἢ μηδὲ ἕν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ σὰρξ καὶ ὀστοῦν ἐστι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, καὶ οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἣν ἐκεῖνος λέγει πῦρ καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα. ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄλλου μὲν λέγοντος συνέ- B φησεν ἂν ἐξ ἀνάγκης, σαφῶς δὲ οὐκ εἴρηκε. περὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων, δεδήλωται καὶ πρότερον. ὅσα δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἀπορήσειεν ἄν τις, ἐπανέλθωμεν πάλιν. τάχα γὰρ ἂν ἐξ αὐτῶν εὐπορήσαιμέν τι πρὸς τὰς ὕστερον ἀπορίας.

γρ. ψελλιζομένη. recto casu.

De partibus anim. l. 1. c. 1.

γρ. καὶ σαρκὸς, καὶ τ. ἀ. ἑκάστου εἶ.

Quodam modo enim omnes dictæ sunt priùs, quodam modo minimè. Balbutienti enim assimilata fuit prima philosophia de omnibus, tanquam in principiis noua existens. Nam & Empedocles, os ait esse ratione. Hoc autem est, quod quid erat esse, & rei substantia. At verò similiter necesse est etiam carnis cæterorumque singulorum esse rationem, aut nihil esse. Propter hoc enim & caro, & os, cæterorumque vnumquodque est: & non propter materiam, quam ille ignem, terram, aquam, & aërem ait. Sed hæc altero dicente, necessariò consensisse profectò, clarè tamen non dixit. De his igitur & antea manifestum est. Quodcumque autem de his quispiam dubitauerit, rursus repetamus. Fortassis etenim ex eis aliquid facultatis habebimus ad futuras dubitationes.

C

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ τὰ φυσικὰ ἄλφα τὸ ἔλαττον.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία.

Ἡ ΠΕΡΙ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ, ῥᾳδία. σημεῖον δὲ, D τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μὲν, μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ· ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. ὥστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία. τὸ δ' ὅλον τ' ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. ἴσως δὲ καὶ τῆς χαλεπότητος οὔσης E κατὰ δύο τρόπους, οὐκ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἐν ἡμῖν τὸ αἴτιον αὐτῆς. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. οὐ μόνον δὲ χάριν ἔχειν δίκαιον τούτοις, ὧν τις κοινωνήσαι ταῖς δόξαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔτι ἐπιπολαιότερον ἀποφηναμένοις. καὶ γὰρ οὗτοι συμβάλλονταί τι.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ METAPHYSICORVM

Liber secundus, vel primus minor.

CAPVT I.

Veritatis contemplationem partim difficilem, partim facilem esse. Causam difficultatis non tam in rebus quàm in nobis esse.

SPECVLATIO de veritate, partim difficilis, partim facilis est. Signum autem, quòd neque satis eam aliquis consequitur, neque aberrant omnes ab ea, sed quisque aliquid de Natura dicit, & singuli quidem nil, aut parum ei addunt, ex omnibus verò collectis aliqua magnitudo fit. Quare si ita se videtur habere, vt in prouerbio dicimus, Quis aberrabit à ianua? hoc modo profectò facilis esset. Totum autem, & partem habere non posse, hoc eius difficultatem ostendit. Cùm verò difficultas duobus sit modis, fortassis causa eius non rebus sed nobis ipsis inest. Quemadmodum enim vespertilionum oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus animæ nostræ ad ea quæ manifestissima omnium sunt. Verùm non solùm illis agendæ sunt gratiæ, quorum opinionibus quis acquiescet, sed illis qui superficie tenus dixerunt. Conferunt enim aliquid etiam isti: habitum namque nostrum exercuerunt.

Si enim Timotheus non fuisset, multũ melodiæ nequaquam habuissemus. Si tamen Phrynis non extitisset, ne Timotheus quidem. Simili modo & de illis est, qui de veritate asseruerunt. A quibusdam enim aliquas accepimus opiniones; quidam verò, vt hi fierent, causa fuerunt. Rectè autem se habet, philosophiam, scientiam veritatis appellare. Speculatiuæ enim finis, veritas: practicæ autem, opus. Etenim si quo modo se habent, considerant, non causam per se, sed ad aliquid, & eo in tempore practici speculantur. Nescimus autem verum absque causa: vnumquodque verò id ipsum maximè aliorum est, secundùm quod aliis vniuocatio inest: vtputa ignis calidissimum. Etenim cæteris hic est caliditatis causa. Quare verissimum etiam est id quod posterioribus vt vera sint, causa est. Propter quod principia semper existentium necesse est verissima esse. Nec enim aliquando vera, nec illis vt sint, aliquid aliud causa est, sed illa cæteris. Quare vt secundùm esse vnumquodque se habet, ita etiam secundùm veritatem.

A τὴν γὰρ ἕξιν προησκήσαμεν ἡμῶν. εἰ μὲν γὰρ Τιμόθεος μὴ ἐγένετο, πολλὴν ἂν μελοποιίαν οὐκ εἴχομεν· εἰ δὲ μὴ Φρῦνις, Τιμόθεος οὐκ ἂν ἐγένετο. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφηναμένων. παρὰ μὲν γὰρ ἐνίων παρειλήφαμέν τινας δόξας· οἱ δὲ τοῦ γενέσθαι τούτους αἴτιοι γεγόνασιν. ὀρθῶς δὲ ἔχει καὶ τὸ καλεῖσθαι τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας ∴ θεωρητικὴν.] θεωρητικῆς μὲν γὰρ τέλος ἀλήθεια, πρακτικῆς δ' ἔργον, καὶ γὰρ ἐὰν τὸ πῶς ἔχει, σκοπῶσι, * οὐ τὸ αἴτιον καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ πρός τι, καὶ νῦν θεωροῦσιν οἱ πρακτικοί. * οὐκ ἴσμεν δὲ τὸ ἀληθὲς ἄνευ τῆς αἰτίας. ἕκαστον δὲ μάλιστα αὐτὸ τῶν ἄλλων, καθ' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τὸ συνώνυμον· οἷον τὸ πῦρ θερμότατον. καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ αἴτιον τοῦτο τῆς θερμότητος. ὥστε καὶ ἀληθέστατον τὸ τοῖς ὑστέροις αἴτιον τοῦ ἀληθέσιν εἶναι. διὸ τὰς τῶν ἀεὶ ὄντων ἀρχὰς, ἀναγκαῖον ἀεὶ εἶναι ἀληθεστάτας. οὐ γάρ ποτε ἀληθεῖς, οὐδ' C ἐκείναις αἴτιόν τί ἐστι τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖναι τοῖς ἄλλοις. ὥσθ' ἕκαστον ὡς ἔχει τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ τῆς ἀληθείας.

κ. ὁ. γὰρ αἴτ. malè quidam, οὐ μὴ πάσ.

Cap 2. lib. 1. Poster. Analyt.

CAPVT II.

Non dari progressum infinitum in causis, neque in eodem genere neque in diuersis.

AT verò quòd est principium aliquod, neque sunt infinitæ entium causæ, neque in rectum, neque secundùm speciem, patet. Nec enim vt ex materia, hoc ex hoc potest esse infinitum, vt carnem ex terra, terram ex aëre, aërem ex igne, & hoc non stare. Nec vnde principium motus: veluti hominem quidem ab aëre moueri, hunc verò à Sole, Solem autem à contentione, & huius nullum esse finem. Similiter nec eius causa, in infinitum progredi potest: vt deambulationem quidem sanitatis causa, illam verò felicitatis, felicitatem verò alterius: & ita semper aliud alterius gratia esse. Similiter autem & de eo quod quid erat esse. Mediorum sanè, quorum extra aliquid vltimum & primum est, necesse est, quod prius est, causam esse eorum quæ post illud sunt. Si enim dicere nos oporteurit, quid trium causa est, primum dicemus. Non enim vltimum, (nullius enim, quod vltimum est,) neque medium: vnius enim: (Nil enim differt vnum, an plura sint, nec infinita. Infinitorum quidem hoc modo & simpliciter infiniti omnes partes mediæ sunt similiter huc vsque.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ὅτι ἐστὶν ἀρχή τις.

ΑΛΛΑ μὴν ὅτι γ' ἐστὶν ἀρχή τις, καὶ οὐκ ἄπειρα τὰ αἴτια τῶν ὄντων, οὔτ' D εἰς εὐθυωρίαν, οὔτε κατ' εἶδος, δῆλον. οὔτε γὰρ ὡς ἐξ ὕλης, τόδ' ἐκ τοῦδε δυνατὸν ἰέναι εἰς ἄπειρον· οἷον σάρκα μὲν ἐκ γῆς, γῆν δ' ἐξ ἀέρος, ἀέρα δ' ἐκ πυρὸς, καὶ τοῦτο μὴ ἵστασθαι. οὔτε ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· οἷον τὸν μὲν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ ἀέρος κινηθῆναι, τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸν δὲ ἥλιον ὑπὸ τοῦ νείκους, καὶ τούτου μηδὲν εἶναι πέρας. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ οὗ ἕνεκα, εἰς ἄπειρον οἷόν τε ἰέναι· βάδισιν μὲν E ὑγιείας ἕνεκα, ταύτην δ' εὐδαιμονίας, τὴν δ' εὐδαιμονίαν ἄλλου· καὶ οὕτως ἀεὶ ἄλλο ἄλλου ἕνεκεν εἶναι. καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἦν εἶναι ὡσαύτως. τῶν γὰρ μέσων ὧν ἐστὶν ἔξω τι ἔσχατον καὶ πρότερον, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πρότερον αἴτιον τῶν μετ' αὐτό. εἰ γὰρ εἰπεῖν ἡμᾶς δέοι* τί τῶν τριῶν αἴτιον, τὸ πρῶτον ἐροῦμεν. οὐ γὰρ δὴ τό γε ἔσχατον· οὐδενὸς γὰρ τὸ τελευταῖον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ μέσον· ἑνὸς γάρ. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἓν ἢ πλείω εἶναι, οὐδ' ἄπειρα ἢ πεπερασμένα. τῶν δ' ἀπείρων τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ὅλως τοῦ ἀπείρου πάντα τὰ μόρια μέσα ὁμοίως μέχρι τοῦ

ὁμοίως μέχρι τοῦ νῦν. ὥστ' εἴπερ μηδέν ἐστι τὸ πρῶτον, ὅλως αἴτιον οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐπὶ τὸ κάτω οἷόν τ' ἐπὶ εἰς ἄπειρον ἰέναι, τοῦ ἄνω ἔχοντος ἀρχήν· ὥστ' ἐκ πυρὸς μὲν ὕδωρ, ἐκ δὲ τούτου γῆν, καὶ οὕτως ἀεὶ ἄλλο τι γίγνεσθαι γένος. διχῶς γὰρ γίγνεται τόδε ἐκ τοῦδε, (μὴ ὡς τόδε λέγεται μετὰ τόδε, οἷον ἐξ Ἰσθμίων Ὀλύμπια,) * ἢ ἐκ παιδὸς ἀνὴρ μεταβάλλοντος, ἢ ἐξ ὕδατος ἀήρ. ὡς μὲν οὖν ἐκ παιδὸς ἄνδρα γίγνεσθαί φαμεν, ὡς ἐκ τοῦ γιγνομένου τὸ γεγονός, ἢ ἐκ τοῦ ἐπιτελουμένου τὸ τετελεσμένον· ἀεὶ γάρ ἐστι μεταξύ τι, ὥσπερ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι γένεσις· οὕτω καὶ τὸ γιγνόμενον τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ἔστι δ' ὁ μανθάνων γιγνόμενος ἐπιστήμων. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ λέγεται, ὅτι γίγνεται ἐκ μανθάνοντος ἐπιστήμων· τὸ δ', ὡς ἐξ ἀέρος ὕδωρ, φθειρομένου θατέρου. διὸ ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἀνακάμπτει πρὸς ἄλληλα, οὐδὲ γίγνεται ἐξ ἀνδρὸς παῖς. οὐ γὰρ γίγνεται ἐκ τῆς γενέσεως τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἔστι μετὰ τὴν γένεσιν. οὕτω γὰρ ἡ ἡμέρα ἐκ τοῦ πρωΐ, ὅτι μετὰ τοῦτο. διὸ οὐδὲ τὸ πρωῒ ἐξ ἡμέρας. θάτερα δὲ ἀνακάμπτει. ἀμφοτέρως δὲ ἀδύνατον εἰς ἄπειρον ἰέναι. τῶν μὲν γὰρ ὄντων μεταξύ, ἀνάγκη τέλος εἶναι· τὰ δὲ εἰς ἄλληλα ἀνακάμπτει. ἡ γὰρ θατέρου φθορά, θατέρου ἐστὶ γένεσις. ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον τὸ πρῶτον ἀΐδιον ὂν, φθαρῆναι. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἄπειρος ἡ γένεσις ἐπὶ τὸ ἄνω, ἀνάγκη ἐξ οὗ φθαρέντος πρώτου τι ἐγένετο, μὴ ἀΐδιον εἶναι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ἔτι δὲ τὸ οὗ ἕνεκα, τέλος. τοιοῦτον δὲ ὃ μὴ ἄλλου ἕνεκα, ἀλλὰ τἆλλα ἐκείνου. ὥστ' εἰ μὲν ἔσται τοιοῦτον τὸ ἔσχατον, οὐκ ἔσται ἄπειρον. εἰ δὲ μηδὲν τοιοῦτον, οὐκ ἔσται τὸ οὗ ἕνεκα. ἀλλ' οἱ τὸ ἄπειρον ποιοῦντες, λανθάνουσιν ἐξαιροῦντες τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν· καίτοι * οὐθεὶς ἂν ἐγχειρήσειεν οὐθὲν πράττειν, μὴ μέλλων ἐπὶ πέρας ἥξειν. οὐδ' ἂν εἴη νοῦς ἐν τοῖς τοιούτοις. ἕνεκα γάρ τινος ἀεὶ πράττει ὅ γε νοῦν ἔχων. τοῦτο γάρ ἐστι πέρας· τὸ γὰρ τέλος, πέρας ἐστίν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι ἐνδέχεται ἀνάγεσθαι εἰς ἄλλον ὁρισμὸν πλεονάζοντα τῷ λόγῳ. ἀεί τε γάρ ἐστιν ὁ ἔμπροσθεν μᾶλλον, ὁ δ' ὕστερος οὐκ ἔστιν. οὗ δὲ τὸ πρῶτον μὴ ἔστιν, οὐδὲ τὸ ἐχόμενον. ἔτι τὸ ἐπίστασθαι ἀναιροῦσιν οἱ οὕτω λέγοντες· οὐ γὰρ οἷόν τε εἰδέναι, πρὶν εἰς τὰ ἄτομα ἐλθεῖν. καὶ τὸ γιγνώσκειν οὐκ ἔστι. τὰ γὰρ οὕτως ἄπειρα, πῶς ἐνδέχεται νοεῖν; οὐ γὰρ ὅμοιον ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἣ κατὰ τὰς διαιρέσεις μὲν οὐχ ἵσταται, νοῆσαι δ' οὐκ ἔστι μὴ στήσαντα. διόπερ οὐκ ἀριθμήσει τὰς τομὰς ὁ τὴν ἄπειρον διεξιών

γρ. ἀλλ' ὡς ἐκ.

Cap. 2. l. 1. Ethic. Nicom.

Quare si primum nihil est, omnino nulla causa est. Et neque deorsum possibile est in infinitum descendere, cùm id quòd sursum versus principium habet: vt ex igne quidem aquam, ex hac verò terram, & ita semper aliud quoddam genus fieri. Dupliciter enim hoc ex hoc fit, non vt post hoc dicitur: vt ex Isthmiis ludis, Olympiaci: sed vt aut ex puero mutato vir, aut vt ex aqua aër. Verumenimvero vt ex puero quidem virum fieri dicimus, tanquam ex eo quod fiebat, id quod factum est, aut quod perfectum est, ex eo quod perficiebatur: semper etenim est aliquid medium, vt inter esse, & non esse, generatio: ita quod fit, inter existens, & non existens. Qui autem discit, fit sciens. Et hoc est quod dicitur, quòd fit ex discente sciens, vt autem tanquam ex aëre aqua, corrupto altero. Quare illa quidem non reflectuntur mutuò, nec fit puer ex viro. Non enim fit ex generatione quod fit, sed post generationem est. Sic enim dies ex diluculo, quoniam post hoc est: quare nec diluculum ex die: cætera verò reflectuntur. Vtroque tamen modo impossibile est in infinitum progredi. Illorum enim cùm media sint, necesse est finem esse. Hæc autem inuicem reflectuntur. Alterius enim corruptio, alterius generatio est. Simul autem impossibile est primùm corrumpi, cùm sempiternum sit. Cùm enim generatio non sit infinitum sursum versus, necesse est non esse sempiternum illud quo primo corrupto quicquam factum est. Item ipsum, cuius causa finis. Tale autem est, quod non est alterius gratia, sed eius causa cætera. Quare si tale erit vltimum, non erit infinitum. Quòd si nihil tale, non erit ipsum, cuius causa. Sed qui faciunt infinitum, latet eos quòd boni naturam auferunt. At nullus inciperet agere quicquam, si non esset peruenturus ad finem, nec esset intellectus in huiuscemodi. Alicuius enim causa agit, quicumque intellectum habet. Hoc namque terminus est: finis verò ipse terminus. At verò nec quod quid erat esse reduci ad aliam definitionem ratione abundantem contingit. Semper etenim prior, magis est, posterior verò, non est. Cuius autem primum non est, non quod sequitur, est. Item, ipsum scire perimunt, qui ita dicunt. Non enim possibile est scire antè, quàm ad indiuidua deueniatur, & ipsum cognoscere non est. Quæ enim ità infinita sunt, quomodo intelligere contingit? nec enim simile de linea est, quæ secundùm diuisiones quidem non stat. Intelligere verò non potest, nisi sistat. Quare non numerabit diuisiones, qui infinitam pertransit,

A Sed etiam materiam necesse est in eo quod mouetur, intelligere. At nulli est esse infinito: quòd si non, non infinitum est infinito esse. Quòd etiam si species causarum infinitæ multitudine essent, nec hoc modo esset ipsum cognoscere. Tunc enim scire putamus, cùm causas cognoscimus. Infinitum verò secundùm additionem non est in tempore finito pertransire.

ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην ἐν κινουμένῳ νοεῖν ἀνάγκη· καὶ ἀπείρῳ, οὐδὲν ἐστὶν εἶναι· εἰ δὲ μή, οὐκ ἄπειρόν γ' ἐστὶν, τὸ ἀπείρῳ εἶναι. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ ἄπειρά γ' ἦσαν πλήθει τὰ εἴδη τῶν αἰτίων, οὐκ ἂν ἦν οὐδ' οὕτω τὸ γινώσκειν. τότε γὰρ εἰδέναι οἰόμεθα, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν. τὸ δ' ἄπειρον κατὰ τὴν πρόσθεσιν, οὐκ ἔστιν ἐν πεπερασμένῳ διεξελθεῖν.

B

CAPVT III.

Quinam sit tenendus modus in inuestigatione veritatis.

AVscultationes autem secundùm consuetudines accidunt. Quemadmodum enim consueuimus, ita iudicamus dici debere, & quæ præter hæc, non apparent similia, sed quia non consueuimus, ignotiora, & magis peregrina: consuetum etenim notius est. C Quantam verò vim consuetudo habeat, leges declarant, in quibus fabulosa ac puerilia plus possunt propter consuetudinem, quàm si cognosceremus ea. Aliqui igitur, nisi mathematicè loquentem non admittunt: quidam verò non nisi exemplis vtentem: quidam autem dignum ducunt, vt testis producatur aliquis poëta. Et quidam certa omnia volunt. Quosdam verò tædet certitudinis, aut propterea, quòd non possunt sequi, aut propter curiositatem. Habet enim certitudo tale aliquid: quare vt in contractibus, ita & in orationibus illiberale esse quibusdam apparet. D Quapropter oportet institutum esse, quomodo singula admittenda sunt: quoniam absurdum est simul scientiam & modum scientiæ quærere. Neutrum autem facile accipere est. Certitudinem verò mathematicam non oportet in cunctis quærere, sed in iis quæ non habent materiam. Quare non est naturalis modus. Tota enim natura fortè habet materiam. Quamobrem considerandum est primùm, quidnam Natura sit. Sic E enim & de quo naturalis scientia est, manifestum erit, & vtrùm vnius scientiæ, an plurium est, causas & principia speculari.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τίς ἄριστος τῆς διδασκαλίας τρόπος.

ΑΙ δ' ἀκροάσεις κατὰ τὰ ἔθη συμβαίνουσιν. ὡς γὰρ εἰώθαμεν, οὕτως ἀξιοῦμεν λέγεσθαι· καὶ τὰ παρὰ ταῦτα οὐχ ὅμοια φαίνεται, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσυνήθειαν, ἀγνωστότερα καὶ ξενικώτερα. τὸ γὰρ σύνηθες γνωριμώτερον. ἡλίκην δὲ ἰσχὺν ἔχει τὸ σύνηθες, οἱ νόμοι δηλοῦσιν, ἐν οἷς τὰ μυθώδη καὶ παιδαριώδη μεῖζον ἰσχύει τοῦ γινώσκειν περὶ αὐτῶν διὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν οὖν ἐὰν μὴ μαθηματικῶς λέγῃ τις, οὐκ ἀποδέχονται τῶν λεγόντων. οἱ δ', ἂν μὴ παραδειγματικῶς· οἱ δὲ μάρτυρα ἀξιοῦσιν ἐπάγεσθαι ποιητήν. καὶ οἱ μὲν πάντα ἀκριβῶς, τοὺς δὲ λυπεῖ τὸ ἀκριβές, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνείρειν, ἢ διὰ τὴν μικρολογίαν. ἔχει γάρ τι τὸ ἀκριβὲς τοιοῦτον. ὥστε καθάπερ ἐπὶ τῶν συμβολαίων, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων, ἀνελεύθερον εἶναί τισι δοκεῖ. διὸ δεῖ πεπαιδεῦσθαι πῶς ἕκαστα ἀποδεκτέον· ὡς ἄτοπον ἅμα ζητεῖν ἐπιστήμην, καὶ τρόπον ἐπιστήμης. ἔστι δ' οὐδέτερον ῥᾴδιον λαβεῖν. τὴν δ' ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν οὐκ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον, ἀλλ' ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕλην. διόπερ οὐ φυσικὸς ὁ τρόπος. ἅπασα γὰρ ἴσως ἡ φύσις ἔχει ὕλην. διὸ σκεπτέον πρῶτον τί ἐστιν ἡ φύσις· οὕτω γὰρ καὶ περὶ τίνος ἡ φυσική, δῆλον ἔσται, καὶ εἰ μιᾶς ἐπιστήμης ἢ πλειόνων τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς θεωρῆσαί ἐστιν.

A

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ τὰ φυσικὰ, τὸ γ'.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Ἀπορίας χρῆσις, καὶ περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον.

ΑΝΑΓΚΗ πρὸς τὴν B
ἐπιζητουμένην ἐπιστήμην
ἐπελθεῖν ἡμᾶς πρῶτον,
περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ
πρῶτον. ταῦτα δ' ἐστὶν
ὅσα περὶ αὐτῶν ἄλλως ὑπειλήφασί τινες,
κἂν εἴ τι χωρὶς τούτων τυγχάνοι πρό-
τερον παρεωραμένον. ἔστι δὲ τοῖς εὐπορῆσαι βου-
λομένοις προὔργου τὸ διαπορῆσαι καλῶς.
ἡ γὰρ ὕστερον εὐπορία λύσις τῶν πρότερον C
ἀπορουμένων ἐστί. λύειν δ' οὐκ ἔστιν ἀγνοοῦν-
τας τὸν δεσμόν· ἀλλ' ἡ τῆς διανοίας ἀπορία
δηλοῖ τοῦτο περὶ τοῦ πράγματος. ᾗ γὰρ ἀπο-
ρεῖ, ταύτῃ παραπλήσιον πέπονθε τοῖς δεδε-
μένοις. ἀδύνατον γὰρ ἀμφοτέρως προελ-
θεῖν εἰς τὸ ἔμπροσθεν. διὸ δεῖ τὰς δυσχερείας
τεθεωρηκέναι πάσας πρότερον, τούτων τε χά-
ριν καὶ διὰ τὸ τοὺς ζητοῦντας ἄνευ τοῦ διαπο-
ρῆσαι πρῶτον ὁμοίους εἶναι τοῖς ποῖ δεῖ βαδίζειν
ἀγνοοῦσι· καὶ πρὸς τούτοις, οὐδ' εἴ ποτε τὸ ζη- D
τούμενον εὕρηκεν ἢ μὴ, γινώσκειν. τὸ γὰρ τέλος
τούτῳ μὲν οὐ δῆλον, τῷ δὲ καλῶς προηπορηκότι
δῆλον. ἔτι δὲ βέλτιον ἀνάγκη ἔχειν πρὸς τὸ κρῖ-
ναι, * τὸν ὥσπερ ἀντιδίκων καὶ τῶν ἀμφισβητούν-
των λόγων ἀκηκοότα πάντων. ἔστι δ' ἀπορία,
πρώτη μὲν περὶ ὧν ἐν τοῖς πεφροιμιασμένοις
διηπορήσαμεν, πότερον μιᾶς ἢ πολλῶν ἐστιν
ἐπιστημῶν θεωρῆσαι τὰς αἰτίας, καὶ πότερον τὰς
τῆς οὐσίας ἀρχὰς τὰς πρώτας ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης
ἰδεῖν μόνον, ἢ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐξ ὧν δεικνύουσιν E
ἅπαντες· οἷον πότερον ἐνδέχεται ταὐτὸ καὶ ἓν ἅμα
φάναι καὶ ἀποφάναι, ἢ οὔ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιού-
των. εἴτ' ἔστι περὶ τὴν οὐσίαν, πότερον μία περὶ
πάσας, ἢ πλείονές εἰσι. κἂν εἰ πλείονες, πότε-
ρον ἅπασαι συγγενεῖς, ἢ τὰς μὲν σοφίας, τὰς δὲ
ἄλλο τι λεκτέον αὐτῶν. καὶ τοῦτο δ' αὐτὸ τῶν ἀναγ-
καίων ἐστὶ ζητῆσαι, πότερον τὰς αἰσθητὰς οὐσίας
εἶναι μόνον φατέον, ἢ καὶ παρὰ ταύτας ἄλλας·
καὶ πότερον μοναχῶς, ἢ πλείονα γένη τῶν οὐσιῶν·

De cœlo l. 1. c 10. Inf. c. 2.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ METAPHYSICORVM

LIBER III.

CAPVT I.

Docet, ad veritatem inueniendam, à dubitationibus eſſe ordiendum: deinde dubitationes ipſas proponit.

AD illam, quæ quæritur, ſcientiam neceſſe eſt in primis nos percurrere de quibus primò dubitandum eſt. Hæc autem ſunt, & quæcumque de eis aliter quidam exiſtimarunt, & ſi quid vltra hæc prætermiſſum ſit. Eſt autem operæpretium aliquid facultatis habere volentibus, bene dubitare. Nam poſterior facultas, ſolutio eorum eſt quæ antè dubitata fuerunt. Soluere autem non eſt, cùm nodus ignoretur: ſed intellectus hæſitatio, manifeſtum hoc de re facit. Quatenus enim dubitat, eatenus ſimile quiddam ligatis patitur: vtroque namque modo impoſſibile eſt ad vlteriora procedere. Quare omnes primò difficultates ſpeculari par eſt, & horum gratia, & propterea quod illi, qui quærunt, niſi primò dubitent, ſimiles illis ſunt, qui quonam ire oporteat, ignorant: & ad hæc neque vtrùm inuenerint quod quæritur, an non, cognoſcere poſſunt. Finis etenim his quidem non eſt manifeſtus: illi autem, qui antea dubitauerit, pateſcit. Item, meliùs ſe habere neceſſe eſt illum ad iudicandum, qui tanquam aduerſarios, omnes vtrinque rationes oppoſitas audiat. Eſt autem prima dubitatio de iis quæ in procemio quoque dubitauimus, vtrùm vnius aut multarum ſcientiarum ſit cauſas ſpeculari. Et vtrùm prima ſubſtantiæ principia, ſolùm huius ſit ſcientiæ conſiderare, an etiam de principiis, ex quibus omnes demonſtrant: vt puta, vtrùm contingit vnum & idem ſimul affirmare, & negare, an non, & de cæteris huiuſmodi. Quòd ſi circa ſubſtantiam eſt, vtrùm vna an plures circa omnes ſint: & ſi plures, vtrùm omnes inter ſe affines, an aliquas earum ſapientias, nonnullas aliquid aliud appellandum ſit. Et hoc etiam ipſum neceſſarium eſt, vt quæratur, vtrùm ſenſibiles ſubſtantias eſſe dumtaxat dicendum ſit, an præter has etiam alias. Et vtrùm vnum an plura ſubſtantiarum genera ſint,